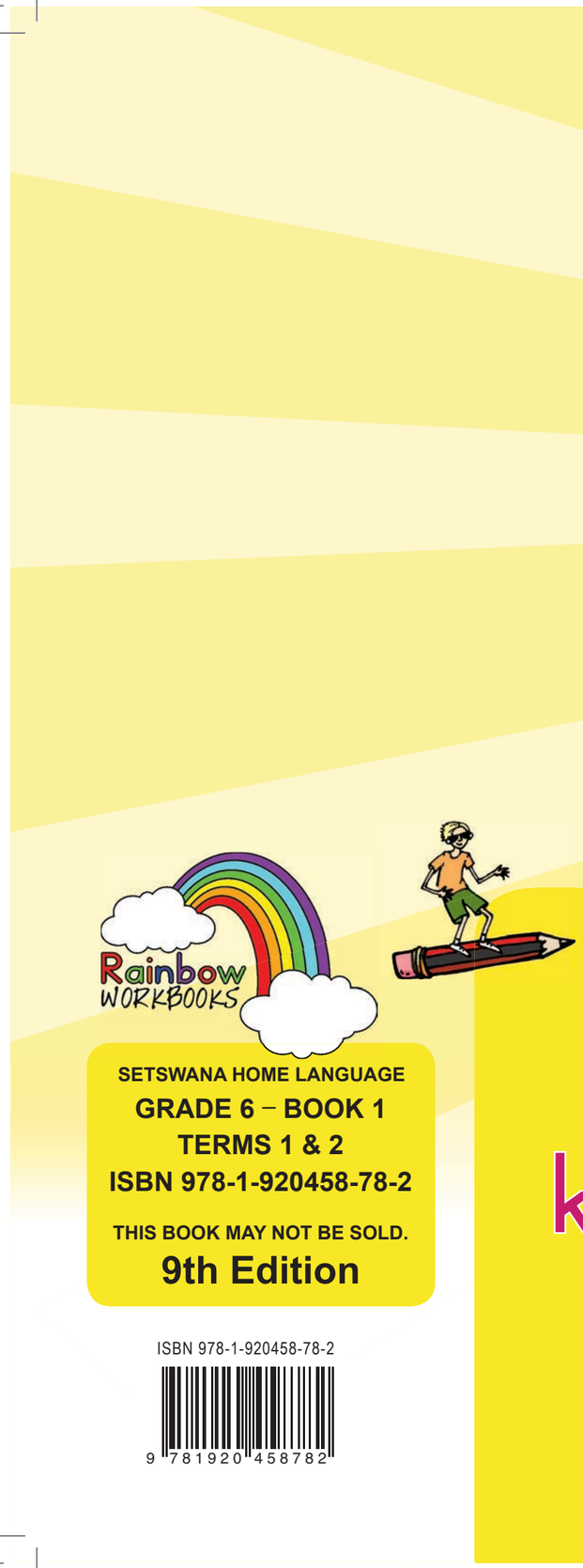

SETSWANA HOME LANGUAGE

GRADE 6 – BOOK 1

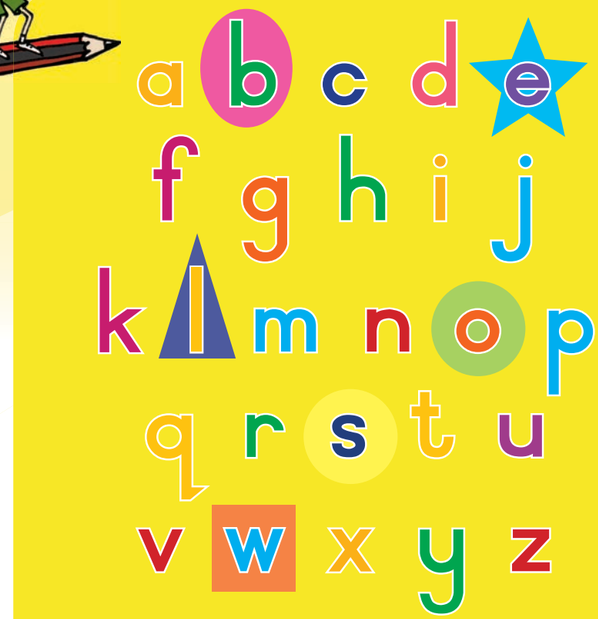
TERMS 1 & 2

ISBN 978-1-920458-78-2

THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

9th Edition

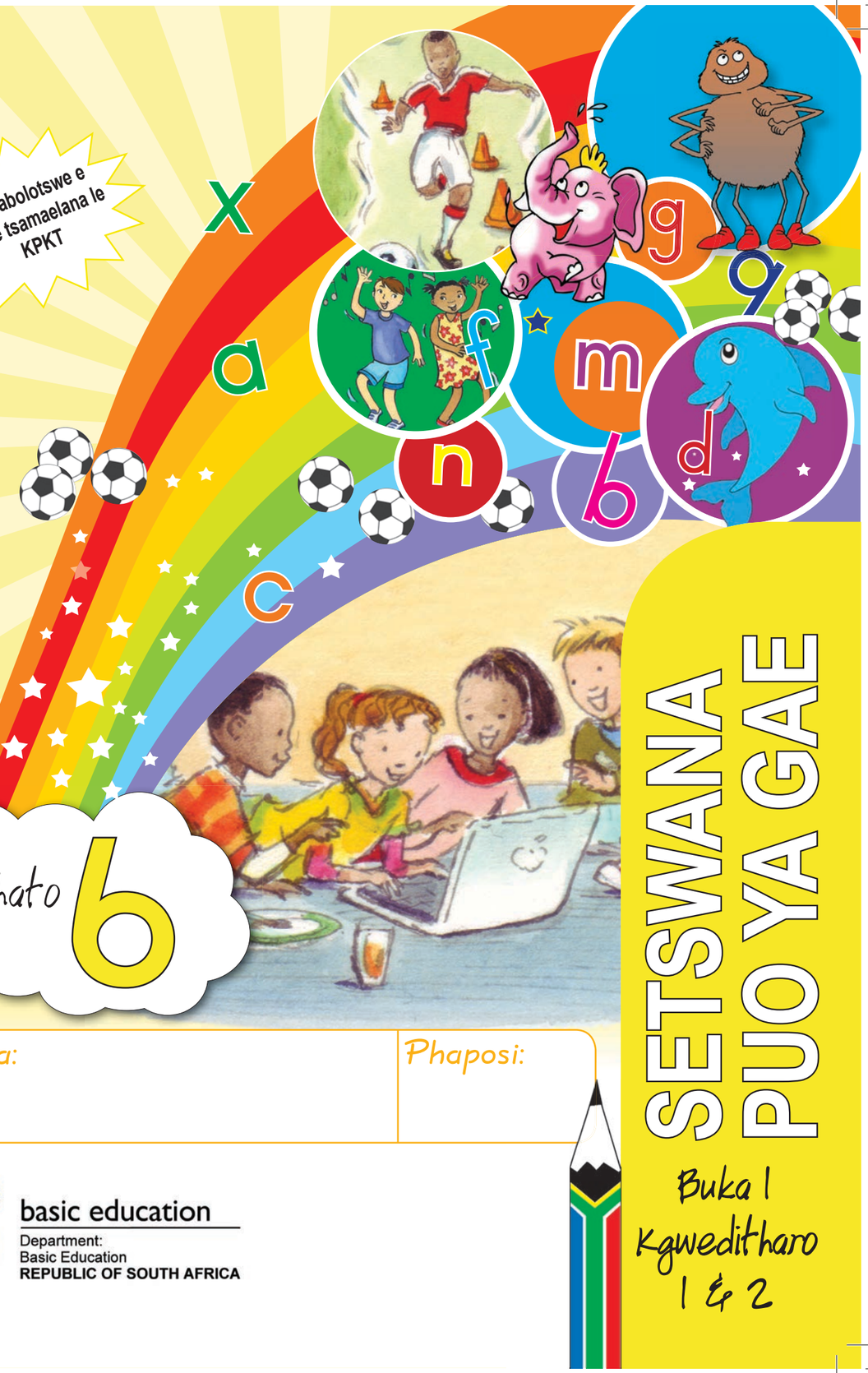
ISBN 978-1-920458-78-2

PUOGAE YA SETSWANA – Mophato 6 Buka I

ISBN 978-1-920458-78-2

E thabolotswe e bile e tsamaelana le KPKT

Leina:

Phaposi:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SETSWANA PUO YA GAE

Buka I
Kgweditharo 1 & 2

Mme Angie Motsheka,
Tonakgolo ya Thutotheo

Rre Enver Surty,
Motlatsatonakgolo ya
Thutotheo

Dibukatiro tse di kwaletswe barutwana ba Afrika Borwa ka fa tlase ga boeteledipele jwa ga Tonakgolo ya Lefapha la Thutotheo, Mme Angie Motshekga le Motlatsatonakgolo ya Lefapha la Thutotheo, Rre Enver Surty.

Dibukatiro tsa Rainbow ke karolo ya maiteko a mangwe a Lefapha la Thutotheo a a ikaeletsweng go tokafatsa bokgoni jwa barutwana kgotsa baithuti ba Afrika Borwa mo mephatong e merataro ya ntlha. Jaaka e le sengwe sa dilo tse di kwa godimo mo Lenaneotirong la Mmuso, porojeke e e etleediwa ke Letlotlo la Semmuso. Se se kgontshitse Lefapha go kwala dibukatiro tse ka dipuo tsotlhe tsa semmuso, mme ga di duelelwe.

Re solofela gore dibukatiro tse di tlaa tswela barutabana mosola mo go ruteng ga bona ga letsatsi le letsatsi, le mo go netefatseng gore barutwana ba digela kharikhulamo ya bona. Re netefaditse gore re kaela morutabana sentle mo tirong nngwe le nngwe ka go tsenyeletsa mesupatsela go bontsha gore ke eng se morutwana a tshwanetseng go se dira.

Re solofela gore bana ba tlaa itumelela go dira mo bukeng e fa ba ntse ba gola e bile ba ithuta, le gore wena jaaka morutabana, o tlaa abelana le bona boitumelo jwa bona.

Re go eleletsa katlego e kgolo mo tirisong ya dibukatiro tse, wena le barutwana ba gago.

MAIKARABELO A BASWA BA AFRIKA BORWA

Tekatekano

Tshwara motho mongwe le mongwe sentle le ka go lekalekana.O se ka wa kgethholola.

Seriti sa botho

Tlotla mongwe le mongwe.
Nna bonolo le pelonomi.

Botshelo

Botshelo jotlhe bo botlhokwa.
Tlotla botshelo bongwe le bongwe.

Lelapa

Tlotla batsadi ba gago. Nna bonolo le boikanyego mo lelapeng la gago.

Thuto

Tsena sekolo, o ithute mme o bereke ka natla.
Obamela melao ya sekolo.

Mmereko

Thusa lelapa la gago ka mmereko kwa gaeno.
Bana ba se ka ba patlediwa go batla mmereko.

Kgololosego le pabalesego

O se ka wa gobatsa, wa dipisa kgotsa wa tshosetsa ba bangwe, gape o se ka wa letla ba bangwe go dira jalo. Rarabolola tlhokakutlwisisano ka mokgwa wa kagiso.

Dithoto

Tlotla dithoto tsa batho ba bangwe.
O se ka wa senya dithoto e bile o se ka wa utswa.

Bodumedi. Tumelo le dikakanyo

Tlotla ditumelo le dikakanyo tsa batho ba bangwe.

Tshireletsego

Tlhokomela lefatshe. O se ka wa senya metsi le motlakase. Tlhokomela diphologolo le dijwalo. Tshola legae le tikologo ya gago di le phepa e bile di babalesegile.

Boagi

Nna Moafrikaborwa yo o siameng e bile a le boikanyego. Obamela melao, mme o netefatse gore batho ba bangwe ba dira jalo le bona.

Kgololosego ya puo

O se ka wa gasagasa maaka le letlhoo.
Netefatsa gore batho ba bangwe ga ba rogakiwe e bile ga ba utlwisiwe botlhoko.

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education

Ninth edition 2019

ISBN 978-1-920458-78-2

This book may not be sold.

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Mophato 6

Rainbow WORKBOOKS

Puo ya gae

SETSWANA

Buka e, ke ya ga: _____

SETSWANA

Buka

I

DIKAEDI TSA GO DIRISA BUKATIRO E

Dirisa Bukatiro mmogo le metswedi e mengwe ya gago. Bona KPKT (CAPS) ya Kgato ya Bogare ya Puogae.

Re go amogela mo Bukatirong ya Puogae ya Kgato ya Bogare. Maemo a Puogae ya Kgato ya Bogare a ikaeletswe go tlhabolola le go godisa bokgoni jwa puo ya barutwana mabapi le bokgoni jwa go buisana jo bo batliwang mo maemo a setho, le go tlhabolola le go godisa bokgoni jwa borutegi jwa bona jo bo tlhokegang mo go ithuteng go kgabaganya kharikhulamo. Re solofela gore o tlaa bona Bukatiro e e le mosola thata mo go thuseng barutwana ba gago go godisa bokgoni jo.

Bukatiro e rulagantswe go ya ka tsamao ya dibeke di le pedi tsa KPKT (CAPS). O tlaa fitlhela kakaretso ya dintlha tse di tshwanetseng go fitlhelelwa mo go nngwe le nngwe ya dibeke tse pedi mo ditsebeng tsa 1, 35, 69 le 103tsa Bukatiro. Tikologo nngwe le nngwe ya dibeke di le 2 e rulagantswe go akaretsa bokgoni jwa puo bo le bone jwa puo jo bo latelang:

1 Go reetsa le Go bua (Molomo) – diura di le 2 ka tikologo ya beke

Barutwana ba tlhoka ditshono tsa kgabetsakgabetsa go godisa bokgoni jwa bona jwa Go Reetsa le Go Bua go ba kgontsha go kgobokanya tshedimosetso, gorarabolola mathata le go tlhagisa dikakanyo le megopolo. Bukatiro e na le ditirwana di le mmalwa tsa go bua le tsa go reetsa tse o ka di atolosang go netefatsa gore barutwana ba bona dinako tse dintsinyana tsa go ikatisetsa ditiro tsa molomo.

2 Go buisa le Go bogela – diura di le 5 ka tikologo ya beke

KPKT (CAPS) e batla gore barutwana ba buise le go bogela dikwalwa le mefutakwalo e e rileng mo tikologong ya dibeke di le 2. Se se akaretsa puiso: dikgankhutshe, thutaditso, ditiragalo tsa gago, makwalo, diimeile, ditsenywa tsa bukatsatsi, diterama, diathikele tsa makwalodikgang, diathikele tsa dimakasine, dipotsolotso tsa diyalemowa kana diromamowa, maboko, dikwalwa tsa tlhotlheletso, dipapatso, ditaelo, dikaelo le tsamaiso. Gape, KPKT (CAPS) e batla gore barutwana ba buise dikwalwa tsa tshedimosetso tse di nang le ditshwantsho: mebepe, ditšhate, diseralo, dithalo, mebepe ya tlhaloganyo, ditšhate tsa maemoa bosa, diphousetara, dikitsiso, ditshwantsho le dikerafo. O tlaa fitlhela tlhopho e ntle ya mefuta e ya dikwalwa mo Bukatirong.

KPKT (CAPS) e tlhophile tsamaiso ya puiso e e bopiwang ke dikgato tsa pele-ga-puiso, puiso le morago-ga-puiso. O tlaa fitlhela tlhaloso e e thusang ya sekerafo ya tsamaiso ya puiso mo bogareng jwa sephuthelo se se kwa pele sa buka.

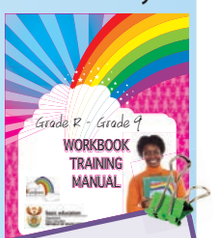
3 Go kwala le Go tlhagisa – diura di le 4 ka tikologo ya dibeke di le 2

KPKT (CAPS) e batla gore barutwana ba bone ditshono tsa kgabetsakgabetsa go ikatisetsa go kwala mo mabakeng a a farologaneng. Bukatiro e neelana ka diforeimi di le mmalwa tsa go kwala le dirulaganyi go tlhatlhamolola tlhagiso ya barutwana ya dikwalo tse di kwadiwang, tsa ditshwantsho le tsa bobegakgang-bontsi. O tlaa fitlhela tlhaloso ya sekerafo ya tsamaiso ya go kwala mo bogareng jwa sephuthelo sa Bukatiro kwa morago.

4 Dipopego tsa Puo le Melawana – ura e le 1 mo tikologong ya dibeke di le 2

KPKT (CAPS) e neelana ka lenaneo la Dipopego tsa Puo le Melawana (dintlhana) tse di tshwanetseng go dirwa mo mophatong mongwe e mongwe. Bukatiro e akaretsa dithutiso tse di kgethegileng tsa nngwe le nngwe ya ditikologo tsa dibeke di le 2. Go le gantsi ditirwana tse di akaretsa "kitsiso" e e tlhalosang molawana wa puo.

Go ikgobokanyetsa go le gontsinyana o kopiwa go okomela Bukana ya Katiso ya Bukatiro.

Diteng

Thitokgang 1: Ntlha le maitlhamelo

Dipego tsa Dikgang Kgweditharo 1: Dibeke 1 - 2

1 Ke eng se se mo dikgannyeng? 2
Buisa le go bapisa diathikele di le nne tsa lokwalodikgang.
Tsepamisa matlho mo moleng wa setlhogo, molathoko, temanatlhogo le ditlhogo.

2 Go buisa dikgang 4
Lemoga mola wa setlhogo, molathoko, letlha, temana ya matseno le go dirisa ditshwantsho le ditlhogo.
Araba dipotso ka ga diathikele le go lemoga melawana.
Tekatlhaloganyo ya diathikele go lemoga mola wa setlhogo, molathoko le go araba dipotso tsa mang, eng, kae, leng, goreng le jang.
Thuto ya tlotlofoko ya mafoko le bokao go tswa mo diathikeleng tsa lokwalodikgang.
Tlhaloso ya mela ya ditlhogo jaaka e gogela mmuisi.
Kitsiso ya ditshupetso o dirisa ditshwantsho, ditlhogo le dinepe.

3 Go kwala athikele ya lokwalodikgang 6
Rulaganya le go Dira letlhomeso athikele ya lokwalodikgang o dirisa mafoko "mang, eng, kae, leng, goreng le jang".
Tlotla ka ga dikakanyo le setlhopha.
Dirisa mokgwa wa go kwala: go tlotla, go rulaganya, go Dira letlhomeso, go runa le go tlhagisa.
Kwala dikgang ka pakapheti.
Kwala athikele ya lokwalodikgang o dirisa mola wa setlhogo, molathoko le melawana e mengwe.
Baakanya le go neelana kana go tlhagisa puo e e ikaegileng ka ga athikele e e mo lokwalodikgannyeng.
Baakanya dintlha tsa puo e e tshwanetseng go kwadiwa ka pakapheti.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

4 Kwala sentle 8
Kitsiso ya mabotsi.
Thuto ya mabotsi.
Kitsiso ya tumalano ya sediri-lediri.
Thutiso ya tumalano ya sediri-lediri.
Kitsiso ya maemeditho le maemedimaitiri.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

5 Mosetsana wa sekolo o sireletsa botshelo jwa mosimane 10
Buisa athikele ya lokwalodikgang.
Tsepamisa matlho mo moleng wa setlhogo, molathoko, temanatlhogo, letlha le ditlhogo.
Dipotso tsa tekatlhaloganyo tse di ikaegileng ka diteng.
Tlotla kgang gape ka tatelano.
Kitsiso ya maemeditota.
Thuto ya karoganyetso ya mainatota le maina a a tlwaelegileng.

6 Merero ya puo 12
Dirisa ditsejwana.
Kwala dipolelo ka puopegelo.
Kwala polelo ya setlhogo o bo o tsenyeletsa tshedimosetso e e maleba go tlhama temana.
Phimola dipolelo tse di sa tsamaelaneng le setlhogo.

7 Go itlhokomela 14
Buisa diathikele tse pedi tsa lokwalodikgang.
Tsepamisa matlho mo melawaneng: mola wa setlhogo, temanatlhogo, ditshwantsho le setlhogokgolo.
Tekatlhaloganyo mabapi le athikele, go bapisa diathikele tse pedi tsa lokwalodikgang.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

8 Go bua ka ga dikgang 16
Baakanya o bo o tlhagisa puo.
Tlhama phousetara go tsamaelana le puo.
Tlhatlhoba puo le phousetara ka bobedi o dirisa dielo tse di filweng.
Kgaoganyo ya mafoko le palo ya dinoko.
Tirwana ya matshwaopuiso a akaretsang phegelwana, khutlo, letshwaotsiboso, jalojalo.

Ditso Kgweditharo 1: Dibeke 3 - 4

9 Ka moo Mmutla o tsieditseng Tlou le Leruarua ka teng 18
Kitsiso ya ditso.
Diragatsa ditirwana tsa pele ga puiso le polelelopele o dirisa setlhogo le ditshwantsho.
Buisa naane o lebeletse baanelwa, maitshetlego le poloto.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

10 Go akanya ka ga Mmutla, Leruarua le Tlou 20
Tsepamisa matlho mo molaetseng, go tsaya letlhakore, diponagalo tsa setho tsa diphologolo.
Tekatlhaloganyo mabapi le diteng le diphopholetso.
Tlhopha matlhaodi go tlhalosa Mmutla.

Dirisa matlhaodi go kwala seralo sa semelo sa ga Mmutla.
Kwala seralo sa semelo sa motho.

11 Ka moo Mmutlanyana o tsieditseng Tau le Kwena ka teng 22
Polelelopele yak gang o ikaegile ka ditshwantsho kana tshedimosetso.
Kwala kgang o dirisa foreimi e e nang le mafoko a botlhokwa le ditshwantsho. Dikgato tsotlhe tsa pele go kwalwa tse di tshwanetseng go salwa morago: go tlotla ka ga dintlha, go rulaganya, go Dira letlhomeso, go runa le go tlhagisa kgang.
Buisetsa tlelase kana setlhopha kgang kwa godimo.

12 Mefuta e e farologaneng ya maina 24
Kitsiso ya maina a a tlwaelegileng le mainakgopolo
Tirwana ka ga maina a a tlwaelegileng le mainakgopolo.
Boeletsa mainatota
Tlhaola maina go ya ka maina a a tlwaelegileng, mainakgopolo le mainatota.
Tlhalosa diane le maele
Kwala le go thala ditlhaloso tsa tsona.
Tlotlofoko: malatodi

13 Monna yo o rekileng moriti 26
Polelelopele ya kgang e e ikaegileng ka ditshwantsho le ditlhogo.
Tlhalosa kgang: baanelwa, maitshetlego le poloto.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

14 Mo moriting wa setlhare 28
Dira motshameko o o ikaegileng ka ga kgang go bolelela pele baanelwa le poloto.
Golaganya maina le matlhaodi.
Tirwana ka ga malatodi.
Kitsiso ya tshwantshanyo. Sefatsa e le nngwe ya tsona.
Pakajaanong e e bonolo, pakapheti le pakatlang.

15 Ka ga puo gape 30
Ikatisetse Pakajaanong e e bonolo le pakapheti o dirisa tumalano ya sediri-lediri.
Golaganya diane le bokao jwa tsona.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

16 Motshameko wa dipaka 32
Poeletso ya pakapheti e e bonolo, pakajaanong le pakatlang jaaka motshameko wa boto.
Itlhatlhobe.
Itlhatlhobe mabapi le dipoelo tsa dipapetlanatiro tse di fetileng tsa 16.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

1

Ke eng se se mo dikgannyeng?

A re bueng

Lebelela melatlhogo le ditshwantsho tsa diathikele di le nne tsa lokwalodikgang mme o tlotlele molekane wa gago gore o akanya eng ka ga athikele nngwe le nngwe. Morago buisa temanatlhogo ya athikele nngwe le nngwe gore o tle o bone gore a ka kgona go bolelela pele gore athikele yotlhe e bua ka ga eng.

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

A re kwaleng

Sekolo se seswa sa New Town

Jan Roux Education Reporter

Temana ya matseno

Motlotlegi Tonakgolo ya Thuto e butse sekolo se seswa sa poraemari kwa New Town ka Mosupologo kwa pulong ya moletlo.

Tonakgolo e itsisitse baeti gore sekolo se seswa se agilwe mo porofenseng go amogela palo e e golang ya bana.

O rile "setshaba sa kgaolo se godile thata go tloga motsi wa fa moepo o sena go bulwa mo New Town mme malapa a tla mo kgaolong go tla go batla mmereko."

Gonne batho ba ne ba fudugetse kwa kgaolong go tswa bokgakaleng jwa naga, sekolo se ne se tlaa ruta ka Seesimane.

Gona go tlaa diriwa maiteko a gore barutwana ba tswelela go ithuta go bua, go buisa le go kwala ka dipuogae tsa bona (Sepedi, Setswana, Sethosa, Sezulu le Seaforikanse).

Baagi ba ne ba itumeletse tlhabololo ya sekolo mme batsadi ba ne ba thusana le tonakgolo mo moletlong wa jwalo ya ditlhare.

Ba na le maano a go tlhabolola laeborari ya sekolo le ditshingwana tsa sekolo.

Thandi Khosa wa dingwaga di le 12 o ne a nyenya mme a re, "Ke itumetse thata go simolola Mophato wa 6 mo sekolong se seswa. Ke tlaa tsenya marapo nameng mabapi le tiro ya me."

Aparetswe ke mosi

Mmegi wa Dikgang tsa Jabu Dube

Temana ya matseno

Bese ya City e ne ya aparelwa ke mosi morago ga gore phoso ya motlakase e bake go swa ga bese.

Malatsi a le mane a a fetileng, bapalami ba bese ya Sunhill ba ne ba tshwanela go e **fologa** ka lebati le le kwa morago le ka go thuba letlhabaphefo la tshoganyetso kwa morago ga bese.

"Re ne re le lesego go bona dikgetsana tsa rona tsa sekolo go tswa mo beseng", ga bua Sbu Ndidi a wetse matswalo.

Bapalami ba ne ba **tlaletswe** jaaka setlamo sa dibese se ne sa kgone go romela bese e **nngwe**.

Setlamo sa toropo ya dibese se tlaa bo se siamisa dibese tsa yona tsotlhe go netefatsa gore bothata jo ga bo **ipoeletse**.

Letlha:

A go itewa!

Mola wa setlhogo

Ann MacDonald
Mmegi wa metshameko

Molathoko

Mo setlheng se se fetileng, Western Warriors ba ne ba bogisa Setlhopha sa Kgwele ya Dinao sa Girls.

Ka Labobedi, Mary Sithole wa Super Girls o nositse dino di le pedi fa Anna Smith le Louise Parker mongwe le mongwe a tlaleleditse ka e le nngwe, go kgontsha Super Girls go fenya Western Warriors ka 4 – 0 ka Labobedi kwa Lebala la metshameko la New Town. "Go ne go le botlhokwa thata mo go rona," ga bua mokatisi.

"Dingwaga tse pedi tse di fetileng re tshamekile kgatlhanong le bona, mme ba re fenya, ka jalo go ne go le botlhokwa go bona phenyo e."

Jaanong go tla jang gore setlhopha se tswe mo tatlhegelong mme se iteye mmaba wa sona ka **thupa** ya 4 – 0? Go ya ka mokatisi wa Super Girls, o se ka wa batla kgakala le lebota – ke lona le thibetseng Western warriors gore ba iphitlhele ba ragetse dikgwele di le tharo fela mo dinong.

"Le fa tota mokapotene wa rona a ne a gobetse, re tshamekile ka batlaleletsi ba rona mme ba dirile tiro e e bokgabane", ga bua mokatisi.

"Phenyo e e tota e re **rotloeditse**!" ga bua Mary Sithole. "Nako nngwe le nngwe fa re tshameka sentle jaana mmogo go utlwala o ka re re ka fenya setlhopha sefe kapa sefe."

Mosimane o boloka botshelo jwa lesea

Mosetsana wa dingwaga di le tharo o ne a falosiwa mo nokeng ke mosimane wa sekolo, Dumisani Mkhize, wa Sekolopotlana sa New Town kwa Kwazulu-Natala.

Malatsi a mabedi a a fetileng, lesea le tlogetswe mo tlhokomelong ya ausi wa lona wa dingwaga di le robedi yo o neng a itebala mme lesea la kgarakgatshegela kgakajana kwa nokeng. Mme Dlamini wa Lefapha la Tlhabololo ya Setšhaba a re bana ba tshwanetse go aga ba tlhokometswe ke mogolo yo o maikarabelo.

Setlhogo

Dumisani Mkhize wa dingwaga di le lesomepedi o sireletsa botshelo jwa lesea

TEACHER: Sign _____ Date _____

2 Go buisa dikgang

A re kwaleng

Lebelela nngwe le nngwe ya diathikele gape.
Morago o tlatse dikarabo tsa dipotso mo seralong.

Nnyaya	Molatlhogo ke eng?	Molathoko ke eng?	Tiragalo e diragetse leng? Bolela letlha.
1			
2			
3			
4			

A re kwaleng

Thala mola go golaganya mafoko a a ka fa molemeng le bokao jwa ona ka fa mojeng.

Setšhaba	Tsamaile go tswa mo kgaolong e nngwe go ya kwa go e nngwe.
Thatathata	Palogotlhe ya batho ba ba nnang mo kgaolong.
fudugile	Latlhegetswe ke tlhomamo
thefosano	Ka bontsi, botlhokwa
tlhagelela gape	Tlogile mo lefelong
faposwa	Diragala gape
dule	E nngwe, go emela

A re bueng

Lebelela melatlhogo e mme o bue gore o akanya gore athikele di ka ga eng. Melatlhogo e e ngoka maikutlo ka mokgwa ofe?

MOFENYI
O latlhegelwa ke tlhogo

MELA YA DITLHOGO

PULA e baka MATHATA

MARULELO A APESITSWE KE NOKA

NTŠWA e ntsha monna gore a IKATISE

Letlha: _____

A re bueng

Tlhopha tse pedi tsa diathikele tsa lokwalodikgang mme o di tlhagise.

Go diragetse eng?	Ke mang yo o neng a amega?

A re bueng

Makwalodikgang go le gantsi a dirisa ditshwantsho. Buisa ditshupetso tsa batho ba mme morago o golaganye setlhogo le setshwantsho. Tlatsa palo e e nepagetseng.

1 E nole! Re bafenyi!

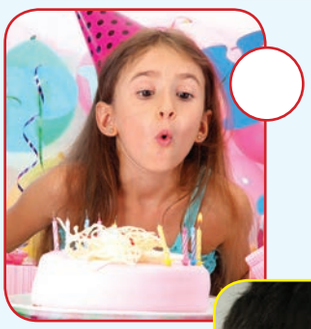
2 Ga ke batle go ya kwa sekolong!

3 Ke goreng ke tshwanetse go aga ke dira tirogae?

4 O tshwanetse go ja maungo a maswa le merogo mme wa fokotsa mafura.

5 Go botlhokwa gore bana ba buise letsatsi lengwe le lengwe.

6 Ke itumetse thata!

TEACHER: Sign _____ Date _____

3

Go kwala athikele ya lokwalodikgang

A re direng

Rulaganya athikele ya gago ya lokwalodikgang. Tlotla dipotso tse di mo mmepeng wa segokgo le molekane wa gago.

1 Go diragetse eng?

2 Tiragalo e diragetse leng?

3 Ke manng yo o amegileng?

4 E diragaletse kwa kae?

5 Goreng?

● Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago. ● Dira letlhomeso la sekwalotlhamo sa gago. ● Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago. ● Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

KWALA ATHIKELE YA LOKWALODIKGANG

- Tlhama molatlhogo o o gogelang maikutlo.
- Temana ya ntlha: mo polelong kana dipolelong tsa gago tse pedi tsa ntlha, o tshwanetse go bolelela mmuisi gore ke mang, eng, leng, kwa kae le gore goreng. Leka go ngoka maikutlo a mmuisi ka go simolola ka tlhagiso e e itumedisang, e e botlhale kgotsa e e makatsang.
- Temana ya mo mmeleng: Naya mmuisi dintlha tse di feleletseng. Tsenyeletsa nopolo kana dinopolo di le pedi go tswa mo bathong ba o ba botsoloditseng. Dirisa ditsejwana go bontsha gore ba reng.
- Temana ya bofelo: khutlisa ka nopolo kgotsa polelwana e e gogelang.

A re kwaleng

Kwala athikele ya gago ya lokwalodikgang mo phatlheng e e filweng. Naya lokwalodikgang lwa gago leina. Tlhama setlhogo se se gogelang mme morago o kwale dikgang tsa gago, o dirisa dintlha tse o di tlhamileng mo mmepeng wa tlhaloganyo. Fa o sena go dira se, arogana athikele ya gagwe le ba le mmalwa mo phaposiborutelong mme o bone gore ke ofe yo o nang le dikgang tse di monate.

Letlha:

Leina la lokwalodikgang le letlha

Mola wa setlhogo

Molathoko

Matseno

Thala setshwantsho o bo o kwala setlhogo sa yona.

E ne e le tiragalo efe e bile e le kwa kae?

Ke mang yo o neng a amega? Ditlamorago e nnile eng?

TEACHER: Sign Date

4

Kwala sentle

A re kwaleng

Mabotsi ke dipotso. Gakologelwa go khutlisa ka letshwaopotso.

Mabotsi ke dipotso. Gakologelwa go khutlisa ka letshwaopotso.

O lwetse maabane.	
A o	
Ba ile kwa Durban ka Sedimonthole.	
A ba	
O buisitse lokwalodikgang maabane bosigo.	
A o	
Ba tabogile lebelo maabane.	
A ba	
Ba fentse motshameko wa bona maabane.	
A o	
O rekile mosese o mošwa.	
A o	
Ba ne ba tshamekile kgwele ya dinao fa pula e ne e na.	
A ba ne	
O ne a tshwerwe ke tlhogo.	
A o ne	
Pula e nele maabane.	
A pula	
Ntšwa e bogotse katse.	
A ntšwa	

Didiri le dithuanyisediri di dira mmogo. Mo polelong e e nepagetseng, sediri le thuanyisediri di a dumelelana mabapi le bongwe le bontsi. Se se kaya gore fa sediri se le mo bongweng, thuanyisediri se tshwanetse go nna mo bongweng, mme fa sediri se le mo bontsing, thuanyisediri se tshwanetse go nna mo bontsing. Lebelela dikao.

1. Mosimane o epa mosima. (Mosimane a le mongwe)
2. Basimane ba epa mesima. (Go feta mosimane a le mongwe)

A re kwaleng

Dira gore sediri sengwe le sengwe se dumelelane le thuanyi ya sona. Thalela sediri mme morago o tlhophe thuanyisediri e e nyalanang le sediri.

1. Jabu **o**/**ba** kwa Polokwane.
2. Mosetsana **o**/**ba** tshameka bolotloa ya setlhopha sa ntlha.
3. Basimane ba babedi **ba**/**o** kgweetsa dikoloi tsa bona tse di tshamekisang.
4. **Rona o**/**re** tshamekela setlhopha sa kgwele ya dinao sa ba ba ka fa tlase ga dingwaga di le 12.
5. Setlhopha **sa**/**tsa** porofense **se**/**di** itshupile **se**/**di** gaisa mo nageng.

Letlha:

Maemedi a batho

A ke ona maemeditho:
lona, ena, nna
bona, nna, rona

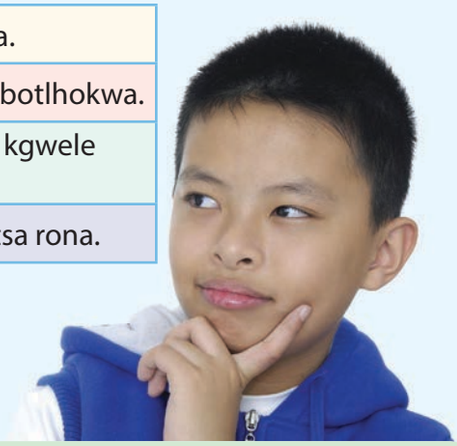
Jaanong re ya go lebelela maemedi.

Thalela maemeditho mo go nngwe le nngwe ya dipolelo tse.

A ke ona maemeditho:	Rona re bana.
Ena ke mosetsana.	Wena o tsala ya me ya botlhokwa.
Ena ke mosimane.	Bona ba tshameka kgwele ya dinao.
Lona ke lelomo.	Re ja dijotshegare tsa rona.

A re kwaleng

Jaanong lebelela lenaneo le leleejana le la maemeditho mme morago o a thalele mo dipolelong tse di fa tlase.

MAEMEDI A BATHO

Nna	ke	ba	bona	e	yona	tsona
Wena	re	rona	o	ena	gago	

Buka ele ke ya me.	O tshotse buka ya gagwe mo kgetsaneng.
Ke mo file buka.	Ena ke buka ya gago.
Re ba file seaparo sa kgwele ya dinao.	Ke ba file dimonamone.

Re itse gore maemeditho ke eng. Gape go na le mefuta e mengwe ya maemedi, a tshwana le, **maemedimaitiri**. Lebelela seralo e e fa tlase mme o bone gore ke afe.

MAEMEDI A BATHO		MAEMEDI A MAITIRI
Ke	nna	bonna
re	rona	borona
wena	o	bowena
ena	se	boena
sona	yona	bosona
tsona	di	borona
jalojalo		bobona

Lebelela dipolelo tse di latelang mme o thalele maemeditho le maemedimaitiri.

O tshwanetse go itumelela bowena mo malatsing a boikhutso.	O kgona go apara ka boena jaanong gonne o na le dingwaga di le nne.
O ikgobaditse ka boena fa ne a wa mo setlhareng.	Ke ithusa ka bonna go batla dijo fa ke tshwerwe ke tlala.
Ba itlhokomela ka bobona fa batsadi ba le kwa ditirong gonne le boela.	

Leemedi la leitiri ke leemedi le le simololang ka "bo-". le bidiwa leitiri gonne le boela mo sediring kgotsa mo leemeding.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Mosetsana wa sekolo o sireletsa botshelo jwa mosimane

- Pele o simolola go buisa athikele ya lokwalodikgang, lebelela molatlhogo le senepe. Leka go dira gore athikele e bua ka ga eng.

A re buiseng

Mmegadikgang, E Smith

Mosupologo 27 Tlhakole 2015

Mothumi yo mošwa o a sireletsa

Bongi Shabalala, wa dingwaga tse 12 yo e leng morutwana wa Mophato wa 5 kwa Sekolong sa poraemari sa Boithabisodani, o falodisitse botshelo jwa mosimane wa sekolo yo o neng a nwela mo letamong. Rapula Sebolao wa dingwaga di le robedi o ne a thuma mo letamong la Phatudi gaufi le sekolo ka Labotlhano mo maitsiboeng.

Go ya ka dipegelo, mosimane wa Mophato wa 3 o ne a leka go kodumela go tswa mo setlhareng mme a thula kala ya setlhare pele a thobunyela mo metsing.

Bongi ka a ne a le mo tseleng ya go ya gae go tswa kwa sekolong, o ne a bona mosimane a phaphasela mo letamong.

Mme ka bonako a kodumela gore a tle a falose botshelo jwa gagwe. Ke mokapotene wa go thuma kwa sekolong sa gagwe e bile o na le setlankana sa Thusopotlako.

Bongi o ne a tlisa mosimane mo lebopong mme a mo tsosolosa. O ne a itse go tsosa motho ka molomo-mo-molomong. Ba Sefapaano se Sehibidu ba re bokgoni jwa go boloka botshelo bo tshwana le jo ga bo bothata mme o tshwanetse go bo direla ka bonako.

Fa go hema ga mongwe go khutla, o tshwanetse go direla ka bonako thata.

Ka lesego tsala ya ga Bongi, e leng Amo Khunou, le ena o ne a feta kwa **tiragalong ya kotsi**.

Ntšwa ya gagwe ya simolola go bogola mme a tsamaela kwa **lefelong le** Bongi a neng a thusetsa mosimane teng. O ne a tsibosa mogokgo wa sekolo, mme a leletsa ba ditirelo tsa phaloso.

Bongi o tlaa amogela kabo ya bogatlhamelamasisi ka ntlha ya go falosa botshelo jwa ga Rapula Sebolao.

Mogokgo, e leng, Mohumagadi Makhanya, o rile o setse a kgalemile bana ba sekolo gore ba itshole sentle mme ba se ka ba ya kwa letamong ba le bosi.

Mogokgo o kopile bana botlhe gore ba tsenele dithuto tsa Thusopotlako le tsa go thuma.

A re bueng

Bolelela molekane wa gago, ka tatelano e e nepagetseng, se se begilweng mo athikeleng ya lokwalodikgang.

Letlha:

A re kwaleng

Buisa athikele ya lokwalodikgang mme morago o arabe dipotso tse.

Molatlhogo wa lokwalodikgang ke eng?

Molathoko wa lokwalodikgang ke eng?

Kotsi e e diragetse ka letlha lefe? (Tshedimosetso: e dira go tloga ka letlha la lokwalodikgang.)

Go diragetse eng ka ga Rapula Sebolao? Kwala dipolelo di le tharo go tlhalosa gore o diragaletswe ke eng. Simolola dipolelo tsa gago jaaka o supediwa fa tlase.

1) Sa ntlha o	2) Morago o	3) Kwa bokhutlong o

Ke bokgoni bofe jo Bongi o neng a na le bona jo bo sireleditseng botshelo jwa ga Rapula?

Lebelela kwa morago kwa athikeleng ya lokwalodikgang. Thalela **mainatota** (maina a batho le mafelo) ka bohibidu mme maina a a **tlwaelegileng** (maina a dilo) ka botala jwa legodimo. Jaanong tlatsa maina ka fa tlase ga ditlhogo tse di nepagetseng.

Mainatota ke maina a batho le mafelo. Ka gale a simolola ka tlhakakgolo.

MOTHO		LEFELO		SELO	
Bongi		Sekolo sa Boithabisodani		setlhare	

TEACHER: Sign Date

6 Merero ya puo

Puopegelo

Re dirisa disete tse pedi tsa ditsejwana fa leina la sebui le fiwa fa gare ga se se buiwang, jaana:

- "Ke go kopile gabedi," ga bua mme, "go tlhatswa sejana sa gago."
- "Tsweetswee, sela matlakala," ga bua morutabana. "Mabala a go tshamekela a maswe."

A re kwaleng

Tlatsa ditsejwana mo dipolelong.

1. A o tlaa ya kwa toropong ka baesekele? Ga botsa Bongi.
2. Motshameko wa kgwele ya dinao wa Lamatlhatso o kwa kae? Ga botsa Amo.
3. A o setse o bone filimi ya Shreke?
4. A o ya go buisa buka ya Ka moo Mmutla o tsieditseng Tau le Kwena?
5. Ke tshwanetse go buisa buka e go tweng Motshameko wa bana.
6. Fetsa tirogae ya gago, ga goeletsa mme, go sa nneng jalo ga o bogele TV.
7. O mo mathateng! Ga goeletsa Thami. Mmaago o go bone.
8. Ke lapile e le ruri, ga bua Mandu. Ke ya go robala ka ura ya 7 thapama.
9. Kuku ele e lonko lo monate, Nkoko a raya Mandu, jaaka a e ntsha mo ontong.
10. Ke eletsa, ga bua Kedibone, gore ke ka itse gore morutabana wa me e ya go nna mang ngwaga o o tlang.

Fa re kwala ka ga filimi, DVD, vidio kgotsa buka, re tsenya leina la teng mo ditsejwaneng, jaana:

- *Ke bone filimi e go tweng, "Bad Buddies".*
- *Ke buisitse "Tsa fa isong".*

Kwalolola dipolelo tse ka pakajaanong, jaaka e kete ditiragalo tsotlhe di diragala gona jaanong.

Bongi o falodisitse mosimane wa sekolo yo o neng a betwa mo letamong.

Mosimane o ne a leka go thobunyela mo letamong go tswa mo kaleng ya setlhare.

Bongi o ne a thobunyela mme a tlisa mosimane mo lebopong.

Letlha:

A re kwaleng

Lebelela dipolelo tse di fa tlase mme o tlose tse di sa bueng ka ga setlhogo.

Morago o kwale temana mo phatlheng e e fa tlase. O tlaa tshwanela go tlhomaganya dipolelo sentle.

Temana e e siameng e tshwanetse go nna le kakanyokgolo e le nngwe kgotsa polelotlhogo (kgankgolo). Lefelo le lentle la go bua ka ga setlhogo ke mo polelong ya ntlha.

Fa o batla go bua ka ga setlhogo se sengwe, o tshwanetse go simolola temana e ntšhwa.

Bongi o falodiste botshelo jwa mosimane. (polelotlhogo)

Mosimane o thobunyetse mo letamong.

Bongi o bone mosimane mo metsing.

Matlhare a matala.

O ne a thula kala ka tlhogo mme a wela mo metsing.

Letamo le lentle.

Ka lesego Bongi o ne a feta ka tsela.

A re kwaleng

Thalela kakanyokgolo kgotsa setlhogo mo polelong nngwe le nngwe.

Tsala ya me o rata ke go siiwa ke bese letsatsi lengwe le lengwe.

Mogala wa me wa letheka o wele mme wa thubega.

Ke ya kwa ikatisong ya setlhopha sa mmino letsatsi lengwe le lengwe la bobedi.

Ke latlhile buka gonne e ne e le metsi.

TEACHER: Sign Date

Go itlhokomela

- Go na le diathikele tse pedi tsa dikgang mo tsebeng e.
- Lebelela melatlhogo o bo o lebelele ditshwantsho.
- O akanya diathikele di bua ka ga eng?
- A o nagana gore di bua ka selo se se tshwanang?

A re kwaleng

Dikgang tsa Letsatsi le Letsatsi 13 Mopitlwe 2015

MELAO E MEŠWA YA GO TSUBA E SIRELETSA BANA

Bana ba ba fetang seripa sa bana ba lefatshe ba hema mowa o o leswefaditsweng ke mosi wa motsoko, mme 5% ya melelo yotlhe mo Aforikaborwa e bakwa ke disakarete.

Melao e mešwa e e kgatlhanong le go tsuba e oketsa tshireletsego ya bana.

Mokgatlho wa Lefatshe wa Boitekanelo o re kgalema ka go re go tsuba-o-sa-tsube (go hema mosi wa sekerete sa mongwe) ke kotsi e kgolo ya boitekanelo bogolosegolo mo baneng.

Melao ya Aforikaborwa yo mošwa e lebisitse go kganela batho go tsubela gaufi le bana.

Se se tlaa ba sireletsa kgatlhanong le mosi o o kotsi o ba o hemang o o bakang mafatlha a magolo, go letsa molodi ka mafatlha, boronkhaitisi kgotsa malwetse a mangwe a mafatlha.

Go ya ka melao e mešwa, go tsubela mo koloing o tsamaya le bana ba ba ka fa tlase ga dingwaga di le 12 go ileditswe, mme ba ba ka fa tlase ga 18 ga ba a letlelelwa mo lefelong la go tsubela.

Gape, ditlamo tsa disekerete di tshwanetse go baya ditshwantsho mo dipaketeng tsa disekerete go bontsha ka moo motsoko o sa siamelang boitekanelo jwa batho ka teng, e bile ga di a tshwanela go dirisa mareo a tshwana le "bokgakga jo bonnye", "botlhofo" le "bokoanyana" mo disekereteng tsa tsona.

Ditlamo dingwe tsa disakarete di gatisa mareo a mo dipaketeng tsa tsona gonne a dira gore batho ba akanye gore disekerete tse di "bokoanyana" ga di kotsi thata jaaka disekerete tse di tlwaelegileng. Mme tota se se a tsietsa. Disekerete tse di bokoanyana ga di fokotse kgonagalo ya bolwetse.

Khansele ya Bosetšhaba e e Kgatlhanong le go Tsubaset (KBKT kgotsa NCAS) e tshwaela jaana: "molao o mošwa o tlaa thusa thata mo boitekanelong jwa setšhaba. Maaforikaborwa a ka nna 22% a a tsuba mme peresente e nngwe ya 78% ga e rate go hema mosi wa motsoko wa motho yo mongwe. Go tsuba ke gona go bakang loso lo lo bonako, lo lo ka thibelwang. Motsoko o bolaya Maaforikaborwa a le 44 000 ngwaga le ngwaga, mme palo e e feta gararo palo ya batho ba ba bolawang ke dikotsi tsa tsela."

National Geographic Kids August 2015

Aparetswe ke mosi

Fa motlhokomedi wa ngwana Maria Howard a utlwa Willie wa papagae a re "Mma, Lesea!" o ne a itse gore sengwe se phoso.

O ne a tabogela go bona gore go diragetse eng mme a lemoga gore ngwana wa dingwaga di le 2 Hanna Desai o kgamilwe ke dijo mme o ne a setse a talafala gonne a ne a sa kgone go hema.

Maria o ne a kgona go ntsha dijo (a dirisa tegeniki e a e ithutileng kwa phaposing ya gagwe ya thusopotlako) mme botshelo jwa ga Hanna jwa bolokesega.

Willie wa papagae o ne a itse gore Hanna o ne a le mo bothateng mme o ne a batla gore Maria a thuse.

Moitseanape wa dipapagae wa Thutafatshe ya Bosetšhaba a re dipapagae ke dinonyane tse di botlhale thata.

" Di kgona go utlwa maemo a a tshosang le pele a diragala.

Di nna le kgolagano e e tiileng le batho mme di itse go lemoga kotsi."

Gompieno Hanna o itekanetse e bile o itumetse mme Willie wa papagae ga a kitla a a mo letla gore a tswe mo matlhong a gagwe.

O mo sala morago gongwe le gongwe kwa a yang teng mme a ntse a gotlhola, "Ke a go rata."

(Ranotswe *National Geographic Kids August 2010)*

Letlha:

A re kwaleng

Buisa diathikele tse pedi tsa dikgang mme morago o arabe dipotso tse.

Diathikele tse pedi tse tsa dikgang di na le eng se se tshwanang?

Melao e e kgatlhanong le go tsuba e tlaa sireletsa bana jang?

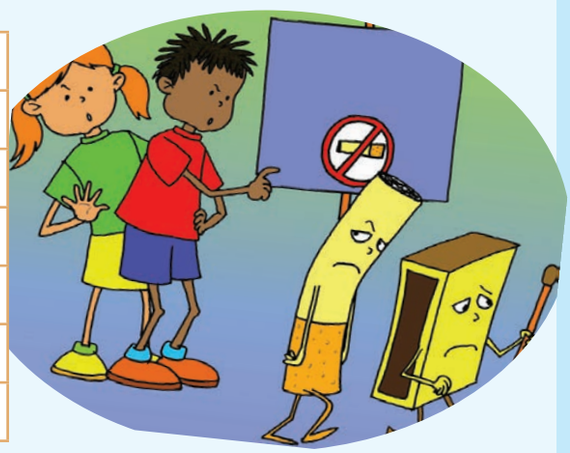
Ke goreng go tsietsa go re “tshuba” mo paketeng ya sekerete?

Ke baitseanape bafe ba ba nopolwang mo athikeleng e e kgatlhanong le go tsuba?

Ke moitseanape ofe o o nopolwang mo athikeleng ya papagae?

Go tsuba go go upaletseng ke eng?
(Tshedimoso: Lebelela tlhaloso e e mo magareng ga masakana mo athikeleng ya lokwalong.)

Khathune e e tlhagisa eng ka ga go tsuba?

TEACHER: Sign Date

Go bua ka ga dikgang

A re bueng

Baakanya tlhagiso ya go bolelela barutwana ba Mophato wa 6 ka ga dikotsi tsa "go tsuba go go upaletseng" le gore ke eng go sa itekanela. Kwala dintlhakgolo di le nne tse o tlaa di tsenyeletsang mo puong ya gago. Sekaseka lenaneonetefatso le le mo tsebeng e e fa thoko.

Jaanong dira phousetara go bontsha gore go tsuba gaufi le bana ga go a siama. Fa o sena go fetsa phousetara ya gago, dirisa lenaneonetefatso le le mo tsebeng e e fa thoko go e tlhatlhoba.

Letlha: _____

MAFOKOA

AŠWA

Kgaoganyo ya mafoko

Thala mola go kgaoganya mafoko a go ya ka dinoko mme morago o tlatse palo ya dinoko tse o di bonang. Morago o tlhophe mafoko a le robedi mme o a dirise go bopa dipolelo mo bukeng ya gago.

Thefosano		tsamaya		kotsi	
Lemoga		noko		tlhagelela	
Diragetse		bapalami		tlhagisa	
Fa/ro/lo/ga/na	5	potso		go tlhama	

A re kwaleng A tse ke dipotso, ditlhagiso kgotsa ditaelo?

Tlatsa ka [?] kgotsa [!] kgotsa [.].

Bese e tlaa tloga ka nako mang [ ]

O se ka wa tshela roboto fa e le khibidu [ ]

A o ya go tshameka tšhese ka moso? [ ]

Tswakanya botoro le sukiri mmogo. [ ]

Ke letsatsi le le mogote. [ ]

A o akanya gore pula e tlaa na ka moso? [ ]

A re kwaleng Dirisa lenaneonetefatso le go tlhatlhoba tlhagiso ya gago le phousetara.

Lenaneonetefatso la phousetara			
A setlhogo se ngoka maikutlo?			
A phousetara e na le setshwantsho go tshegetsa molaetsa?			
A o nagana gore molaetsa o tlaa tlhotlheletsa batho gore ba se ka ba tsuba?			
A tshedimosetso e e mo phousetareng e nepagetse?			
Phousetara e ka tokafadiwa jang?			

Lenaneonetefatso la tlhagiso			
A ke tlhagisitse puo ya me ka bokgabale?			
A ke file tshedimosetso e e lekanetseng ka ga setlhogo?			
A ke dirisitse puo e e lebaneng bareetsi ba me?			
A ke ne ke kgona go bua le go leba bareetsi ba me fa ke ntse ke bua?			

TEACHER: Sign _____ Date _____

9

Ka moo Mmutla o tsieditseng Tlou le Leruarua ka teng

A re bueng

- Lebelela ditshwantsho mme o bereke gore o akanya gore kgang e e ka ga eng.
- Lebelela baanelwa ba ba farologaneng le maitshetlego a kwa kgang e diragalelang teng.
- Buisa temana ya ntlha le ya bofelo ya sekwalwa. Bolelela pele gore go ya go diragala eng. Morago o bapise se o se buisitseng le se o se banetseng pele.

- Setlhopha sengwe le sengwe se na le dikgang tsa sona tse di rategang tse batho ba di tlotlang kgabetsakgabetsa.
- Dikgang tse di bidiwa dinaane.
- Kgang e ke naane ka ga Mmutla o o tletseng mathaithai.

A re kwaleng

Letsatsi lengwe Mmutla o ne o tsamaya mo lebopong fa o bona Tlou le Leruarua ba bua mmogo. O ne a batla go utlwa gore ba reng, mme a robala mo motlhabeng a reetsa ka tlhwaafalo.

Lerurarua le ne la re: "Tlou, o phologolo e e maatla go gaisa mo lefatsheng mme nna ke phologolo e e maatla go gaisa mo Lewatleng. Fa re ka dira mmogo re ka kgona go dira gore diphologolo tse dingwe di dire se re se batlang."
"Ee," ga bua Tlou, "O bua nnete! Ke kakanyo e ntle eo. Re tshwanetse go dira mmogo."
Mme Mmutla wa bua ka pelo wa re, "Ga ke ye go letla se go diragala. Ga ba kitla ba ntaola. Ke ya go ba tsietsa." A tswa a tsamaya, a tlolatlola, a tlolatlola, mme a kgokologela kwa lebopong mme a tsena mo sekgweng.

Kwa teng a fitlhela mogala o moleele o o thata. Morago a boela kwa lebopong go ya go bua le Leruarua.

"Leruarua," ga bua Mmutla, "O phologolo e e maatla go gaisa. A nka go kopa go nthusa?"

"Ee, thata," ga bua Leruarua, le ikutlwa le itumetse gonne a kopiwa go thusa ka ntlha ya gobo a le maatla thata. "Ke ka go thusa ka eng?"

"Dumela, Leruarua," ga bua Mmutla, "Ke na le kgomo e e totometseng mo seretseng kwa morago kwa mo sekgweng. A o ka nthusa go e goga gore e tswe mo seretseng?"

"Ee," ga bua Leruarua. "Ke tlaa itumelela go go thusa."

Ka jalo, Mmutla wa bofelela mogala mo mogatleng wa Leruarua.

Mme a re, "Ke tlaa ya go bofa ntlhana e nngwe ya mogala mo kgomong ya me.

O eme go fitlha ke letsa moropa wa me mme o bo o simolola go goga."

Mmutla wa tlogela Leruarua fa lebopong mme wa ya go batla Tlou.

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

"Tlou," ga bua Mmutla, "O phologolo e e maatla go gaisa. A nka go kopa go nthusa?"

"Ee, thata," ga bua Tlou, e ikutlwa e itumetse gonne e kopiwa go thusa ka ntlha ya gobo e le maatla thata. "Ke ka go thusa ka eng?"

"Dumela, Tlou," ga bua Mmutla, "Ke na le kgomo e e totometseng mo seretseng kwa morago kwa mo sekgweng. A o ka nthusa go e goga gore e tswe mo seretseng?"

"Ee," ga bua Leruarua. "Ke tlaa itumelela go go thusa. Ke maatla thata mo ke ka gogang dikgomo di le masomeamabedi!"

"Ke a leboga," ga bua Mmutla, mme Mmutla wa bofelela ntlhana e nngwe ya mogala mo selopong sa Tlou.

"Ke tlaa ya go bofa ntlhana e nngwe ya mogala mo kgomong ya me. O eme go fitlha ke letsa moropa wa me mme o bo o simolola go goga." A rialo mme a tsamaya.

Fa a le mo sekgweng, Mmutla a dula fa fatshe mme a letsa moropa o mogolo.

Leruarua la simolola go goga mme Tlou le yona ya simolola go goga mme mogala wa gagamala thata. Tlou ya tsaya karolwana ya mogala ya o thatha mo selopong, mme Leruarua la iphitlhela le gogelwa kwa lebopong.

Se sa dira gore le tenege thata, mme la kodumela mo lewatleng. La goga kgogo e e maatla go gaisa!

Kgogo ya Leruarua ya dira gore Tlou e relelele kwa lebopong mme ya tsena mo lewatleng.

Tlou ya tenega thata, mme ya goga ka maatla. Fa e thifola mogala, Leruarua la tswa mo metsing.

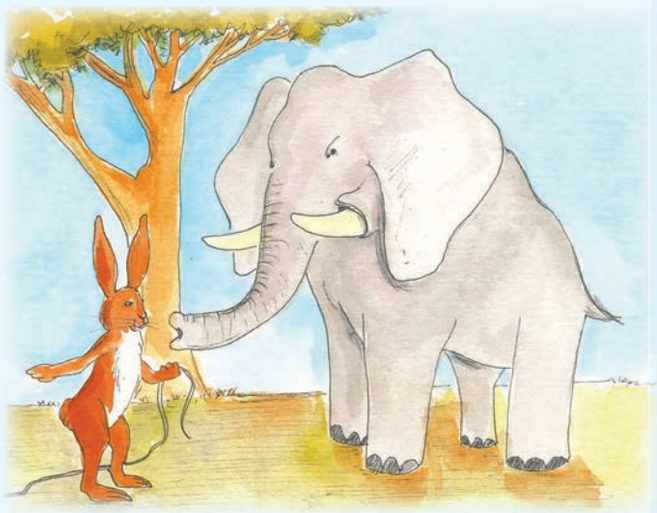
"Ke mang yo o nkgogang?" ga goeletsa Leruarua.

"Ke mang yo o nkgogang?" ga goeletsa Tlou.

Morago tsa bona gore ke tsona di tshwereng dintlhana tsa mogala.

"O ntsieditse!" ga rora Tlou.

"Ke tlaa go ruta gore o se ka wa tlhola o tshamekela mo go nna!" ga bua Leruarua. Ba simolola go goga mogala gape. Mme ka eno nako mogala wa kgaoga, mme Leruarua le Tlou boobabedi ba wela kwa morago.

Se sa dira gore ba tenege thata moo ba neng ba sa batle go buisana gape.

Ka jalo, boobabedi ba se ka ba tlhola ba busa diphologolo tsotlhe mo lefatsheng le diphologolo tsotlhe mo lewatleng.
Mmutla wa nna mo sekgweng, mme wa tshega, wa bo wa tshega mme wa tshega.

TEACHER: Sign _____ Date _____

10

Go akanya ka ga Mmutla, Leruarua le Tlou

A re bueng

Go akanya ka ga kgang.

- Poloto ya kgang ke eng?
- Tlou le Leruarua ba ne ba akanya gore ba tshwanetse go dira eng mmogo?
- Ke eng o akanya gore Mmutla o ne o batla go thibela leano la bona?
- Ao akanya gore Tlou le Leruarua ba a buisana gompieno?
- Ke eng o akanya gore Mmutla o ne a bona leano la bona e le la go tshegisa?
- Bolelela molekane wa gago kgang e ka tatelano e e nepagetseng.

A re kwaleng

Naane ke kgang e e buang ka ga dibopiwa tsa metlholo, diphologolo, dijwalo le mafelo. E tlotla kgang e e nang le molaetsa o o rutang.

Dinaane tse dintsi di na le diphologolo tse di kgonang go bua e bile tse dintsi di na le mebutlanyana, mebutla le diphokojwe tse di tsayang matlhakore tse di matlhajana kgotsa tse di tsietsang baanelwa ba bangwe. Go tsaya letlhakore ke go dira eng?

Fa Mmutla o ne o batla go utlwa gore Leruarua le Tlou ba bua ka ga eng, o ne a dira eng?

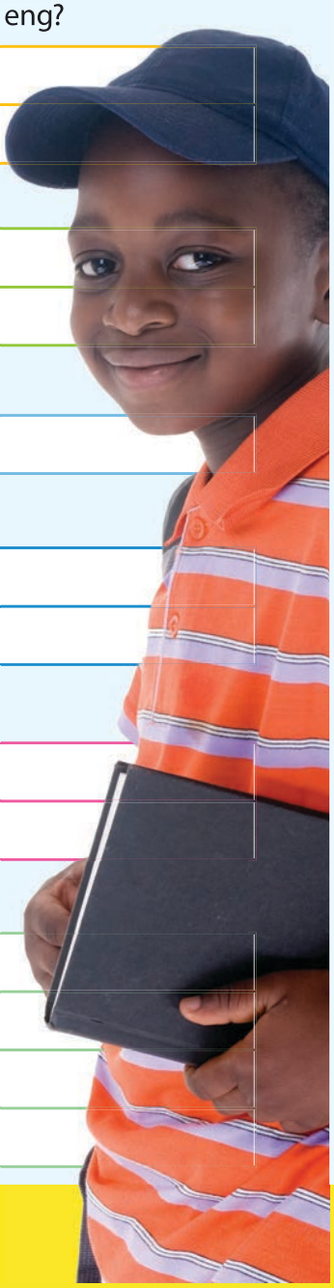
Mmutla o ne wa kopa Leruarua le Tlou go mo thusa ka eng?

Mmutla o ne wa thathetsa mogala mo go eng?

Go ne ga diragala eng ka ga Leruarua le Tlou?

Ke goreng Mmutla o ne wa tabogela mo sekgweng?

A o ka rata go nna le tsala e e tshwanang le Mmutla? Goreng?

Letlha:

Tlatsa matlhaodi a le 6 a a tlhalosang Mmutla.

A re kwaleng

Re itse gore baanelwa ba ntse jang mo kgannyeng go ya ka se ba se buang kgotsa se ba se dirang.

Dirisa matlhaodi go kwala temana go tlhalosa Mmutla. Dira letlhomeso la sekwalotlhamo tlhaloso ya teng. Kopa tsala ya gago go baakanya diphoso mme morago o kwale tlhaloso e e siamisitsweng mo phatlheng e e filweng.

Jaanong tlhalosa semelo sa tsala ya gago ya botlhokwa. Bua gore ke eng e le tsala ya gago ya botlhokwa le gore o rata eng ka ga gagwe.

TEACHER: Sign Date

11 Ka moo mmutlanyana o tsieditseng Tau le Kwena ka teng

A re bueng

Lebelela ditshwantsho tse robedi tse ka kelotlhoko go bona gore kgang e ka ga eng. Morago o bereke le molekane wa gago.

- Bua gore go diragala eng mo setshwantshong sengwe le sengwe. Kgang e e ratile go tshwana le ya ntlha.
- Jaanong tlotla kgang ka mafoko a dipholoogolo. Se se kaya gore kgang e bopiwa ke dilo tse dipholoogolo di di buang.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago. • Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

Kwala mokgwaritsokgwaritso wa gago mo pampitshaneng, mme o kope tsala ya gago go o baakanya.

Dirisa mafoko a go go thusa.

Bakinyana ya methaladi
lelomo
diatla
diatla
phala
Robala
mo lethekeng
mo lethekeng
lebelela
morubisi
goga a bo a
maatlanyana
mogala
mo setlhareng
tshegile
gogo
mogote
maatla
tshega
kgabo

A re kwaleng

Morago o kwale kgang ya gago sentle go bapa le ditshwantsho tse di nepagetseng.

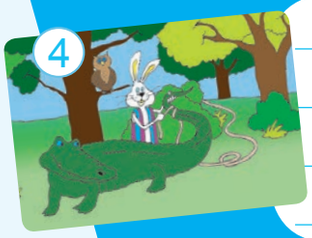

Letlha:

4

5

6

7

8

TEACHER: Sign Date

Mefuta e e farologaneng ya maina

O setse o itse ka ga maina a a tlwaelegileng le mainakgopolo.

Maina a a tlwaelegileng

Ano ke maina a dilo tse o kgonang go di bona le go di ama.

Jaanong kwala maina a a tlwaelegileng a mangwe a gago.

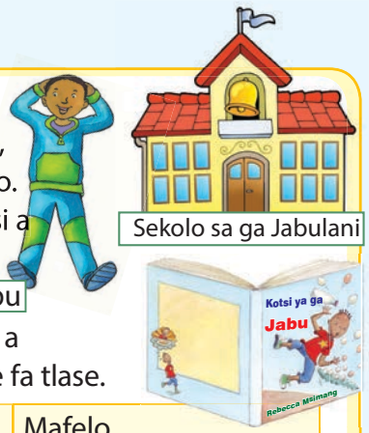
_____

_____

_____

Mainatota

Ano ke maina a a kgethegileng a batho, dibuka, difilimi jalojalo. Mainatota go le gantsi a simolola ka tlhakakgolo.

Tlatsa maina a batho le a mafelo mo seralong e e fa tlase.

Batho	Mafelo

Mainagoboka

Motlhape

Ano ke maina a batho kgotsa a mafelo. Mainatota go le gantsi a simolola a tlhakakgolo.

Motshitshi

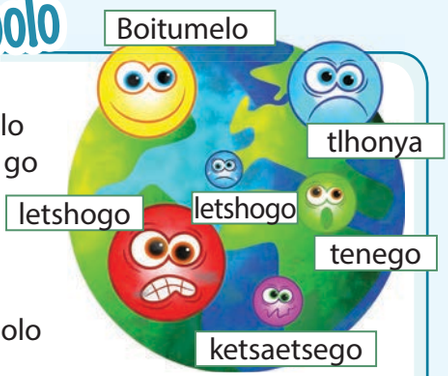
Kwala mainagoboka a mangwe.

_____

_____

_____

Mainakgopolo

Ano ke maina a dilo tse re sa kgoneng go di bona, ama, nkgelela, kgotsa go di utlwa.

Kwala mainakgopolo a mangwe.

_____

_____

_____

A re kwaleng

Tlhaola maina a go ya ka dikholomo tse di nepagetseng. Dirisa ditlhakakgolo mo mainatoteng otlhe.

Khalentara	boitumelo	setulo	lorato	amo	tlhwatlhwa
kobo	Jacob	tenego	kitso	leino	smith
tshepo	hutshe	boikgantsho	khomputara	buka	zuma
nnete	tidimalo	thotloetso	mangaung	polokwane	phukwi

MAINA A A TLWAELEGILENG	MAINATOTA	MAINAGOBOKA	MAINAKGOPOLO

Letlha:

Maele

A re kwaleng

Bua le setlhopha sa gago ka ga bokao jwa nnete jwa maele a a totobaditsweng. Morago o kwale gore o akanya maele a kaya eng.

Rre o ya go jela nkoko nala. O tlaa mo ela dijo tse di monate.

Kgaitsadi yo monnye o lomile mme tsebe. Jaanong mongwe le mongwe o a itse.

Jabu o ja nku meno. O aga a ithobaletse motshegare otlhe.

Ke kopa tsela bagaetsho. Nako e setse e ntshiile.

Go lebelela maele

dipuo tsotlhe di na le ditlhaloso tse di sa kayeng se di se buang. Go fa sekao, fa re re "O ntshitse katse mo kgetseng", re kaya gore o ntshitse sephiri.

Thala ditshwantsho go sedifatsa a mabedi a maele.

Malatodi ke mafoko a a kayang se lefoko le lengwe le sa se kayeng, a a ganetsana.

Morago o golaganye mafoko a le malatodi a ona. Fa o sena go dira jalo, o kgaoganye lefoko lengwe le lengwe go ya ka dinoko tsa lona.

Nnye	monate	bonolo	malatodi	mosweu

Go/la/ga/nya	sefanyetso	sebate	tidimalo	monate

TEACHER: Sign _____ Date _____

Monna yo o rekileng moriti

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

A re bueng

- O akanya eng ka ga setlhogo sa papetlanatiro e?
- A o nagana gore kgang e e tlaa nna ka ga sengwe se se diragetseng ka nnete?

Jaanong lebelela ditshwantsho mme o akanye ka ga gore naane e e tswa kwa nageng efe?

A re kwaleng

Go kile ga bo go na le monna yo o neng a humile thata. Ka go tlhoka lesego, o ne gape a le ngame e bile a le pelomaswe.
O ne a le ngame le pelomaswe thata mo batho botlhe ba motse ba neng ba mo tshaba. Ga go ope yo o neng a ka leka go atamela ntlo ya gagwe e bile go ne go se ope yo o neng a ka bua le ena.
Ya re ka letsatsi lengwe le le mogote thata monna yo o ngame yo a robala mo moriting ka fa tlase ga setlhare se se ka kwa ntle ga ntlo ya gagwe. Fa a tsoga a fitlhela monnanyana fa thoko ga gagwe, le ena a ja monate wa moriti.

Monna wa mohumi: O dira eng fa? Tsamaya, moriti o ke wa me!

Monnanyana: Moriti o ga se wa gago. Setlhare se ke sa motse.

Monna wa mohumi: Huuu! Setlhare se le moriti wa sona ke tsa me!

Monnanyana: Go siame gee rra, tsweetswee rra, ke batla go reka moriti wa setlhare sa gago.

Monna wa mohumi: O ka se ka wa reka moriti wa me ka digautanyana tse tlhano.

Monnanyana: Tsaya gee, mong wa me, tsaya gauta ke e. Ke a go leboga, motlotlegi. Jaanong ke nna mong wa moriti o

Monna wa ngame o ne a tsenya gauta mo kgetsaneng ya gagwe, a tshegatshega a le esi mme a boela mo ntlong ya gagwe.
Moragonyana letsatsi la simolola go phirima mme moriti wa setlhare

Letlha:

wa lelefala go fitlha o apesa ntlo ya monna yo o ngame. Morago monnanyana a tsena ka bogatlhamelamasisi mo ntlong.

Monna wa mohumi: O dira eng mo ntlong ya me? Tswaya fa, sematla towe sa mosimane!

Monnanyana: Motlotlegi, moriti wa setlhare o apesitse ntlo e, mme moriti ke wa me. Jaanong ntlo le yona ke ya me.

Ka go tenega monna wa ngame a tswela ruri mo ntlong mme batho botlhe ba motse ba tla go bona ntlo ya gagwe e kgolo mme ba ja monate wa moriti wa setlhare. Mme ba rorisa monnanyana go ba thusa.

Naane e e tswang kwa Japane

A re bueng

A o akanya gore se ke kgang ya nnete? Goreng?

Re tshwanetse go ithuta eng go tswa mo kgannyeng e tshwana le e?

Ke goreng o akanya gore batho ba dinaga tse di farologaneng mo lefatsheng ba rata go tlotlela bana ba bona dikgang di tshwana le e?

A re kwaleng

Buisa kgang mme morago o arabe dipotso.

Baanelwa mo kgannyeng e, ke bomang?

Ke goreng monna wa ngame a ne a tshegatshega fa a baya gauta mo kgetsaneng ya gagwe?

TEACHER: Sign Date

Mo moriting wa setlhare

A re direng

Lo le mo ditlhopheng tsa lona, diragatsang motshameko ka ga kgang. Lo tlaa fitlhela gore e bonolo go e diragatsa gonne e kwadilwe jaaka motshameko.

Le gale, lo tshwanetse go naya kgang bokhutlo jo boswa. Diragatsang motshameko mo tlelaseng ya lona. Swetsang gore ke setlhopha sefe se se nang le bokhutlo jo bo gaisang.

A re kwaleng

Sekeletsa matlhaodi mo polelong nngwe le nngwe. Morago o thalele maina a a a tlhalosang.

Monna wa mohumi o ne a nna mo ntlong e kgolo.
Moriti wa setlhare o ne o wa apesa ntlo.
Monnanyana o ne a rulaganya moletlo o mogolo gore batho ba motse ba itumele.
Monnanyana yo o botlhale o ne a dula mo moriting o o tsididi.
Monna wa mohumi wa ngame o ne a sa batle mosimane a dula ka fa tlase ga setlhare se setala.

O a itse gore leina ke leina la motho, la lefelo kgotsa la selo. Letlhaodi le re bolelela go le gontsi ka ga leina. Sekao go tswa mo kgannyeng ke se: E ne e le monna yo o bosula.

Thalela **letlhaodi** mo go nngwe le nngwe ya dipolelo tse di latelang.

Morago o kwale **malatodi** kgotsa kganetso ya letlhaodi mo phatlheng e e ka fa mojeng. Re go diretse ya ntlha.

Mmino wa radio o ne o lelelela kwa **godimo**.	Tlase
Baagi ma motse ba ne ba itumetse fa monna wa ngame a tshaba.	
Batho ba ba itumetseng mo motseng ba ne ba bina.	
Rapula o kgetlile diapole mo setlhareng se seleele.	
Monna yo monnye o rekile lokwalodikgang.	
Phaladi o nwele galase ya maswi a a bolelo.	
Ke letsatsi le le tsididi kajeno.	
Dibuka di ne di le mo šelefong e e kwa tlase.	
Rre Tumelo o kgweetsa koloi e ntšhwa.	
Mbali ke mothumi yo o bonako mo setlhopheng sa rona.	

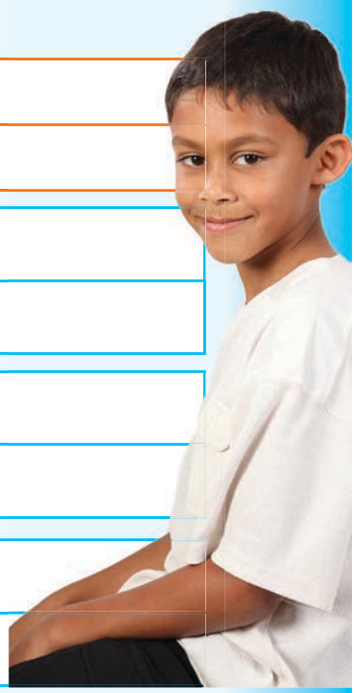

Letlha:

A re kwaleng

Kwalolola dipolelo tse di mo **pakajaanong** ka **pakatlang** mme morago ka **pakapheti**.

Go mogote.	Ka moso go tlaa Maabane go ne go
Pula e na ka melamu le matlapa!	Ka moso Maabane
Ke phepafatsa bodilo.	Ka moso Maabane
Re ja tlhapi le ditšhipisi.	Ka moso Maabane

Tshwantshiso ke eng?

"O na le pelo ya tau" le "Ke leobu mo ditirong" ka bobedi ke ditshwantshiso.
Selo se le sengwe (pelo) se tlhalosiwa ka go re ke selo sengwe gape (tau).
Mo tshwantshisong ga o dirise "tshwana le" kgotsa "jaaka" kgotsa "e kete".
Go le gantsi tshwantshiso e fitlhelwa mo mabokong.

A re bueng

Bua gore tshwantshiso nngwe le nngwe ya tse e kaya eng. Thala setshwantsho go sedifatsa e nngwe ya tsona.

O na le pelo ya mmamasiloanoka.

Ke ena naledi ya sekolo sa rona.

O na le pelo ya tau.

Ga ke mo rate gonne ke leobunyana.

TEACHER: Sign _____ Date _____

15 Ka ga puo gape

A re kwaleng

Gakologelwa gore re dirisa thuanyisediri o fa tlhogo ya leina e le mo bongweng le ba fa tlhogo ya leina e le mo bontsing.

Gakologelwa gore re dirisa thuanyisediri o fa tlhogo ya leina e le mo bongweng le ba fa tlhogo ya leina e le mo bontsing.

1.	Ntšwa e e/di a loma	Ntšwa e e a loma.
2.	Ditamati tse **di/e** budule.	
3.	Jabu le Peter **o/ba** tshameka kgwele ya dinao.	
4.	Phaposiborutelo ya Mophato wa 2 **e/di** mo-dumo thata.	
5.	Dikuku tse **di/e** monate.	
6.	Bana **ba/o** thari go ya kwa sekolong.	
7.	Leino la me **e/le** botlhoko.	
8.	Mme **o/ba** kwa lebenkeleng.	
9.	Setlhopha sa kgwele ya dinao **se/di** siame.	
10.	Sekepe **se/di** sesa mo makhubung.	

Leka tse o dirisa pakapheti. Re dirisa "o ne a (le)" fa sediri se le mo bongweng le "ba ne ba (le)"
Fa sediri se le mo bontsing. Gakologelwa gore thuanyisediri e tshwanetse go tsamaelana le setlhogo sa yona. Sekao se re se fileng ke sa fa sediri se simolola ka tlho "Mo-" mo bongweng le tlhogo "Ba-" mo bontsing.

1.	Basimane ba ne ba **le/o** ne a le thari kwa sekolong.	Basimane ba ne ba le thari kwa sekolong.
2.	Setlhopha sa kgwele ya dinao se ne se **le/di** ne di le mo beseng.	
3.	Mooki o ne **a/ba** ne ba thusa molwetse.	
4.	Dikuku di ne di **le/e** ne e le monate.	
5.	Rapolasa o ne **a/ba** ne ba jwala mo puleng.	
6.	Pitse e ne e **le/di** ne di le mo lesakeng.	
7.	Maoto a ne a **le/le** ne le le botlhoko.	
8.	Batsadi ba ne ba **le/o** ne a le kwa kerekeng.	
9.	Re ne re **le/ne** ke le kwa sinemeng.	
10.	Motlhape wa dinku o ne o **le/e** ne e le mo masimong.	

Letlha: _____

Go lebelela diane.
Diane ke mabolelo a a nang le thuto kana molaetsa.

Golaganya diane tse le bokao jwa tsona.
Kwala palo fa thoko ga karabo e e nepagetseng.

Bana ba tadi ba bonwa ka mereto.	3
Bontle bona le dibelebejane.	
Bophokojwe ba bankgwe ba latswana mpa.	
Botlhale jwa phala bo tswa phalaneng.	
Diselammapa ga di ratane.	
Ditau di se nang seboka di siiwa ke none e tlhotsa.	
Kgabutle ga a ke a feta gaabo, a re go tlala.	
Kgakakgolo ga ke na mebala, mebala e dikgakaneng	
Kgetse ya tsie e kgonwa ke go tshwaraganelwa	

Khumo segwagwa e a pharuma.

Kgetse ya tsie e kgonwa ke go tshwaraganelwa.

Maitsholo a bana a senola gore batsadi ba bone ke batho ba ba ntseng jang.

Fa batho ba thusana mo tirong, tiro eo e nna botlhofo.

Khumo ga e nnele ruri mo mothong	1
Motho ga a ke a feta fa bathong ba gaabo, le fa ba ka dila kana ba le bahumanegi.	2
Bagolo ba direla bana dilo tse dintle le fa bone ba di tlhoka. Ditiro tsa bagolo di bonwa mo baneng ba bona.	3
Mmei wa selo ke ena a itseng kwa se leng teng.	4
Batho fa ba se seoposengwe ga ba kgone ditiro.	5
Batho ba ba dirang tiro e e tshwanang ka gale ga ba ratelane botshelo.	6
Go molemo go nna le bana gore ka moso ba go thuse fa o palelwa.	7
Batho ba ba dirang tiro e e tshwanang ba a ratana.	8
Motho yo montle o kgona go nna le makoa.	9

TEACHER: Sign _____ Date _____

Motshameko wa dipaka

Motshameko wa dipaka – Ke mang yo o tlaa fenyang?

- Latlhela letaese la gago.
- Tsamaisa setshwai.
- Dirisa tlhagiso ya nako mme o bope polelo.
- Yo o gorogang kwa bokhutlong la ntlha ke ena mofenyi.
- Ditlhaloso tsa nako tsa dipalo tse di farologaneng di fitlhelwa mo dibopegong tse di tshweu tse di potokwe tse di fa tlase.

Letlha:

Thuanyisediri

Didiri le dithuanyisediri di dira mmogo. Mo polelong e e nepagetseng, sediri le thuanyisediri di a dumelelana mabapi le bongwe le bontsi.

Thuanyisediri

Se se kaya gore fa sediri se le mo bongweng, thuanyisediri se tshwanetse go nna mo bongweng, mme fa sediri se le mo bontsing, thuanyisediri se tshwanetse go nna mo bontsing. Lebelela dikao.

1. *Mosimane o epa mosima.*
   (Mosimane a le mongwe)
2. *Basimane ba epa mosima.*
   (Go feta mosimane a le mongwe)

Dira gore sediri sengwe le sengwe se dumelelane le thuanyi ya sona.
Thalela sediri mme morago o tlhophe thuanyisediri e e nyalanang le sediri.

1 Jabu o/ba nna kwa Polokwane.

2 Mosetsana o/ba tshameka bolotloa ya setlhopha sa ntlha.

3 Basimane ba babedi ba/o kgweetsa dikoloi tsa bona tse di tshamekisang.

4 Basetsana o/ba kwa sekolong sa New Town.

5 Rona re/o tshamekela setlhopha sa kgwele ya dinao sa ba ba ka fa tlase ga dingwaga di le 12.

6 Setlhopha sa/tsa porofense se/di itshupile se/di gaisa mo nageng.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Motshameko wa paka

Go tlhola fela		
Ke a itse gore maina a a tlwaelegileng, mainatota, mainagoboka le mainakgopolo ke eng.		
Ke kgona go buisa naane.		
Ke kgona go kwala naane		
Ke kgona go golaganya sediri le thuanyisediri		
Ke kgona go buisa athikele ya lokwalodikgang		
Ke kgona go lemoga molatlhogo le molathoko		
Ke itse diane dingwe		
Ke kgona go dirisa malatodi		
Ke kgona go fetola dipolelo go tswa mo pakajaanong go ya kwa pakapheting le kwa pakatlannyeng.		
Ke kgona go dirisa ditsejwana		
Ke kgona go araba dipotso tsa tekatlhaloganyo		
Ke kgona go tlhama phousetara ya tshedimosetso le go rulaganya phamfolete.		
Ke kgona go dirisa matlhaodi		
Ke kgona go kwala sethalo sa semelo sa moanelwa.		
Ke kgona go kwala semelo sa moanelwa.		

Diteng

Thitokgang 2: Tlhotlheletso le poko

Sekwalwa sa tlhotlheletso
Kgweditharo 1: Dibeke 5-6

17 Go buisa dipapatso 36
Buisa papatso.
Tlhoma matlho mo sekwalweng sa maikutlo, dikerafiki, le ditegeniki di tshwana le ditshepiso le mekgwa ya go tsosolosa dikarabelo tsa maikutlo.
Lemoga bareetsi ba ba totilweng le mekgwa ya tlhotlheletso.
Golaganya setlhopha se se lebeletsweng le rejisetara.
Araba dipotso ka ga papatso le go lemoga melawana le ditegeniki.

18 Go itlhamela papatso ya me 38
Tlhalosa ka ga ditegeniki tsa papatso.
Tlhalosa maele a papatso.
Feleletsa tšhate go tlhama papatso. Tlotla ka ga mekgwa ya go tlhotlheletsa bareetsi.
Rulaganya papatso o sala morago dikgato tse di latelang tsa pele ga go kwala: go ntsha dikakanyo, go rulaganya, go kgwaritsakgwaritsa, go runa le go tlhagisa papatso.

19 Tlhama bukana ya Bojanala 40
Rulaganya le go kgwaritsakgwaritsa bukana ya maeto ya Karata ya Z mabapi le Bojanala mo Aforikaborwa.
Sekaseka le go ntsha dikakanyo mo setlhopheng.
Dirisa tsamaiso ya go kwala: go sekaseka le go ntsha dikakanyo, go rulaganya, go kgwaritsakgwaritsa, go runa, le go tlhagisa.
Dirisa foreimi e e filweng go thusa mo tatelanong e e tlhabosang.
Tlhama bukana e e nayang tshedimosetso e e maleba ya go kopana le ya ditshenyegelo.
Baakanya le go tlhagisa bukana ya mesego (tse di segeletsweng) sentle.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

21 Puo e e neeletsang 44
Kitsiso ya dipolelonolo le dipolelotswako.
Kitsiso ya makopanyi.
Sediri le letiro.
Lemoga sediri le letiro mo dipolelonolong le mo dipolelotswakong.
Bopa dipolelotswako o dirisa makopanyi (le, mme, gonne, ka jalo le le fa).

22 Go tlhotlheletsa 46
Tlhaloso ya maemo a dingangisano tsa tlhotlheletso di dirisiwang mo go ona.
Buisa dingangisano tsa tlhotlheletso o tlhokometse setlhopha se se lebeletsweng, tlhagiso le dingangisano tse di simololang.

23 Go kwala ngangisano e e tlhotlheletsang 48
Rulaganya tlhagiso o dirisa mmepe wa tlhaloganyo le morulaganyi.
Sala morago tsamaiso ya go kwala: go sekaseka le go ntsha dikakanyo, go rulaganya, go kgwaritsakgwaritsa, go runa le go tlhagisa.
Tlhatlhoba dingangisano ka mokgwa wa puo.
Kwala ngangisano sentle o dirisa foreimi kana lenaneothulaganyo.

24 Malepa a poko le malepa mangwe 50
Kitsiso ya malepa a poko go akarediwa tshwantshiso, tshwantshanyo, malatodi, onomatopia, poeletsotumammogo, poeletsotumanosi, pheteletso.
Di tlhalosiwa tsotlhe fano e seng mo dibekeng tsa 9 – 10 ka ntlha ya phatlha ya go kwala. Barutabana ba ka nna ba boeletsa papetlanatiro e mo dibekeng tsa 9 –10.

Mmuisano o o buang
Kgweditharo 1: Dibeke 7 - 8

25 Mmuisano wa maabane bosigo 52
Ditirwana tsa tshimologo go akarediwa polelelopele, go dirisa tshedimosetso ya ditshwantsho go bolelela pele sekwalwa.
Tlhoma matlho mo puong ya mmele ya sebui, diteng tsa puo le rejisetara.
Tlhalosa sebopego sa sekwalwa.
Golaganya sekwalwa le dibui.

26 Nnyaya tlhe, Rre Tau! 54
Buisa kgang. Tlhoma matlho mo dibuing le se ba se buang.
Feleletsa tirwana ya tekatlhaloganyo e e ikaegileng ka bokao jwa sekwalwa.
Diragatsa kgang le moaneledi le dibui tse di farologaneng.

27 Go rulaganya motshameko 56
Dirisa morulaganyi go tlhama motshameko.
Lemoga setlhogo, baanelwa, pono kgotsa maitshetlego, kanedi le molaetsa.
Kwala motshameko o dirisa foreimi ka letlhomeso go kaela kitsiso ya baanelwa.
Tlhagisa motshameko ka go neela barutwana ba ba farologaneng diabe mo setlhopheng.
Lekanyetsa metshameko.

28 Go bega ka ga se ba se buang 58
Dirisa ditsejwana mo puopegelong.
Bopa dipolelotswako.
Dirisa malatodi le makaelagongwe.

Ditsebe tsa poko
Kgweditharo 1: Dibeke 9-10

29 Boithabiso kana boitumediso mo pokong 60
Buisetsa poko, "Kgetse e bosula ya mefikela", kwa godimo.
Utlwa moribo, o bo o opela moribo diatla.
Tlhoma matlho mo tsamaisong ya go kwala:
Sala morago tsamaiso ya go kwala: go sekaseka le go ntsha dikakanyo, go rulaganya, go kgwaritsakgwaritsa, go runa, le go tlhagisa.
Tirwana ya ditshwantsho ya matlhalosi a felo.
Tirwana ya ditshwantsho ka ga tshwantshanyo.

30 Leboko la thoriso la Aforikaborwa 62
Bua ka ga dipina tsa thoriso jaaka mofutakwalo.
Golaganya pina le botshelo jwa letsatsi le letsatsi.
Tlatsa mmepe wa tlhaloganyo mo Aforikaborwa.
Kwala leboko la thoriso la Aforikaborwa.
Leboko la boithabiso kana boitumediso ka ga ngwedi le barutabana ba ka le dirisang fa ba batla.

31 Maboko go dikologa letsatsi 64
Tirwana ya pele ga puiso go tlhaloganya leboko botoka.
Buisa leboko la tshedimosetso.
Tekatlhaloganyo e e ikaegileng ka diteng tsa leboko – e tshwanetse go tladiwa mo tšhateng ya diphatlha.
Kitsiso ya mothofatso.

32 Kwala leboko 66
Kwala leboko o sala morago tsamaiso ya go kwala: go sekaseka le go ntsha dikakanyo, go rulaganya, go kgwaritsakgwaritsa, go runa, le go tlhagisa.
Go ranola, go tlhalosa le go thala tshwantshanyo,
Barutabana ba ka nna ba boela kwa papetlanatirong ya 24 mabapi le tshedimosetso e e tletseng ya malepa a poko.

Go buisa dipapatso

Seaparo sa bana ba ba mo dinakong go tswa Gear Store

A O BATLA GO ITSAGALA?

Itumeletswe, Eletswa, Amogetswe?

itsagala!
Nna mo dinakong!

Naledi nngwe le nngwe e batla go bonala e le mo dinakong kwa sekolong.

A o utlwile?

Lala o lebeletse pulo ya lebenkele la diyunifomo go reka yunifomo e e mo dinakong.

Theko e e kgethegileng ya bana ba Mophato 6. Reka e le nngwe, o fiwe e le nngwe mahala!

Tšhono e fela fa setoko se fela.

A re kwaleng

Lebelela papatso ka kelotlhoko. Tlotla ka ga dikarabo tsa dipotso tse di latelang le ditsala tsa gago. Morago o tlatse dikarabo tsa dipotso.

Papatso e e lebisitse setlhopha sa dingwaga di le kae?

Dingwaga di le 5 – 7	Dingwaga di le 11 – 13	Dingwaga di le 14 – 16	Dingwaga di le 21 – 25

Ke goreng o bua se?

Ke goreng papatso e na le setlhogo se se itumedisang?

Letlha:

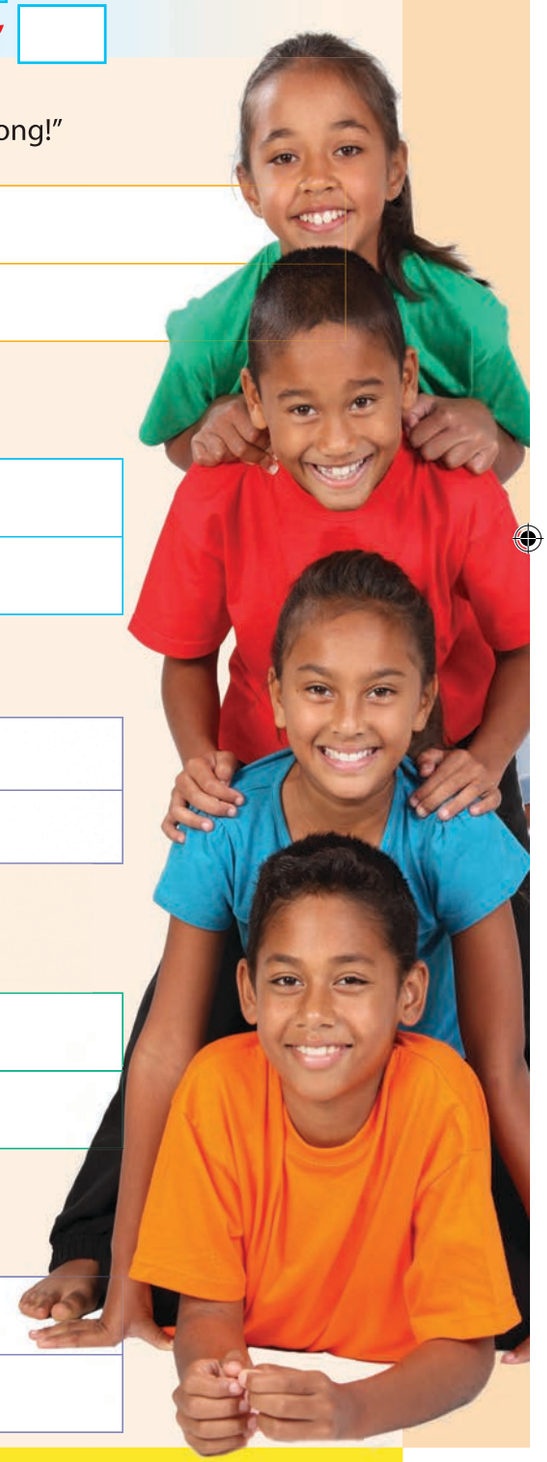
Re bitsa poeletso ya medumo ya ntlha ya mafoko "poeletsomodumo". Sekao ke: Pepe o pegile peke le podi mo poraemeng

Lebelela dipolelo tse pedi tse go tswa mo papatsong.
Thalela medumo e e boelediwang.

Naledi nngwe le nngwe ya mošwa e batla go bonala e le monate kwa sekolong.

A o utlwile? Lala o lebeletse pulo ya lebenkele la Gear.
Go na le bo 'l' ba le kae mo "**Lala o lebeletse pulo ya lebenkele la diyunifomo go reka yunifomo e ntlenyana"**?

Go na le bo 'tsw' ba le bakae mo go **"Itumeletswe, Eletswa, Amogetswe?"**

Ke goreng o akanya gore papatso e na le moano, "Itsege! O nne mo dinakong!"

E tlhotlheletsa babuisi jang?

Ke ditshepiso dife tse papatso e di dirang fa o reka dikumo tsa *Gear Store*?

Mokwalo o mosesane kwa tlase ga papatso o re raya eng?

Papatso e tlhotlheletsa babuisi go dira eng?

TEACHER: Sign Date

Go itlhamela papatso ya me

A re bueng

Diragatsang motshameko wa go bapatsa kumo kgotsa tirelo mo TV.

A re kwaleng

Rulaganya papatso ya gago ka go tlatsa dikarabo tsa potso nngwe le nngwe mo mmepeng o wa tlhaloganyo. Fa o feditse letlhomeso la gago, kwala o bo o thala papatso sentle mo tsebeng e e fa thoko.

Maele mangwe a go kwala sekwalwa se se tlhotlheletsang:

- Itse bareetsi ba gago.
- Dirisa meano le dipolelwana tse di ngokang maikutlo go gogela bareetsi – jaaka, "Ikhutse o bo o ikhutse - ka matute a namune".
- Dirisa ditshwantsho go dira gore papatso e gogele matlho mme e se ka ya lebalesega.
- Dirisa puo ya botshwantshi jaaka poeletsomodumo, dipoapoeletso le morumo. (Bona papetlanatiro ya 24 mabapi le thuso).
- Tlhagisa tiro ya gago e le phepa e bile e bonala.

Papatso ya me

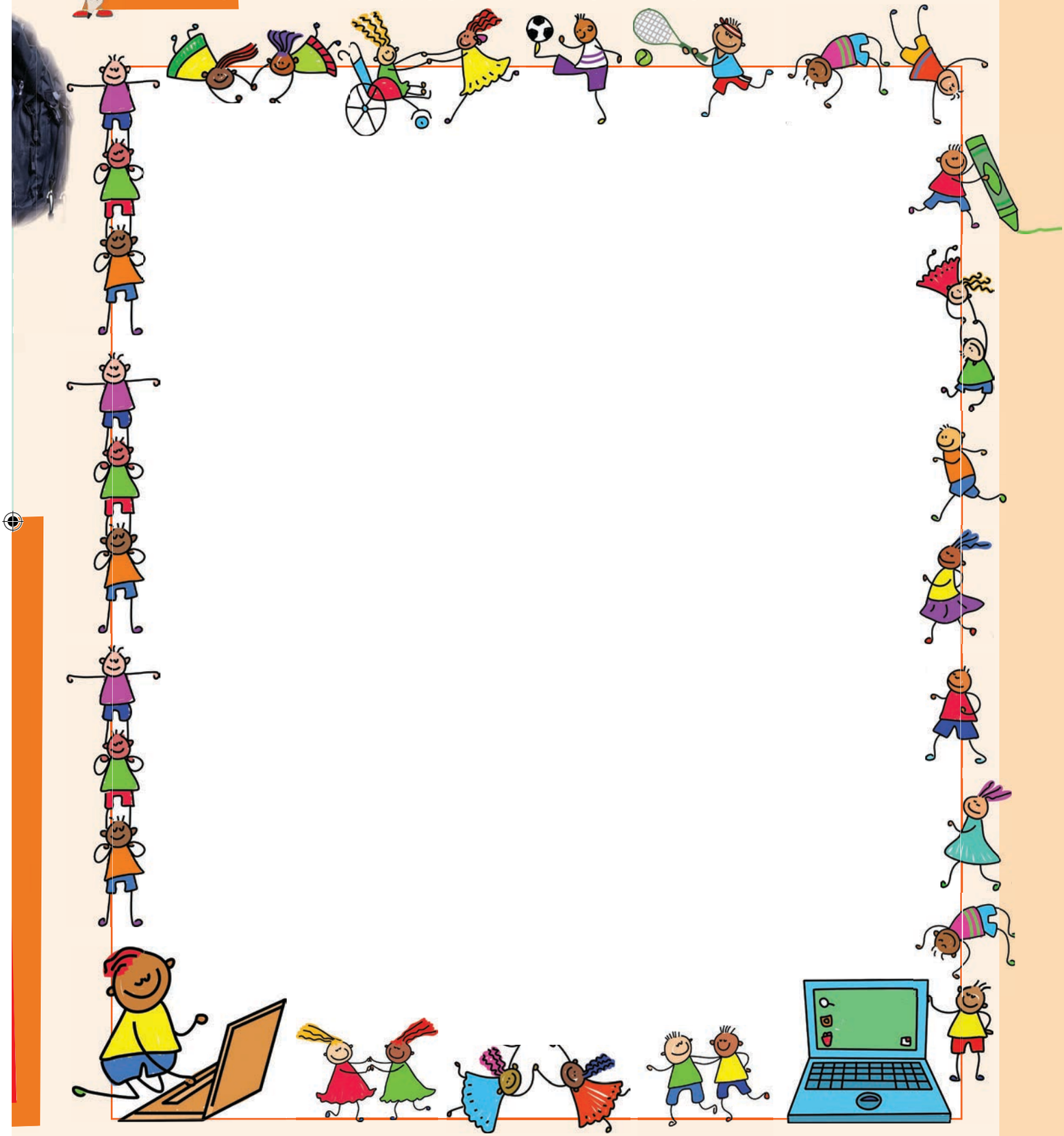
1. Setlhopha se se lebeletsweng ke sefe?
2. Kungo ya gago ke eng?
3. O ya go dirisa moano ofe?
4. O ya go dirisa tegeniki efe go tsosolosa maikutlo a setlhopha sa gago sa bareetsi.
5. O ya go ngoka theetso ya bareetsi jang?
6. Papatso e tshepisa eng?
7. A naa papatso e a ikanyega?
8. A o dirisitse malepa mangwe a puo a tshwana le poeletsomodumo? (bona papetlanatiro ya 24 go bona thuso).

Letlha:

Mafoko a maswa

A re kwaleng

Tlhama papatso ya gago mo phatlheng e e filweng.

TEACHER: Sign Date

Tlhama bukana ya Bojanala

Letlha:

A re bueng

Lebelela ditshwantsho mme o bue gore ke difetsa tse tse e leng dilo tse o di boneng kgotsa tse o di utlwileng tse di botlhokwa.

Ke mafelo afe a mangwe a botlhokwa a o a itseng?

A go na le mafelo mangwe kwa o nnang teng a a botlhokwa e bile a gogela, a tshwana le legae la pele la motho wa botlhokwa, setediamo, serapa sa diphologolo kgotsa naga e ntle?

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

A re direng

Kgagola tsebe e e fa thoko o bo o e mena go bopa bukana ya Karata ya Z. Tlhama bukana go bapatsa lefelo le le gogelang la Aforikaborwa le bajanala ba ka ratang go le bona. E ka nna lefelo la boswa, le tshwana le legae la pele la motho yo o botlhokwa, setediamo, kago e kgologolo kgotsa e e gogelang, musiamo, serapa sa diphologolo kgotsa serapa sa dphologolo, sekgwa sa pula kgotsa Thabatafole.

O tlaa tshwanela go dirisa puo e e tlhotlheletsang go rotloetsa batho go etela lefelo.

Tsebe ya gago ya sefatla e tshwanetse go nna le mmepe wa Aforikaborwa le polelwana e e gogelang kgotsa moano – jaaka, "Naga ya ditragalo le boitumelo!"

Mo tsebeng nngwe le nngwe thala setshwantsho mme o kwale tlhaloso ya se o tlaa se bonang.

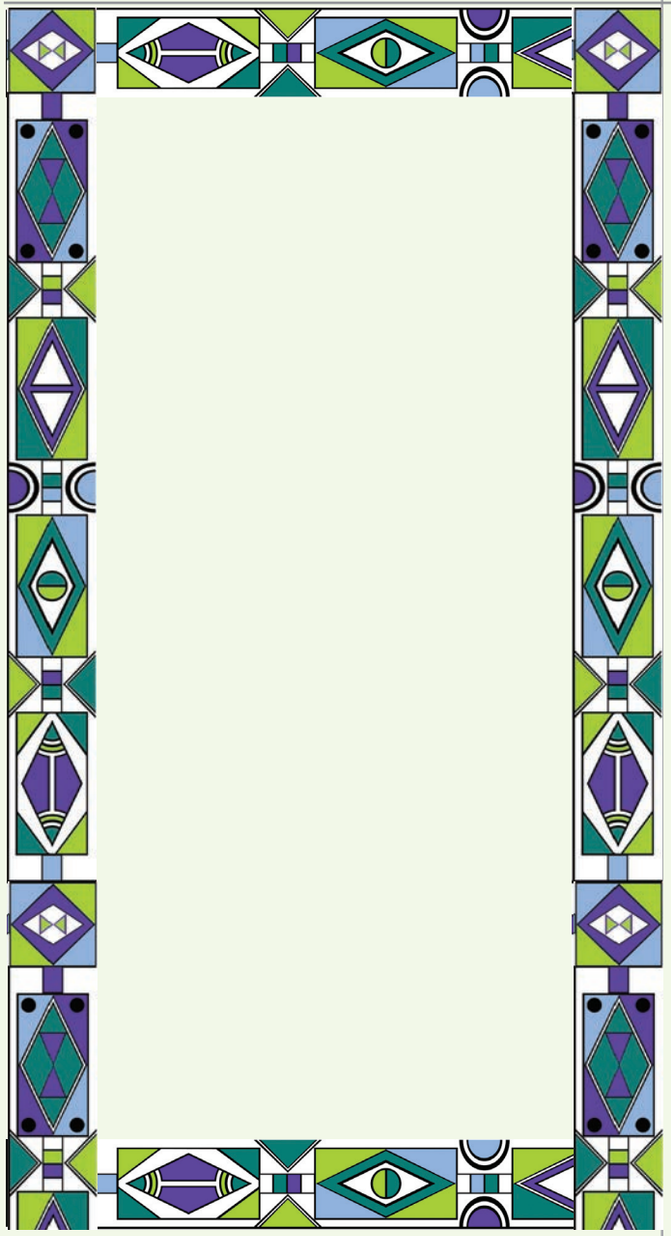
Gakologelwa go tsenyeletsa

- Diaterese tsa lefelo lengwe le lengwe,
- Tlhwatlhwa ya go tsena
- Dinako tsa go bula.

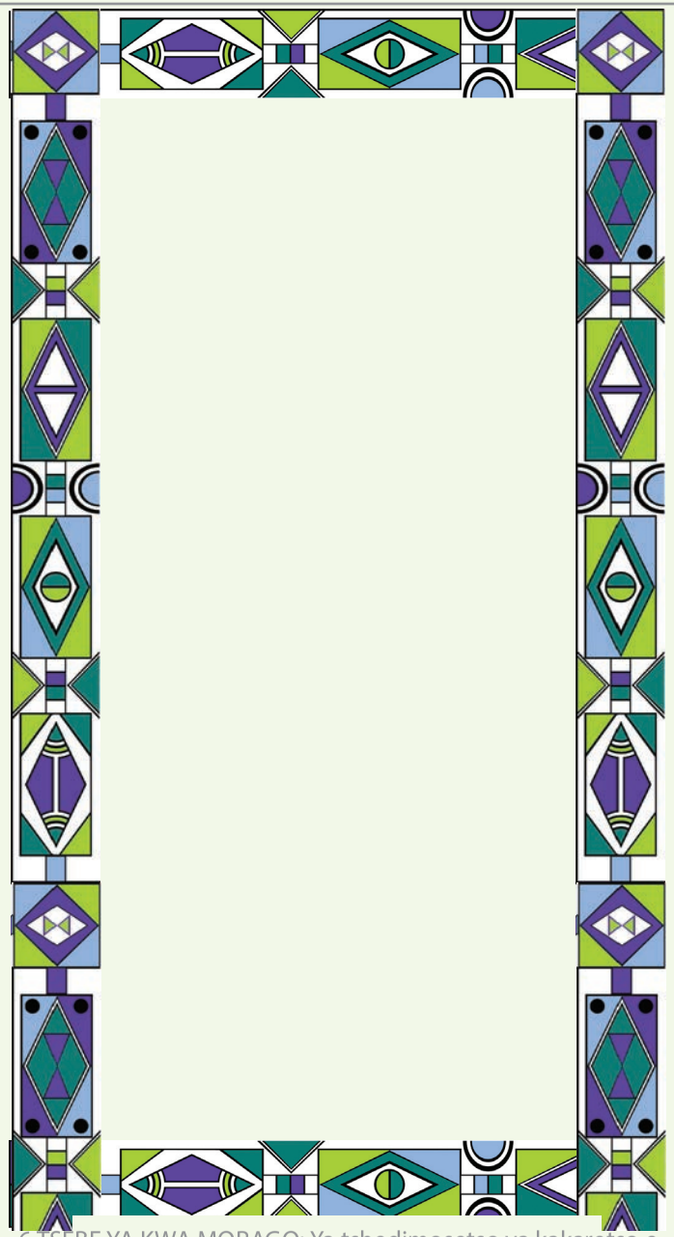

Rulaganya bukana mo tsebeng ya 43

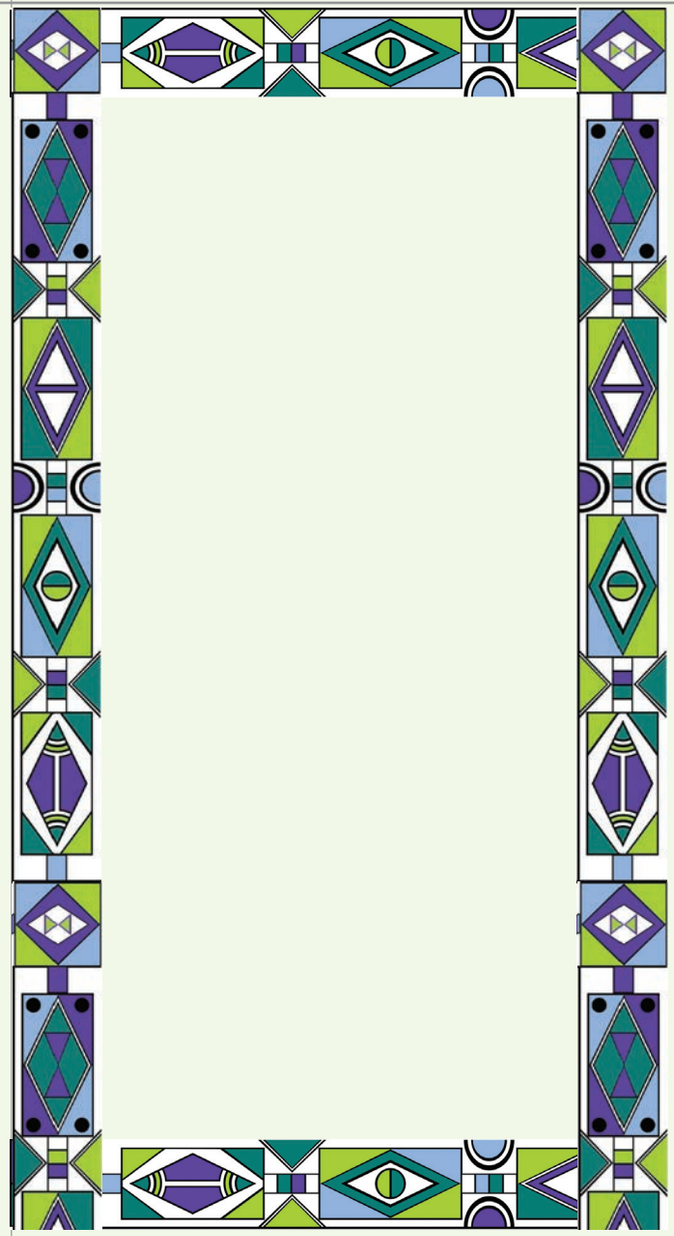

5

6 TSEBE YA KWA MORAGO: Ya tshedimosetso ya kakaretso e tshwana le nomore ya mogala, aterese le aterese ya imeile.

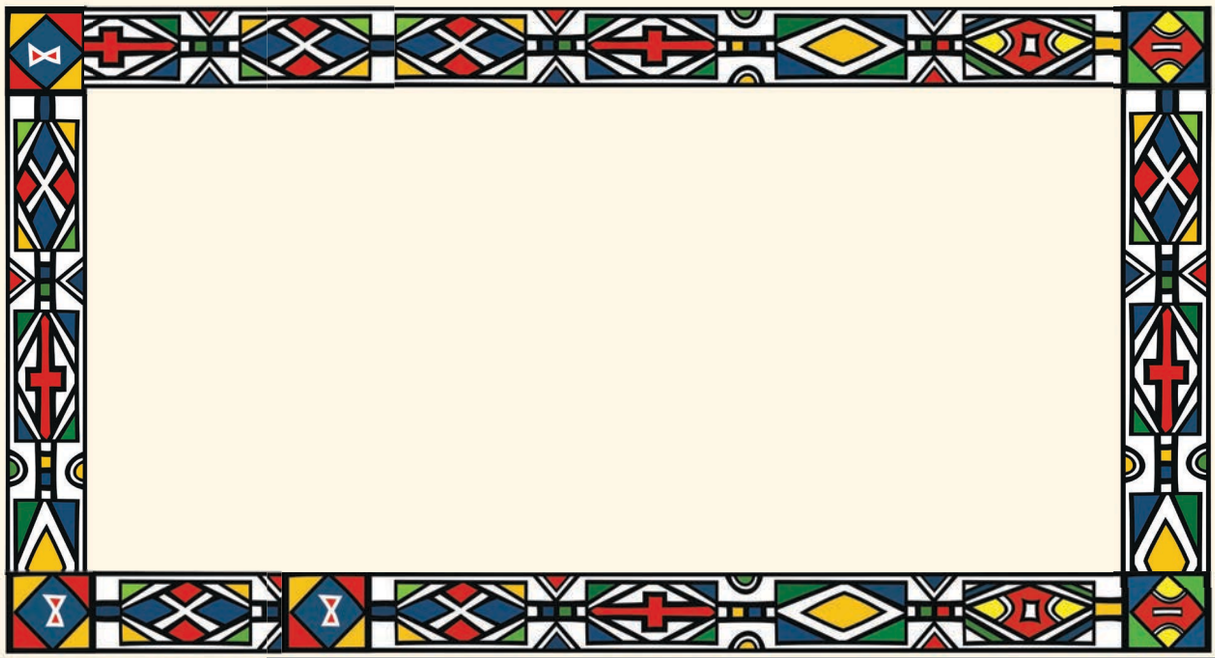
6

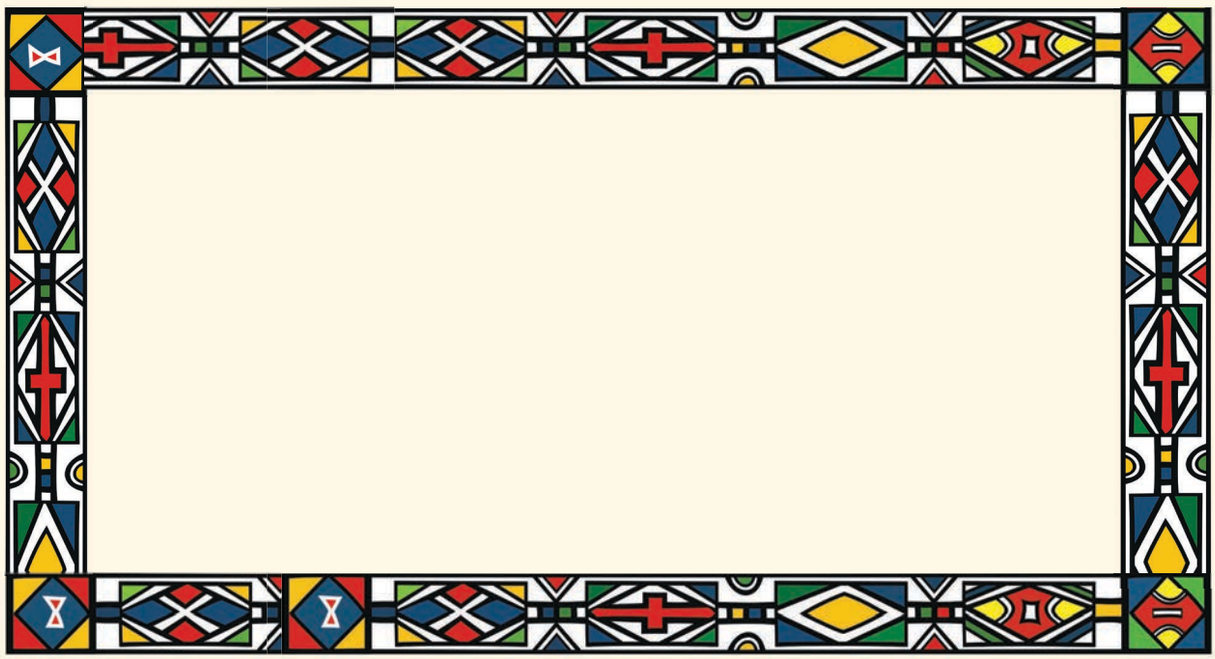
TSEBE YA SEFATLA: menela kwa pele

1

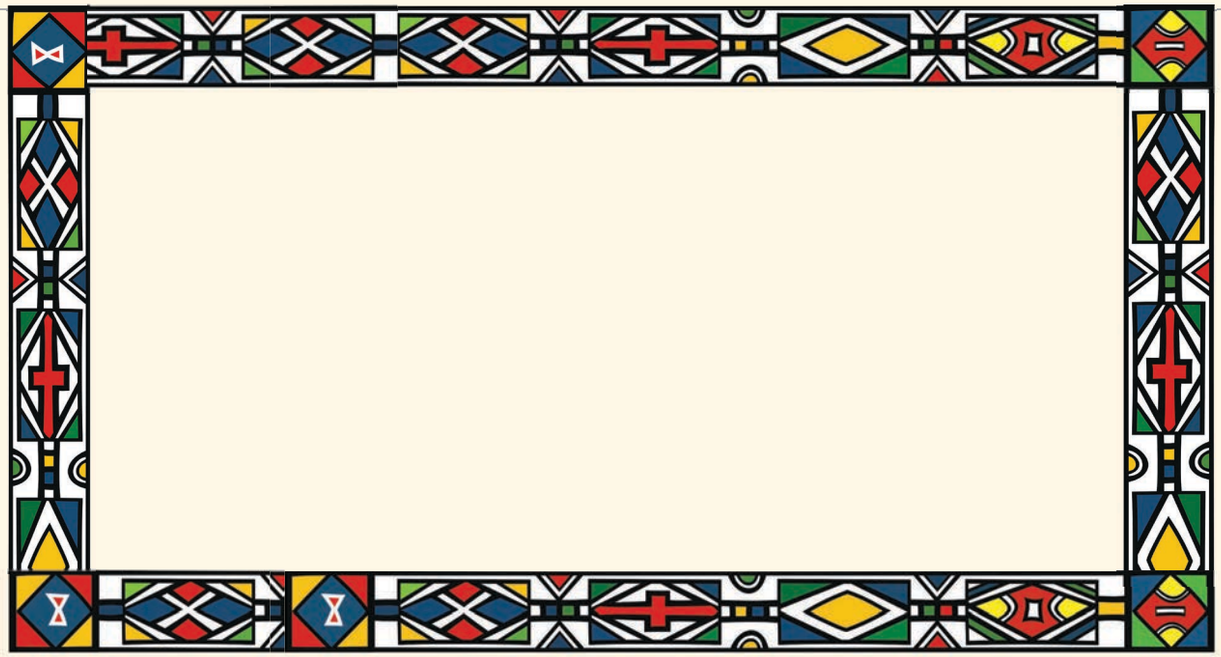
2

3

4

20 Go rulaganya phamfolete

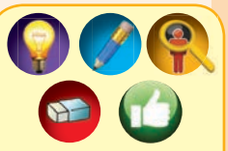
Letlha:

A re kwaleng

Tlhama phamfolete ya gago. Tlatsa mmepe wa tlhaloganyo. Nomore nngwe le nngwe ya boloko e kaya nomore ya tsebe mo phamfoleteng.

Fa o sena go kgwaritsakgwaritsa phamfolete ya gago, letla tsala ya gago go e buisa.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kgwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

1

Tlhama sephuthelo sa kwa pele.

2

Kwala tshedimosetso e e maleba.

3

Kwala tshedimosetso e e maleba.

4

Kwala tshedimosetso e e maleba.

5

Kwala tshedimosetso e e maleba.

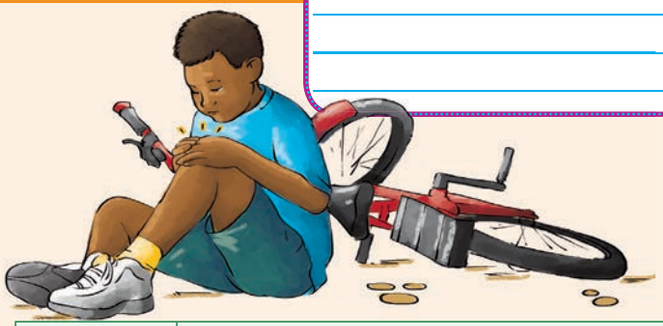
6

Naya dintlha tsa go ikgolaganya le wena gammogo le aterese.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Puo e e neeletsang

Mafoko a maswa

Dipolelonolo le dipolelotswako

Polelo e na le dikarolo di le pedi.

1. Motho kgotsa selo se polelo e leng ka ga sona se bidiwa **sediri**.
2. Se se buiwang ka ga motho kgotsa selo seo se bidiwa letiro. Matiro gantsi a akaretsa **lediri** la polelo.

Jimi	o wele mo baesekeleng.
Sediri	**letiro le le nang le lediri wele**

A re kwaleng

Mo dipolelong tse di fa tlase, naya maina a didiri le matiro Kwala sediri ka fa tlase ga karolo ya polelo e e re bolelelang gore polelo e bua ka ga mang kgotsa eng. Morago thalela **sediri**. Kwala **letiro** ka fa tlase ga karolo e nngwe ya polelo o bo o thalele lediri.

Polelo e e nang le sediri se le sengwe fela le lediri le le lengwe e bidiwa polelonolo.

Moapei	o bakile kuku.

Sefofane	se fofile kwa godimo ga thaba.

Moapei yo o nonneng yo o boitumelo	o bakile kuku e kgolo ya seterooberi.

Sefofane se segolo sa selefera	se fofile kwa godimo ga thaba e e mafika.

Go kopanya dipolelo

Re ile kwa sekolong

mme

morago ra tshameka bolotloa.

Go kopanya dipolelo

Fa re dirisa dipolelonolo fela mo go se re se kwalang le go se bua, puo le mokwalo wa rona di ka nna makgaokgao. Fa re kopanya dipolelo tsa rona ka makopanyi go bopa dipolelopate, go tlaa nna kelelo e e botoka.

Letlha:

A re kwaleng

Dirisa lengwe la makopanyi a go kopanya dipolelo tse. Morago o thalele madiri.

Mafoko a re a dirisang go kopanya dipolelwana le dipolelo a bidiwa **makopanyi**. A botlhokwa mo go golaganyeng dipolelo mmogo.

Ka jalo | Le | Le fa | Mme | Gonne

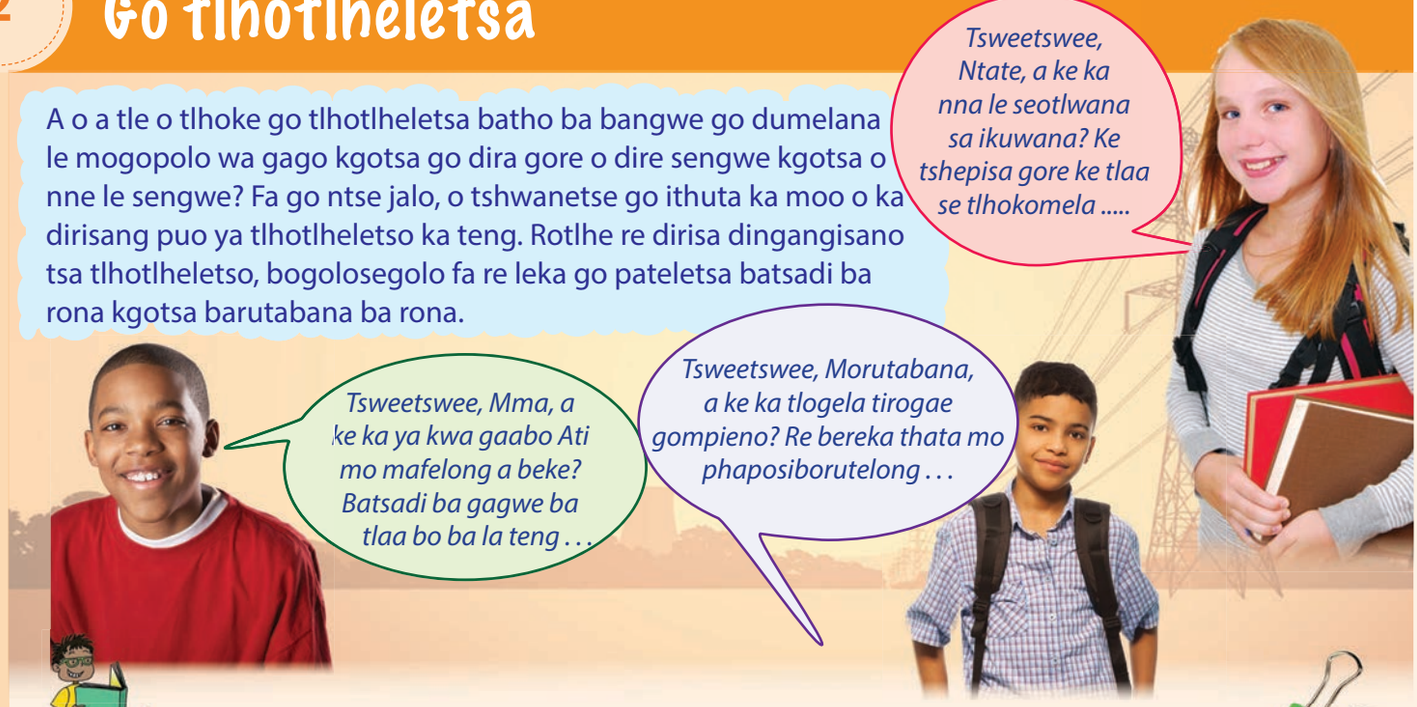

1. Amo o ithuta thata		nako nngwe o bona maduo a a kwa tlase.
2. Amo nako nngwe o bona maduo a a kwa tlase		o ithuta thata.
3. Ba ne ba humanegile		ba ne ba na le dijo tse di lekaneng.
4. Nomsa o rata diapole		o rata diperekisi.
5. Nomsa o rata diapole		ga a rate diperekisi.
6. O tlogetse buka ya gagwe kwa gae		a tle a kgone go amogana le tsala ya gagwe.
7. Morutabana o ne a itumetse thata		o ne a tiisitse letsogo.
8. Merogo e godile sentle		pula e nele go le gonnye.
9. Maemo a bosa a ne a sa iketla		re ne ra swetsa gore re se ka ra tsama-ya.
10. O ne a tenegile		ke ne ke le thari.
11. O ne a ya kwa lebenkeleng		o rekile ditšhokolete
12. Ati o tshameka kherikete		o tshameka kgwele ya dinao.
13. Go ne go le mogote		re sweditse go ya go thuma.
14. Ga a kgone go bona mo lefifing		ga a kgone go kgweetsa bosigo.
15. Re sweditse gore ga re ye		
16. O tsogile thari go ka tsamaya		

TEACHER: Sign _____ Date _____

Go tlhotlheletsa

A o a tle o tlhoke go tlhotlheletsa batho ba bangwe go dumelana le mogopolo wa gago kgotsa go dira gore o dire sengwe kgotsa o nne le sengwe? Fa go ntse jalo, o tshwanetse go ithuta ka moo o ka dirisang puo ya tlhotlheletso ka teng. Rotlhe re dirisa dingangisano tsa tlhotlheletso, bogolosegolo fa re leka go pateletsa batsadi ba rona kgotsa barutabana ba rona.

A re buiseng

Lebelela dikao tse di latelang tsa go kwala go go tlhotlheletsang.

Setlhogo

Mongwe le mongwe kwa sekolong o tshwanetse go somarela motlakase.

Maikaelelo

Go rotloetsa mongwe le mongwe kwa sekolong go somarela motlakase.

Bareetsi ba ba totilweng

Mogokgo wa sekolo le barutabana

Lebaka la ntlha

Sa ntlha, didiriswa tsa motlakase di dirisa maatla a mantsi. Ka jalo, disekirini tsa dikhomphiuta, diporojeketara le diyalemowa di tshwanetse go tingwa fa di sa dirisiwe. Mo bekeng e e fetileng, didiriswa tsotlhe tsa ileketeroniki di ne di tlogetswe ka nako ya go kgwa mowa kana ya go kgwa mowa le morago ga sekolo.

Lebaka la bobedi

Sa bobedi, didirisiwa tse dingwe di tshwana le mabone le dihitara le tsona di dirisa motlakase o montsi. Mongwe le mongwe o tshwanetse go tima mabone fa a tswa mo phaposing. Dihitara le difene di tshwanetse go dirisiwa fa maemo a bosa a gaketse. Mo bekeng e e fetileng, dihitara di ne di tlogetswe bosigo jotlhe.

Sosobanya kgang. Naya katlanegiso e e khutlisang.

Kwa bokhutlong, fa rotlhe re ka akanya ka ga go somarela motlakase, re ka kgona go fokotsa tiriso ya rona ya maatla. Re tshwanetse go simolola go fokotsa tiriso ya maatla jaanong.

Mo sekaong se, mokwadi o naya mabaka mme morago o a a atolosa go tshegetsa kgang ya gagwe.

A re bueng

Tlotla dikarabo tsa dipotso tse le tsala ya gago. Mokwadi o naya dikgang di le kae? Ke tshedimosetso efe e a e nayang go tshegetsa kgang nngwe le nngwe ya gagwe?

Letlha:

Mo sekaong se, mokwadi o naya megopolo e e tshegetsang le e e ganetsang. Mokwadi o kwala a re "Ka fa letlhakoreng le lengwe ..." mme morago a bo a re "Ka fa go le lengwe ...".

A naa TV ga e siamela bana?

Setlhogo

Go retolola dikakanyo tsa batho gore TV ga e a siamela bana, le gore, le fa e ka rotloetsa mekgwa e e sa siamang, gape e na le dimateriale kana dilwana tsa thuto e bile e na le dikgantshwane tsa maitsholo a mantle.

Maikaelelo

Batsadi le barutabana

Babogedi ba ba totilweng

Ka fa letlhakoreng le lengwe, dipapatso tsa TV di rotloetsa bana go nna bareki ba ba megagaru.
Gape, ga go mosola gore bana ba dule mme ba bogele TV. Ba tshwanetse go tshameka.

Ka fa letlhakoreng le lengwe

Ka fa go le lengwe, TV e kgona go neelana ka tshedimosetso e bana ba e tlhokang. Mananeo a mantsi a tshwana le Lenaneo la Dithuto, a ruta babogedi dithuto tsa botlhokwa mabapi le dirutwa tsa bona. Gape, TV e bontsha mekgwa e e siameng ka ga mekgwa ya boitekanelo.

Ka fa go le lengwe

Kwa bokhutlong, le fa go bogela TV go ka isa kwa mekgweng e e maswe, go ka ruta e bile go ka rotloetsa botshelo jo bo itekanetseng.

Sosobanya kgang. Naya dikatlanegiso tsa go khutlisa kgang.

A re bueng

Mokwadi o naya dikgang di le kae?
Ke dintlha dife tse pedi tse a di nayang go tshegetsa TV?
Ke dintlha dife di le pedi tse a di nayang kgatlhanong le TV?
Ke dikgang dife tsa TV tse di ka thusang/solang barutabana?
Ke dikgang dife tsa TV tse di ka thusang/solang?

Mafoko a maswa

TEACHER: Sign _____ Date _____

23 Go kwala ngangisano e e tlhotlheletsang

A re direng

Tlotla ka ga ditlhogo tse di latelang le tsala ya gago mme morago o tlhophe e le nngwe go kwala ka ga yona. Morago o dirise papetlanatiro e e latelang go rulaganya kgang ya gago.

Malatsi a boikhutso a dikolo a tshwanetse go nna maleelenyana

Bana ba fiwe tirogae e nnyanenyana.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kgwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

1 Maikaelelo

2 Setlhopha se se totilweng

3 Ngangisano ya ntlha

4 Ngangisano ya bobedi

Tlatsa setlhogo sa gago fano

5 Ngangisano ya boraro

6 Dikatlanegiso

7 Bokhutlo

A re bueng

Lekeletsa kgang ya gago jaaka ngangisano pele o e kwala mo tsebeng e e fa thoko.

Letlha:

Mafoko-maswa

A re kwaleng

Dirisa mmepe wa gago wa tlhaloganyo go tlhama kgang e e utlwalang.

Setlhogo	
Maikaelelo	
Setlhopha se se totilweng	
Kgang ya ntlha go tshegetsa setlhogo sa gago 	
Kgang ya bobedi go tshegetsa setlhogo sa gago. 	
Sosobanya kgang. Naya dikatlanegiso tsa go khutlisa kgang. 	

TEACHER: Sign Date

Malepa a poko le malepa mangwe

Tshwantshanyo

Tshwantshanyo e bapisa dilo tse pedi e bile e tlisa ntlha ya go tshwana magareng ga tsona. E dirisa "jaaka", "tshwana le" le "e kete".

O moleele jaaka tsela ya Kgalagadi

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

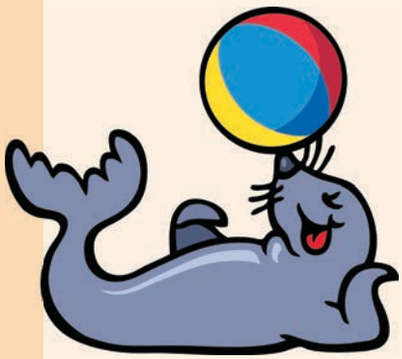

Tshwantshiso

Tshwantshiso e bapisa dilo tse pedi ka go re selo ke se sengwe. Ga e dirise "jaaka", "tshwana le" le "e kete".

Monna yo ke tau.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

Poeletsomodumo

Mafoko a a simololang ka tlhaka e e tshwanang a dirisiwa ka go latelana go ngoka maikutlo a babuisi.

Kgosi, kgomo e kgaotse kgole.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

Poeletso ya ditumanosi

Mafoko a a nang le ditumanosi tse di tshwanang a dirisiwa go mumuretsa modumo o go kwadiwang ka ga ona kgotsa go tlhagisa mowa o o renang.

Mmapula o bua ka dipuupuu tse di buduleng.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

Letlha:

Makaelagongwe

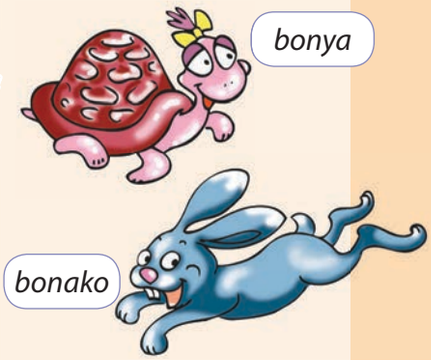

Makaelagongwe ke mafoko a a nang le bokao jo bo tshwanang. Re dirisa makaelagongwe fa re batla go dira gore puo ya rona e tshele e elele.

Mosimane yole o nonne/mokima/mafura

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

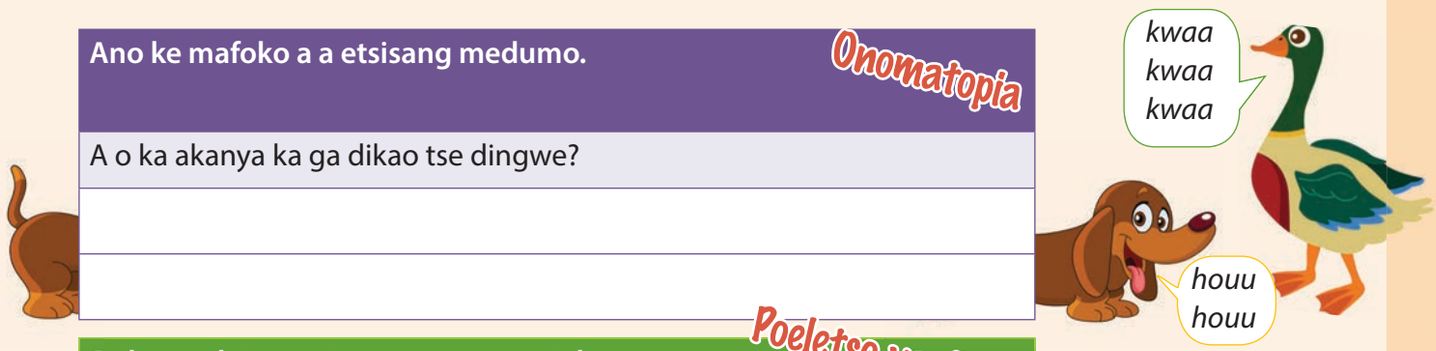
Malatodi

Ano ke mafoko a a nang le bokao jo bo farologaneng. Re a dirisa go tlhagisa pharologantsho.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

Onomatopia

Ano ke mafoko a a etsisang medumo.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

Poeletso ya ditumammogo

Se ke poeletso ya tumammogo e e tshwanang gabedi kgotsa go feta ka tlhomagano e khutshwane.

Susu ilela suswana gore suswana a go ilele.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe? Bona ka moo 's' le 'l' ba boeledi-wang ka teng.

Pheteletso

Re dirisa pheteletso fa re oketsa boleng jwa selo go gaisa. Pheteletso le yona ke mokgwa wa go natetsha puo.

O ne a sa taboge o ne a fofa.

A o ka akanya ka ga dikao tse dingwe?

TEACHER: Sign _____ Date _____

Mmuisano wa maabane bosigo

A re kwaleng

Dipolelo dingwe tse di mo mmeleng di tlhalosa moanelwa yo o ka fa mojeng, tse dingwe di tlhalosa moanelwa yo o ka fa molemeng.
Thala mola go tswa kwa polelong go ya kwa moanelweng yo o nepagetseng.

Koloi ya gagwe
e na le lebone le le
tsabakelang le le botala
jwa legodimo.

O na le yunifomo e e botala jwa
legodimo e ntle.
Morir wa gago o eme jaaka dithupana
tse di maswe.
O bonala o ka re motho
a sa tlhapa.

O na le lentswe le le magweregwere.

O ka re o tshogile e bile o molato.

O bonala a tlhamaletse.

Ke Zakes o na le dingwaga
di el 11.

A re kwaleng

Jaanong kwala se baanelwa ba babedi ba buisanang ka ga sona. Se se bidiwa mmuisano Mmuisano o re bolelela se batho ba se buang kana ba buisanang ka ga sona. Metshameko ya diterama e kwadiwa jaana. Fa o sena go fetsa mmuisano wa gago, o diragaletse tlelase ya gago.

Lepodisi: O dira eng mo mmileng bosigo jaana?

Zakes: _____

Lepodisi: _____

Zakes: _____

Lepodisi: _____

Zakes: _____

Lepodisi: _____

Letlha:

Mafoko a-maswa

A re bueng

Go na le dibui di le kae mo mmuisanong o?
Ke bomang?
Mmuo kana rejisetara ya lepodisi e ka farologana jang le ya mosimane yo o tshwenyang.

A re kwaleng

Kwala temana e mo go yona o tlhalosang mongwe wa baanelwa.

Jaanong kwala mmuisano o o diragalang magareng ga gago le morutabana wa gago. Tlatsa leina la gago mo meleng e mehibidu.

Morutabana: *Ke lekgetlo la boraro beke e o sa dire tirogae ya gago.*

(Wena):

Morutabana:

(Wena):

Morutabana:

(Wena):

Morutabana:

TEACHER: Sign Date

Nnyaya tlhe, Rre Tau!

Baanelwa ba kgang e ke bomang? E tlhagisiwa jang?
A o kgona go lemoga diponagalo tsa mmuisano?
Dibui ke bomang?

A re bueng

A re buiseng

Buisetsa motshameko o kwa godimo le ditsala tsa gago di le 7, gore o mongwe le mongwe wa lona a kgone go buisa dikarolo tsa diphologolo mme mongwe wa lona a nne moanedi yo o buisang dikarolwana tse di fa gare.

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Ga twe bogologolo diphologolo tsa motse wa Bera di ne di tshela di itumetse mmogo.
Botshelo bo ne bo itumedisa e le ruri, le mebutlanyana, dipitse tse ditilodi, dikubu tse di itumetseng, dikwena tse di botlhale, ditlou tse dikgolo tota le dikgabo, tsotlhe di ne di tshela monate mmogo … go fitlha tau e e bosula e tla mme e batla go di bolaya e di je.
Go tswa ka lona letsatsi leo, diphologolo di ne di aga di tshogile.
Letsatsi lengwe, le gale, tsa dira leano la bogatlhamelamasisi: di ne di tlaa ya kwa go tau go batla tharabololo ya bothata jo.
Fa tau e bona diphologolo di atamela, e ne ya itumela, gonne e ne e akanya gore ga e kitla e ya go tsoma letsatsi leo - gonne dijo di ne di itlisa kwa go yona.
Mme ya re fela fa molomo o simolola go rokotsa mathe ka ntlha ya go akanya ka dijotshegare, kgabo ya tlola ya bua le ena.

Kgabo: Tsweetswee Rre Kgosi … eeh … mm … re batla go bua le wena ka ga kgang ya botlhokwa.

Morago diphologolo tsotlhe tsa simolola go buela gongwe.

Pitse e tilodi: Ee, o tlaa tlhoka phologolo e o ka e busang…

Kwena: O tlaa bo o le esi mo bogosing jwa gago…

Kubu: Gape o tlaa tshwarwa ke tlala gonne go tlaa bo go se ope yo o ka mmolayang wa mo ja.

Tlou: Ka bonako o tlaa bolawa ke tlala wa swa.

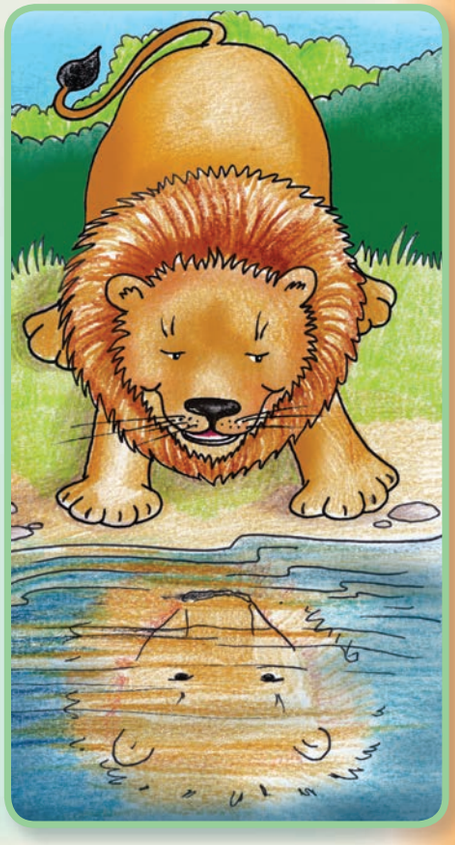
Mmutlanyana: Ka jalo, re na le tlhagiso e re batlang go go naya yona. Fa o ka emisa go tlhola o re bolaile, re tshepisa go go romelela mongwe yo o tlaa mo jang letsatsi lengwe le lengwe.
Tau e ne ya reetsa ka tlhoafalo se diphoogolo di se buang…

Tau: A lo tlaa ntlisetsa dijo? Seo ke tharabololo e e siameng! Mme ke tshwanetse go le kgalema:

Fa le ka tshelwa ke letsatsi le le lengwe, ke tlaa le ja setshola se le sengwe lotlhe fela.
Mme ga dumelelanwa. Go tloga ka lona letsatsi leo, tau e ne e isetswa phologolo e le nngwe letsatsi lengwe le lengwe, mme tau a bo a itumetse thata. Letsatsi lengwe e ne ya nna sebaka sa ga Mmutlanyana go fana ka botshelo jwa gagwe gore tau e je. Mmutlanyana o ne o sa batle go swa, ka jalo wa loga leano.

Letlha:

Ka iketlo, Mmutlanyana wa ya kwa ntlong ya ga tau. Ya re fa a goroga kwa teng, tau a bo a ntse a ya kwa godimo le kwa tlase. Tau e ne e tshwerwe ke tlala thata. Fa e bona Mmutlanyana o monnye, e ne ya tenega thata.

Tau: A o akanya gore Mmutlanyana o monnye jaaka wena jaana o tlaa nna nama e e ntekaneng motshegare otlhe? Ke tshwerwe ke tlala thata, mme a o ke o itebelele gore o monnye e bile o otile jang!

Mmutlanyana: Diphologolo tota di go romeletse mebutlanyana e le merataro, Nate Kgosi, mme e metlhano ya yona e bolailwe mme ya jewa ke tau e nngwe..

Tau: Ke tau e nngwe efe? Ke nna kgosi ke le esi mo tikologong e.

Mmutlanyana: E ne e le … ee … e ne e le … tau e kgolokgolo.

Tau e nngwe eo e rile ke yona kgosi ya nnete mo sekgweng.

Tau: Nkise kwa taung e nngwe eo, gore ke tle ke e rute magokonyane – e ke tikologo YA ME! Ke Bogosi JWA ME! Mmutlanyana o monnye wa isa tau kwa nokeng. Mmutlanyana wa bolelela tau gore tau e nngwe e mo metsing a noka. Tau e ne ya lebelela mo nokeng mme ya bona moriti wa yona. Ya nagana gore ke tau e nngwe. Ya rora ya roromisa lefatshe mme ka bonako ya tlolela mo metsing go tlhasela se e neng e ithaare ke tau e nngwe. Tau ya thubaganaya tlhogo ya yona mo lefikeng le le mo nokeng mme ya nwela. Mmutlanyana o monnye, jaanong o itumetse thata, wa boela kwa morago kwa diphologolong tse dingwe go phatlalatsa dikgang tse di molemo. Mme diphologolo tsotlhe tsa tshela ka boitumelo go tloga motsing oo mo motseng wa Bera.

A re kwaleng

Buisa dipotso tse di latelang mme o di arabele mo diphatlheng tse di filweng.

Ke eng diphologolo tse dingwe di ne di boifa tau?

Leano la Mmutlanyana o monnye e ne e le eng?

Ke leina lefe le le ka siamelang kgang e?

Ke goreng diphologolo di ne di mumuretsa le go gakega (bua mmh hh) mo puong ya tsona fa di ne di bua le tau?

TEACHER: Sign Date

Go rulaganya motshameko

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kgwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

A re bueng

Mo dipapetlanatirong tse pedi tse di fetileng o buisitse dipuisano tse pedi. Jaanong rulaganya go kwala mmuisano wa gago. Bereka le molekane go feleletsa mmepe o wa tlhaloganyo.

Setlhogo sa motshameko

1 Baanelwa ke bomang?

2 Poloto ke eng?

3 Maitshetlego ke afe?

4 Moanedi o tlaa reng?

5 Ke batla go romela molaetsa ofe?

A re kwaleng

Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go kwala o kgwaritsakgwaritsa mme morago, fa o sena go runa mokgwaritsokgwaritso, kwala motshameko sentle mo phatlheng e e filweng.

O kgona go aga baanelwa ba gago ka se ba se buang. Kwala mafoko a nnete a baanelwa ba gago ba a buang. Tlatsa maina a baanelwa ba gago mo kholomong e e ka fa letsogong la molema mme morago o kwale se ba se buang ka pakajaanong.

Tlhalosa maitshetlego

Maina a baanelwa	Se ba se buang ka pakajaanong

Letlha:

A re bueng

A barutwana ba buise motshameko o o o kwadileng mo setlhopheng sa gago. A ba ne ba kgona go sala morago poloto? A ba ne ba lemoga baanelwa mo motshamekong wa gago?

TEACHER: Sign Date

Go bega ka ga se ba se buang

Go bega ka ga se ba se buang
Go dirisa ditsejwana:
O aga o simolola kgotsa o khutla ka go dirisa lediri le le begang, jaaka kopa, bua, tlhalosa.
"Tsweetswee nneye sebaka," ga kopa Bongi, kgotsa Bongi a kopa "Nneye sebaka".
[mola o montšhwa] "A nka tsamaya le wena?" ga botsa Peter, kgotsa Peter o ne a kopa "A nka tsamaya le wena?"

A re kwaleng

Tlatsa ditsejwana kwa tshimologong le kwa bokhutlong jwa se sebui sengwe le sengwe se se buang.

Kgabo e ne ya botsa Rre Kgosi a nka bua le wena.

Mmutlanyana o rile fa o ka re ja o tlaa nna o le esi mo tikologong ya gago.

Tau e ne ya botsa a le tlaa ntlisetsa dijo tsa me?

Ke eng o ne o e dira? O ne a botsa.

Anna o rile ga go sepe se re ka se dirang ka ga yona.

Jaanong kwala se ba se buang ka puopegelo.

Anna

A o akanya gore pula e tlaa na ka Lamatlhatso?

Bongi

Tšhate ya maemo a bosa e bontsha pula ya bosigo fela.

Jabu

Go slame gonne Chiefs e tshameka sentle.

Letlha:

Mafoko a maswa

Kopanya dipolelonolo tse go bopa dipolelotswako. Dirisa "mme" kgotsa "gonne"

Katse e jele peba. Katse e jele tšhisi.	
Re utlwile modumo o o sa tlwaelegang. Re ne re tshogile.	
Ntšwa e ne e bogola. Go ne go na le mongwe kwa hekeng.	
Re ne ra ya go iphitlha. Pula e ne ya na.	
O rekile mosese. O rekile para ya ditlhako.	

A re kwaleng

Batla makaelagongwe (mafoko a a nang le bokao jo bo tshwanang) a mafoko a a mo theiboleng. Dirisa mafoko a go go thusa.

Latlhegile, Gola, Phatsima, Matlakala, Roba, Taboga, Šeba, Potlana, Bona, Reetsa, Tlelase, Akanya, Lefensetere

Makaelagongwe ke mafoko a a nang le bokao jo bo tshwanang. Go fa sekao, **timela** ke lekaelagongwe la **latlhega**.

Mogote		Popota	
Tsofetse		Bodile	
Boleta/a/no t/e/		Pelonolo/Pelontle	
Senatla		Nnye	

Jaanong akanya ka ga malatodi a mafoko a a thaletsweng. A kwale mo lebokosong kwa bokhutlong jwa polelo.

E ne e le letsatsi le le <u>mogote</u>.	
Ke ne ka kgona go bona gore ntšwa e a <u>lwala</u>, matlho a yona a ne a le <u>letobo</u>.	
Ke falotse teko ya me ya Matesisi mme ke feitse Seesimane <u>botlhoko</u>.	
Buka e e a <u>tena</u>.	
Maemo a bosa a <u>bosula</u> ka nako e ya ngwaga.	
Tsela e <u>dikgatampi</u> e bile e a <u>tlolatlola</u>.	

TEACHER: Sign Date

Boithabiso kana boitumediso mo pokong

A re buiseng

Kgang e e bosula ya meethimolo

Maabane bosigo ke ethimotse thata,
ke ne ke lwala e le ruri.
Ke ne ka ya go bona ngaka mme a
mpha dipilisi tse di pinki.
Ke ne ka ya go robala ka ura ya borobedi.
Mme ke ne ka tima lebone.
Ke dirisitse lebokoso lotlhe fela la dithišu ka
go ethimola bosigo jotlhe.
Ke ne ka ethimola ka bo ka ethimola
bosigo jotlhe.
Ga ke a ka ka robala sentle.
Ka jalo, ke lona lebaka, morutabana,
la gore ke bo ke paletswe ke teko
ya mopeleto.

Bruce Lansky (ranotswe)

A re bueng

- Leka go utlwelela moribo wa leboko.
- Buisetsa kwa godimo o bo o opele moribo diatla tsa gago.
- Bua le molekane wa gago ka ga ntlhathuto ya leboko.

A re kwaleng

Kwala leboko la gago. Leka go dira gore mola mongwe le mongwe wa bobedi o simolole ka lefoko le le rumang. Kgwaritsakgwaritsa leboko la gago. Le buisetse tsala ya gago kwa godimo mme morago o bo o le kwala mo phatlheng e e filweng.

Letlha: _____

Matlhalosi ke mafoko a a bontshang kgolagano fa gare ga selo le selo sengwe kana lefelo. Go le gantsi a re bolelela gore selo se fa kae mabapi le se sengwe, kgotsa maemo a se leng mo go ona.

A re kwaleng

Dirisa mangwe a matlhalosi a go feleletsa dipolelo tse di fa tlase.

Ka fa tlase	kwa godimo	kgabaganya	mo	kwa morago ga	kwa

Jimi o _____ tsela.

O tsene _____ mobateng.

O tlotse _____ ga legora.

O tsamaya _____ ga setlhare.

O eme _____ ga ditepese.

O ya _____ posong.

A re kwaleng

Tlatsa leina la phologolo go feleletsa ditshwantshanyo.

Go le gantsi re tlhalosa selo ka go bua gore se tshwana le se sengwe. Go fa sekao, fa mongwe a le bonya re a re, "O bonya jaaka leobu". Se se bidiwa tshwantshanyo. Go le gantsi re dirisa diphologolo mo tshwantshanyong.

1	O bokete jaaka tlou	tlou
2	O segatlhamelamasisi jaaka	
3	O tlhanasela jaaka	
4	O bonya jaaka	
5	O gololosegile jaaka	
6	O bonolo jaaka	
7	O botlhofo jaaka	
8	O makgakga jaaka	

TEACHER: Sign _____ Date _____

Leboko la thoriso la Aforikaborwa

A re buiseng

A re tshwaraneng ka diatla
mmogo Aforikaborwa, Re
setšhaba se se motlotlo.
Re opela pina ya rona, Nkosi
Sikelel' iAfrika, mmogo.

Tota le rona bana ba bannye re
tshwanetse go aga naga ya rona.
A re direng Aforikaborwa lefelo le le botoka
Nkosi Sikelel' iAfrika.

A re ageng.
Re baeteledipele ba ka moso,
Baeteledipele mo lefatsheng la rona la letsatsi
Nkosi Sikelel' iAfrika.

A re bueng

- Leboko le bua ka ga eng?
- Ke goreng re re ke leboko la thoriso?
- A leboko le na le moribo?
- Batho ba boka maboko a thoriso leng?

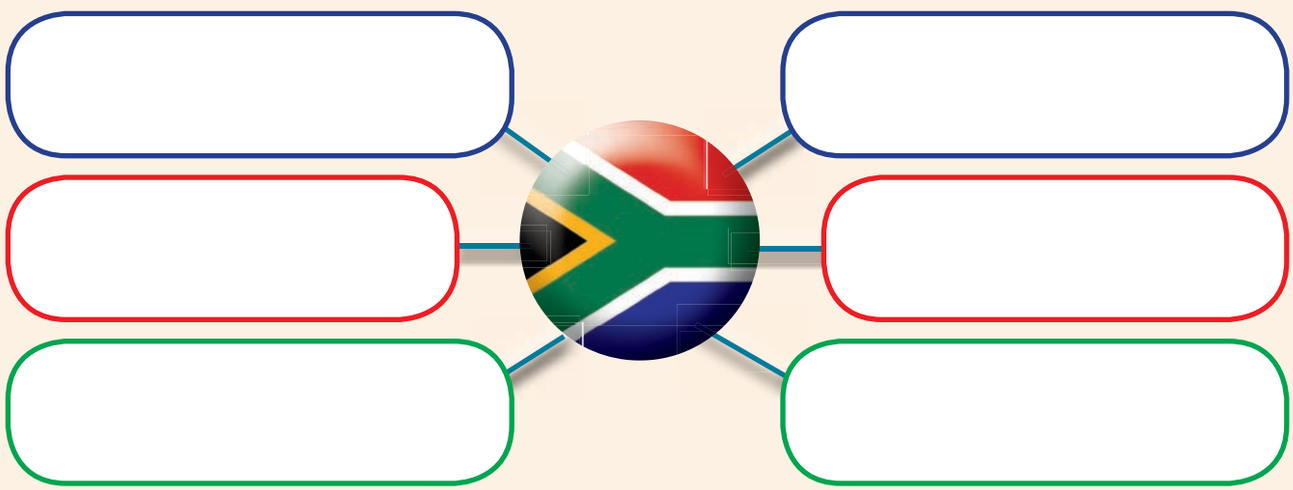

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

A re kwaleng

O akanya gore wena jaaka morutwana, o ka dira eng go dira gore lefatshe la rona le nne lefelo le le botoka le re ka itumelelang go tshela mo go lona. Tlatsa dikakanyo tsa gago mo mmepeng o wa tlhaloganyo.

Letlha:

Mafoko a maswa

A re kwaleng

Jaanong kwala temana ka ga ka moo o ka dirang Aforikaborwa lefelo le le botoka go tshela mo go lona.

Dirisa dikakanyo tse di mo mmepeng wa gago wa tlhaloganyo. Re go file polelotlhogo e kgolo go simolola temana ya gago.

Aforikaborwa ke lefatshe le lentle mme rotlhe re ka thusa go le tokafatsa gore re tshele sentle mo go lona.

Jaanong kwala leboko la gago ka ga botshelo mo Aforikaborwa.

Boithabiso

Bona lebelela ngwedi, o
phatsima kwa godimo kwa;
Bona mme, o ka re ke lebone
mo moweng.
Mo bekeng e e fetileng o
ne a le monnyenyana mme
a bopegile jaaka bora; mme
jaanong o mogolwane e bile
o kgolokwe jaaka O.

E Follen

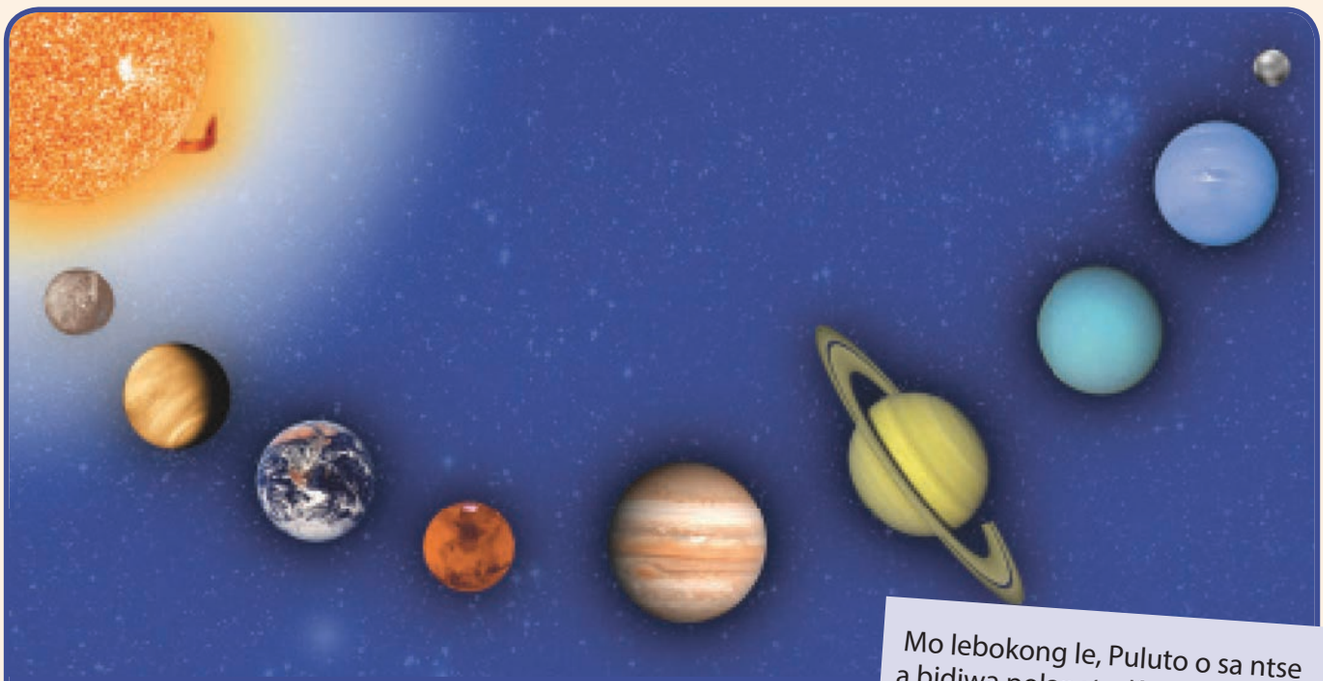

TEACHER: Sign Date

Maboko go dikologa letsatsi

- A o itse maina a dipolanete?
- A o a ipotsa gore diplanete di ntse jang?
- A di tshwana le polanete ya rona, Lefatshe?
- A o setse o kile wa bona epe ya tsona bosigo, kwa legodimong?
- A o a itse gore re bokgakala jo bo kanakang go tswa kwa letsatsing?

Mo lebokong le, Puluto o sa ntse a bidiwa polanete. Ka 2006, le gale, borasaense ba dumelane ka ga tlhaloso e ntšhwa ya gore polanete ke eng, mme ba swetsa gore Puluto, totatota, ga se polanete.

Dipolanete di relela go dikologa letsatsi, Reetsa jaaka ke di bitsa ka bongwe ka bongwe.

Mekhuri? Ke kwano!
Nomore ya ntlha Polanete e e gaufigaufi le letsatsi.

Venase? Venase?
Nomore ya bobedi Ya phatsimo e e galalelang, jaaka e kete e ntšhwa

Lefatshe? Ke kwano!

Nomore ya boraro ke Lefatshe, legae la me le wena.

Mmase? Ke kwano!
Nomore ya bone, e khibidu mme e emetse gore o e batlisise.

Jupita? Ke kwano!

Nomore ya botlhano, ke Polanete e kgolokgolo, e e se nang botshelo

Sathene? Ke kwano!
Nomore ya borataro, ke Direng tsa lorole le dirame tse di tswakanang.

Yureniase? Ke kwano!
Nomore ya bosupa Polanete e e tsholeledits-weng kwa godimo kwa legodimong.

Nepotšhune? Ke kwano!
Nomore ya borobedi Ka kolo e le nngwe ntsho e bogolo jwa yona bo leng bogolo thata.

Puluto? Ke kwano!
Nomore ya borobongwe E nnyennye e bile e le ya bofelo mo moleng!

M. Goldish (Ranotswe)

Letlha:

Mafoko a maswa

A re bueng

- Leboko le le bua ka ga eng?
- Ke eng o akanya gore mmoki o kwadile leboko le?
- Leboko le go bolelela eng ka ga maemo a dipolanete?
- Polante ya rona, e leng Lefatshe, e gaufi go le kanakang le letsatsi?
- Buisetsa leboko kwa godimo mme o tibe ka leoto fa fatshe nako nngwe le nngwe o utlwa moribo.

A re kwaleng

Batla dipara di le thataro tsa mafoko a a rumisanang mo lebokong o bo o a kwala mo theiboleng.

A mabedi	a maswa				

A re direng

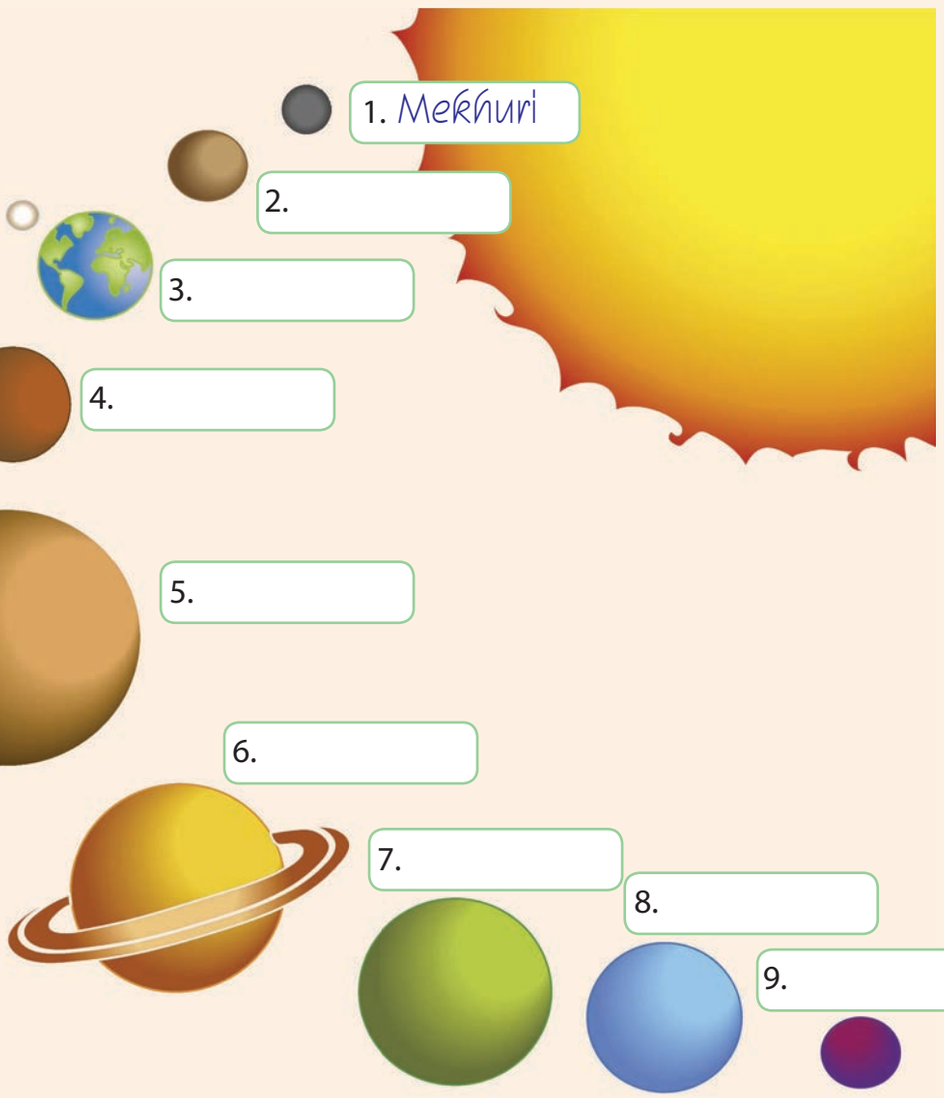
Jaanong lebelela leboko le setshwantsho se se fa tlase. Bona gore a o ka kgona go tlatsa maina a dipolanete go tswa mo go se leboko le buang ka ga gore di eme jang mabapi le maemo a letsatsi.

Leboko le go bolelela maemo a polanete nngwe le nngwe.

Mo lebokong le, mmoki o bitsa dipolanete mme nngwe le nngwe e a araba.

O tshotse polanete nngwe le nngwe jaaka e kete ke motho.

Se re se bitsa mothofatso.

TEACHER: Sign Date

Kwala leboko

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

A re kwaleng

Rulaganya go kwala leboko. Kwala dipolelo di le pedi tse di rumisanang mo lebokosong lengwe le lengwe. Dira le tsala. Sekaseka o bo o ntsha dikakanyo o bo o kwala dikakanyo tsa ditemana tsa leboko la gago mo mabokosong. Morago o kwale dipolelo di le pedi tse di rumisanang mo lebokosong lengwe le lengwe.

Setlhogo sa leboko

Letlha:

Mafoko a maswa

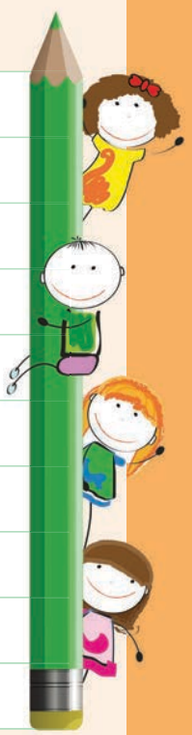
Tshwantshiso ke eng?

Re dirisa ditshwantshiso thata mo pokong. Tshwantshiso ke tiriso ya lefoko (go le gantsi leina le le tlwaelegileng) kgotsa polelwana go tlhalosa diponagalo tsa selo sengwe. Dikao ke: O na le pelo ya tau. Ke Mmamasiloanoka. Fa o dirisa tshwantshiso, o a bapisa, mme ga o dirise "jaaka", "tshwana le" kgotsa "e kete".

A re kwaleng

Jaanong kwala leboko la gago sentle mme morago o le tlhagise mo setlhopheng sa gago.

A re bueng

Bua gore nngwe le nngwe ya ditshwantshiso tse e kaya eng. Thala setshwantsho go sedifatsa nngwe ya tsona.

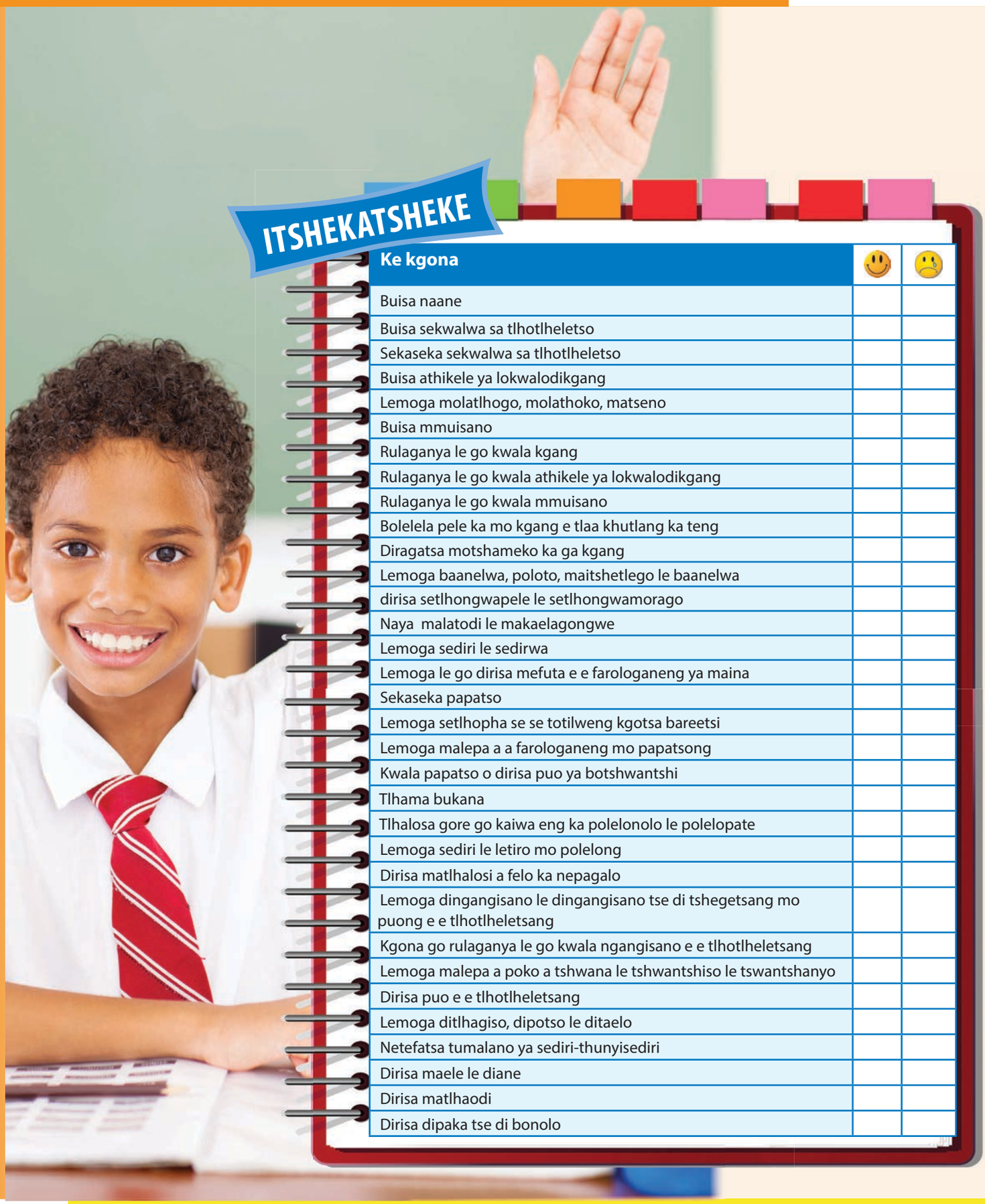
Morutabana wa rona o ne a se yo mme sekolo e ne e le <u>disorokisi</u>.

O ne a <u>gatsela</u> ka ntlha ya letshogo.

Teko e ne e le bonolo – <u>e ne e le bogobe fela</u>.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Letlha:

ITSHEKATSHEKE

Ke kgona		
Buisa naane		
Buisa sekwalwa sa tlhotlheletso		
Sekaseka sekwalwa sa tlhotlheletso		
Buisa athikele ya lokwalodikgang		
Lemoga molatlhogo, molathoko, matseno		
Buisa mmuisano		
Rulaganya le go kwala kgang		
Rulaganya le go kwala athikele ya lokwalodikgang		
Rulaganya le go kwala mmuisano		
Bolelela pele ka mo kgang e tlaa khutlang ka teng		
Diragatsa motshameko ka ga kgang		
Lemoga baanelwa, poloto, maitshetlego le baanelwa		
dirisa setlhongwapele le setlhongwamorago		
Naya malatodi le makaelagongwe		
Lemoga sediri le sedirwa		
Lemoga le go dirisa mefuta e e farologaneng ya maina		
Sekaseka papatso		
Lemoga setlhopha se se totilweng kgotsa bareetsi		
Lemoga malepa a a farologaneng mo papatsong		
Kwala papatso o dirisa puo ya botshwantshi		
Tlhama bukana		
Tlhalosa gore go kaiwa eng ka polelonolo le polelopate		
Lemoga sediri le letiro mo polelong		
Dirisa matlhalosi a felo ka nepagalo		
Lemoga dingangisano le dingangisano tse di tshegetsang mo puong e e tlhotlheletsang		
Kgona go rulaganya le go kwala ngangisano e e tlhotlheletsang		
Lemoga malepa a poko a tshwana le tshwantshiso le tswantshanyo		
Dirisa puo e e tlhotlheletsang		
Lemoga ditlhagiso, dipotso le ditaelo		
Netefatsa tumalano ya sediri-thunyisediri		
Dirisa maele le diane		
Dirisa matlhaodi		
Dirisa dipaka tse di bonolo		

Diteng

Thitokgang 3: Go bua ka mokgwa o e diriwang ka teng

Ditaelo tsa setlhangwa
Kgweditharo 2: Dibeke 1-2

33 Go baka dikukukopi 70
Lemoga melawana ya setlhangwa sa ditaelo.
Sega le go baya ditaelo ka tatelano.
Batlisisa gore ke didiriswa dife tse di tlhokagalang.
Araba dipotso tsa tirwana ya tlhaloganyo tse di ikaegileng ka resipi.
Rekota mafoko a a maswa le bokao jwa ona mo thanoding ya gago.

34 Go kwala resipi 72
Kwala resipi ya dijo tse o di ratang.
Kwala ditaelo ka tatelano tsa go dira kopi ya tee.
Feleletsa tshate e e elelang ya ditirwana tsa gago tsa letsatsi.

35 Tshimologo e ntlwa le bokhutlo jo bolwa 74
Kitsiso ya ditlhongwapele le ditlhongwamorago.
Bokao jwa ditlhongwapele le ditlhongwamorago.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

36 Dira motantsho wa tafola 76
Go buisa ditaelo.
Go feleletsa ditaelo o dirisa ditshwantsho.
Go feleletsa tshate e e elelang o dirisa digokaganyi.

37 Ka moo ke jang letsatsi la ka metlha 77
Thala mmapa o o tlaa tsamayang le dikaelo tsa gago.
Go kwala dikaelo.

38 Go kwala lekwalo le le nang le dikaelo 78
Go lemoga sediri, lediri le sedirwa mo dipolelong.
Go lemoga madiri a a sa feteleng.
Go kwala dipolelo tse di nang le sediri, lediri le sedirwa.

39 Didiri, madiri, le didirwa 80
Go kwala dipolelo tse di nang le sediri, lediri, le sedirwa.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

40 Se thanodi e re bolelelang sona 82
Go lemoga melawana mo thanoding o o tshwanang le.
Mafoko a a kaelang, mafoko le bokao jwa ona mo thanoding, ditlhaloso tse di farologaneng le dikarolo tsa puo.

Go anela leinane
Kgweditharo 2: Dibeke 3-4

41 Bosigo jo ke se kitlang ke bo lebala 84
Tekatlhaloganyo e e ikaegileng ka temana.

42 Tse dingwe ka ga dikwena 86
Tekatlhaloganyo e e tletseng ya setaele sa tlhatlhobo o dirisa dipotso tsa tlhophontsi le tsa boikakanyetsi.
Kitsiso ya madiri a a bontshang nako e e rileng.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

43 Letsatsi le le latelang 88
Diragatsa motshameko o o ikaegileng ka kgang.
Tsepamisa tlhaloganyo ya gago mo bothong jwa moanelwa.
Go tlhopha matlhaodi go tlhalosa moanelwamogolo.
Go dirisa matlhaodi go kwala motshameko wa semelo sa moanelwamogolo.
Go rulaganya go kwala tlhamo.

44 Go kwala kgang ya me 90
Maabane bosigo ke lorile…
Rekota mafoko a a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

45 Tshekatsheko ya buka 92
Go kwala tshekatsheko ya buka, o dirisa kgang jaaka motheo wa se.
Ntlha kgotsa maitlhamelo. Tlhaloso ya lenaneo la diteng.
Tirwana ka madirimafeteledi le madirimafeledi.

46 Nelson Mandela yo molwa 94
Polelelopele ka ga kgang e e ikaegileng ka ditshwantsho le ditlhogo.
Tshekatsheko ya kgang: moanelwa, maitshetlego,le poloto.
Kitsiso ya buka ya botshelo jwa motho (lokwalotshelo) jaaka sekwalwa.
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

47 Tshekatsheko ya buka 96
Go kwala buka , tshekatsheko, tshosobanyo, baanelwa le thitokgang,
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

48 E tsweletse go diragala? 98
Tshekatsheko ya mefuta ya ditemana le tsela e e amogelesegang ya go di kwala.
Tshekatsheko ya pakajaanong, pakatlangtsweledi: ditirwana di ikaegile ka paka e le yosi.

Itshekatsheke! 100
Itshekatsheke.

Go baka dikukukopi

A re buiseng

Resipi ya go baka dikukukopi

Ditsompelo

Motswako wa kuku

- 125g majerine/mafura a a boruma
- 1 kopi ya sukiri
- 3 mae
- 1 leswana la tee la vanilla essence
- 1½ kopi ya bopi jo bo boleta/ folouru
- ¾ kopi ya maswi

aesing

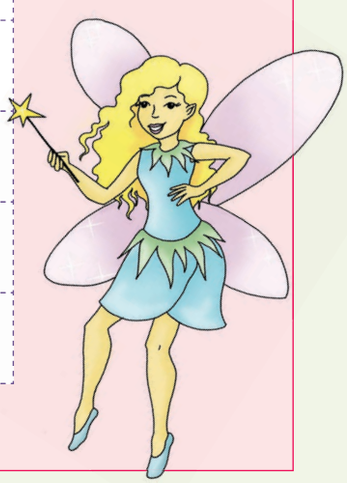
- 50 g botoro e e se nang letswai
- 2 dikopi tsa sukiri ya aesing
- 2 maswana a maswi

Kgatsa go kgabisa

Mokgwa

Seapei se tlhakatlhakanya ditaelo tsa go baka kuku ya metlholo. Bona fa o ka se ka wa batla tsela ya go baka dikuku tse.

Letlha:

Mafoko a maswa

A re kwaleng

O tlhoka maswi a a kanakang?

O tlhoka bopi jo bo boleta kana folouru e kanakang?

Go diragala eng morago ga go ntsha dikuku mo ontong

Buisa resipi ka kelotlhoko mme o dire lenaneo la didiriswa tse o tlaa di tlhokang go dira dikuku tse.

A re direng

Nomora dikgato tse go simolola ka 1 – 9 go bontsha tatelano e e nepagetseng ya mokgwa

Di ntshe mme o di tlogele gore di tsidifale.

Tlhakanya mafura kana majerini le sukiri morago o tshele mae le vanilla esense mme o fudue go tlhakanya.

Tshuba obene 180°C pele. Baya dipampiri tsa dikuku tsa dikopi mo paneng ya dimafini.

Tlatsa dipampiri tsa dikuku tsa kopi ka motswako.

Sefa bopi jo bo boleta kana folouru mo motswakong wa mae o bo o tshela mae.

Baka dikukukopi metsotso e le 20 - 25.

Fudua botoro go fitlhela e nna serolwana le borethe mme o tshele sukiri ya go aesa.

Phatlalatsa aesing mo dikukung.

Kgatsha ka dikgabisi.

TEACHER: Sign Date

Go kwala resipi

A re kwaleng

Kwala resipi ya dijo tse o di ratang.

Resipi _____

Ditsompelo

Mokgwa

Letlha:

A re kwaleng

Ditaelo tse di fa tlase ke tsa go dira kopi ya tee.
Di ka tatelano e e fosagetseng: di kwale mo tšhateng e e elelang ka tatelano e e nepagetseng.

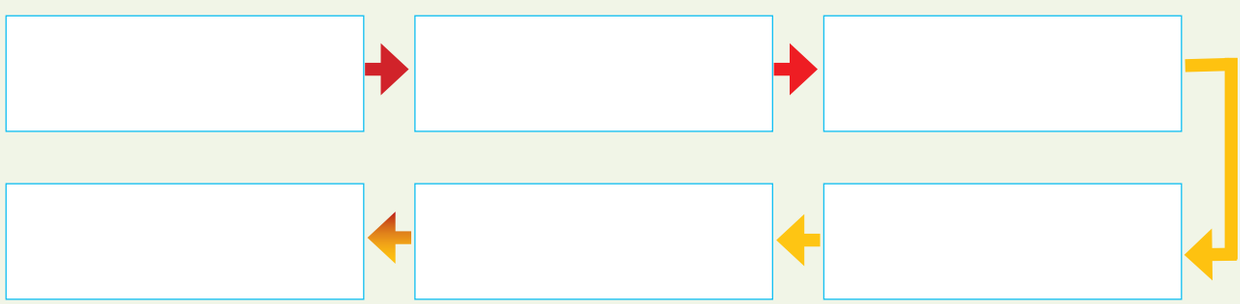

Tshela dikgetsana tse tharo mo ketleleng ya tee.
Fudua komiki ya tee ka leswana la tee.
E tlogele metsotso e le metlhano gore e loe.
Tshela maswi a a lekaneng mo komiking.
Thutafatsa ketlele ya tee ka metsi a a fisang.
Tshela metsi a a fisang mo dikgetsaneng tsa tee.
Tlatsa ketlele ka metsi a a phepa.
Tshela tee mo komiking go tswa mo ketleleng.
Bedisa metsi ka mo ketleleng.

1
2
3
4
5
6
7
8
9

A re kwaleng

Jaanong dirisa diboloko tse go dira tšhate e e elelang e e bontshang gore o jele jang letsatsi la gago.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Tshimologo e nt□hwa le bokhutlo jo bo□wa

Setlhongwapele ke eng?

Setlhongwapele ga se lefoko le le tletseng. Ke karolo ya lefoko e e tlhongwang kwa pele ga lefoko le le tletseng(le bidiwa modi wa lefoko) setlhongwapele se na le bokao jwa sona. Fa setlhongwapele se gokeletswe mo moding wa lefoko, se fetola bokao jwa modi wa lefoko.

A re direng

Leba sekao. Go diragala eng fa o golaganya setlhongwapele le modi wa lefoko? Bokao jwa lefoko le lentšhwa ke bofe?

Setlhongwapele	+	Modi wa lefoko
mot		-setsana

Ditlhongwapele tse di kaya eng? Sekeletsa ditlhongwapele mo go lengwe le lengwe la mafoko a. Jaanong thalela modi wa lefoko.

Khutlotharo · lerapo · Bosigo · Botsenwa · Makgakga · Mosadi · Letsatsi · Sejanaga · Dikwalo · Moruti · Dikgakgamatso · Legatlapa · Mosese · Dintlo · Motshameko · Leina

Ditlhongwapele tse di kaya eng?

Setlhong-wapele	Bokao
Mo-	bongwe
Ba-	bontsi
le-	bongwe

Setlhong-wapele	Bokao
Mo-	bongwe
Ba-	bontsi
le-	bongwe

A re kwaleng

Gokelela ditlhongwapele mo mafokong a a thaletsweng go fetola bokao jwa dipolelo tse.

1. ____ setsana o opela monate.	**2.** Ke bone ____ simane a founa.
3. Sophie le Mpho ke ____ setsana ba bantle thata.	**4.** O tlaa bona ____ kolobe tse pedi mo tseleng ya gago.
5. O dirisa ____ tulo se se kwa godimo go folosa thini ya matlhare a tee.	**6.** Basetsana le Tshidi ke ____ mme ba segompieno.
7. Setshwantsho sa gagwe se ____ ntle thata.	**8.** ____ na ba tshwamekela mo puleng.
9. Rre o rekile ____ janaga se sentle tota.	**10.** Morutabana o batla ____ buka tsa gagwe.
11. ____ podi tsa ga malome di thutswe ke koloi.	**12.** Re bone ____ tshameko o o itumedisang.

1. mo, 2. mo, 3. mo, 4. di, 5. se, 6. bo, 7. se, 8. Ba, 9. se, 10. di, 11. Di, 12. mo.

Tlhopha ditlhongwapele di le tharo mme o di dirise go bopa dipolelo tse tharo.

Letlha: _____

Setlhongwamorago ke eng?

Ditlhongwamorago di tshwana le ditlhongwapele, ntle le gore tsona di gokelelwa kwa bofelong jwa modi wa lefoko go fetola bokao jwa ona. Sekao. Lefoko 'nyana' le kaya nyenyefatso, mme lefoko 'mosadinyana' le ka kaya 'lorato' kgotsa 'lonyatso'.

A re direng Leba sekao. Go diragala eng fa o gokelela modi wa lefoko le setlhongwa morago? Bokao jwa lefoko le leswa ke bofe?

Modi wa lefoko		Setlhongwamorago
Rek	+	-ile

Ditlhongwamorago tse di kaya eng? Sekeletsa ditlhongwamorago mo go lengwe le lengwe la mafoko a. Morago o thalele modi wa lefoko.

Tsamaile Rekile Bofolola Monnanyana Rekela Bogetse Tsofetse Direla Mosadinyana Bodile Gakolola Phutholola Atile Tlodile Sekolong Agile Gotse Lebaleng Remile Atlegile Budulogile ngwanyana Lelapeng

Ditlhongwamorago tse di kaya eng?

Setlhong-wamorago	Bokao	Setlhong-wamorago	Bokao
-ile	Pakapheti	-ana	madirani
-ng	tlhalosi ya felo	-nyana	lerato
-olola	ledirolodi	ile	Pakapheti
-tse	Pakapheti	-isa	madirisi
-nyana	nyenyefatso	-nyana	nyenyefatso

A re kwaleng Gokelela ditlhongwamorago mo mafokong a a thaletsweng go fetola bokao jwa dipolelo tse.

1. Bana ba tshega <u>mosima</u> _____ o o weleng.	**2.** Mme o jesa <u>ngwana</u> _____ wa gagwe ka lerato.
3. Borre ba <u>rema</u> _____ setlhare sa morula maa-bane.	**4.** Mosidi o <u>rata</u> _____ mosese wa gago.
5. <u>Mmala</u> _____ wa gagwe o montle.	**6.** Ke tlaa go betsa le <u>abuti</u> _____ wa gago.
7. Mme o re <u>apaya</u> _____ dijo tsa bofelo	**8.** Mosadi yo o re <u>bontsha</u> _____ ditshwantsho
9. <u>Setshego</u> _____ sa gagwe se tlhaba pelo.	**10.** Basimane ba bolaile <u>phologolo</u> _____ ya Modimo.
11. Ke <u>tshaba</u> _____ go bolelela malome dikgang.	**12.** Ke le reketse <u>morogo</u> _____ wa bofelo.

1. ne, 2. nyana, 3. ile, 4. ile, 5. nyana, 6. nyana, 7. eile, 8. itse, 9. nyana, 10. gotswana, 11. ile, nyana

Tlhopha mafoko a a thaletsweng a mararo go tswa mo tirwaneng e e fetileng mme o a dirise go tlhama dipolelo.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Dira motantsho wa tafola

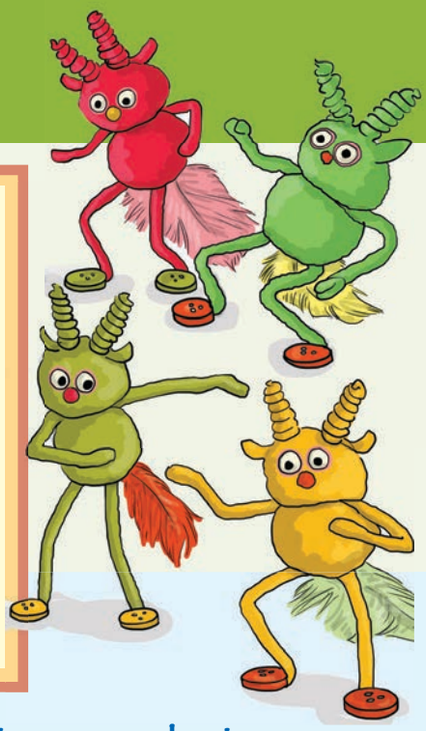

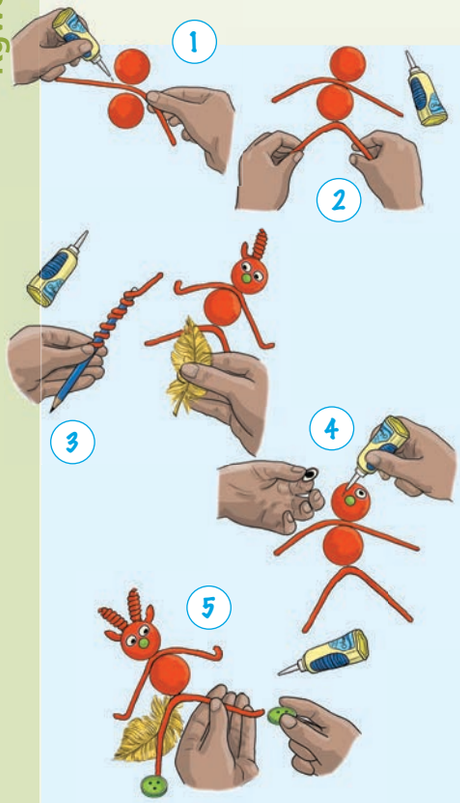
A re direng

Leba ditshwantsho tse di bontshang gore o ka dira jang ditshedi tse.

Se o se tlhokang

- ✓ sekgomaretsi
- ✓ Diphepafatsi tsa dipeipi tse tharo
- ✓ Diphaphete tse di magareng di le 2
  4cm bophara
- ✓ diphaphete tse dinnye
- ✓ matlho a magolo a 2
- ✓ diphofa tsa mogatla
- ✓ Dikonopo tse 2 tsa maoto

Ka moo o dira diphaphete tsa gago ka teng

1. Thala didiko tse dikgolo tse pedi, tse di tshwanang, mo sekgemetšhaneng sa khateboto. Jaanong di sege.
2. Thala didiko tse dinnye tse pedi ka mo gare ga didiko tse pedi tse dikgolo. Di sege gore didiko tse dikgolo tsa khateboto di sale di na le phatlha fa gare.
3. Baya didiko mmogo, mme o thate wulu e e serolwana go kgabaganya diphatlha tse di fa gare, fa thoko le kwa ntle go fitlhela didiko di tswalega gotlhelele. O ka nna wa dirisa megala e le mebedi kgotsa e meraro go tswalela didiko ka bonako.
4. Sega wulu fa gare ga dintshi tsa didiko tse pedi ka sekere se se bogale.
5. Somela sekgemetšhana sa wulu fa gare ga didiko tse pedi mme o di bofe thata. Jaanong tlosa didiko.

A re kwaleng

Jaanong kwala se o tlaa se dirang ka didiriswa kana dilwana tsotlhe di akarediwa diphaphete.

Ka moo ke jang letsatsi la ka metlha

Tlatsa ditshupanako tsa dinako tse di farologaneng tsa letsatsi mme o thale ditshwantsho go bontsha se o se dirang.

Sa ntlha

Morago ka

Marago ga moo

Morago ga foo

Pele

Kwa bokhutlong

A re kwaleng

Jaanong fetolela tšhate e e elelang ya gago mo dipolelong o tlhalosa gore o dirisitse letsatsi la gago jang.

TEACHER: Sign Date

Go kwala lekwalo le le nang le dikaelo

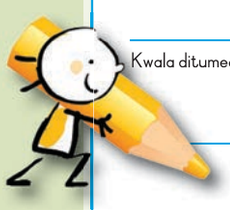
A re kwaleng

Kwalela tsala ya gago e e kwa toropong e nngwe lekwalo mme o mo laletse go tla kwa konsarateng ya sekolo sa gago. O tlaa tshwanela go naya tshedimosetso mabapi le gore konsarata e ka ga eng, gore e tlaa simolola leng, le gona ka letlha lefe.

Kwala aterese ya gago fa.

Kwala letlha fa.

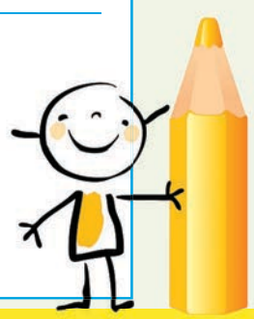
Kwala ditumediso **tse di maleba**

Kwala bokhutlo jwa gago fa.

Kwala leina la gago fa.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kgwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

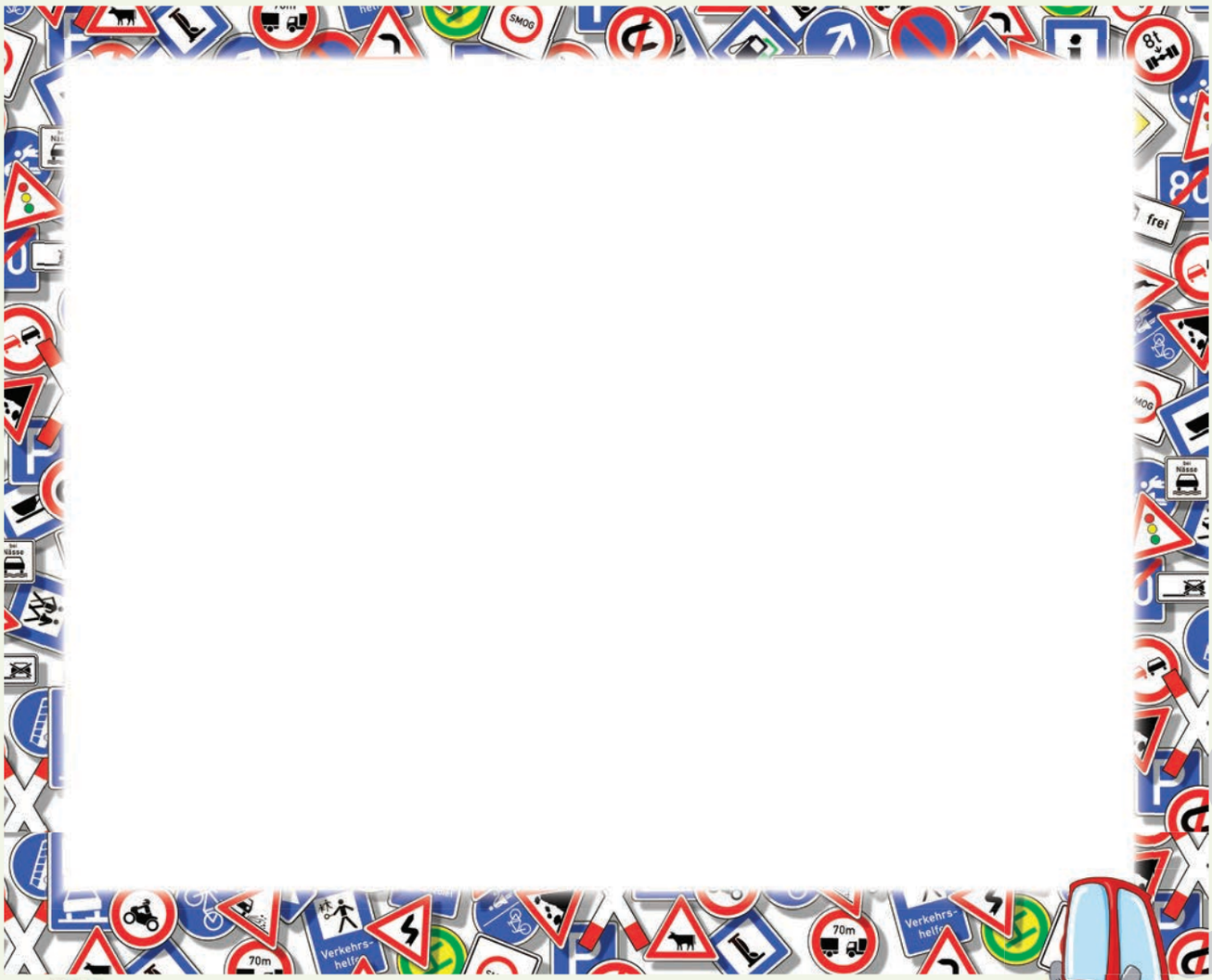

Letlha: _____

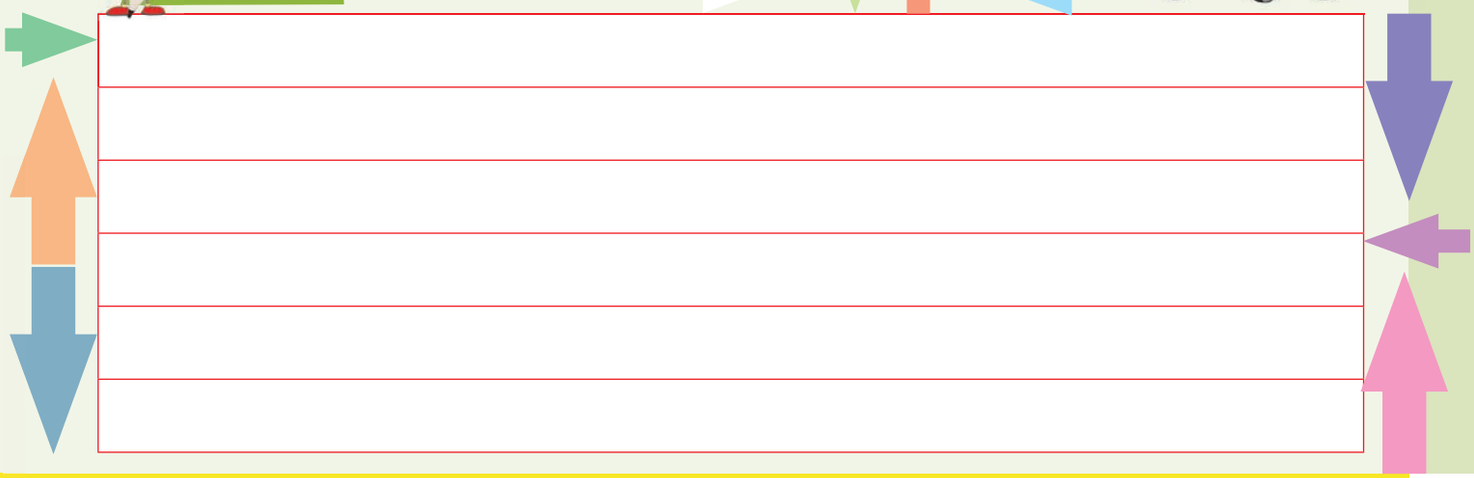
A re direng Thala mmapa go tswa kwa lefelong lengwe (e ka nna kwa gaeno, kwa boemelabeseng, kwa lebenkeleng) go ya kwa sekolong.

A re kwaleng Jaanong kwala dikaelo.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Didiri, madiri le didirwa

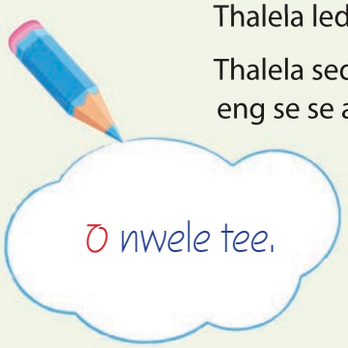
A re kwaleng

Buisa dipolelo tse le tsala ya gago

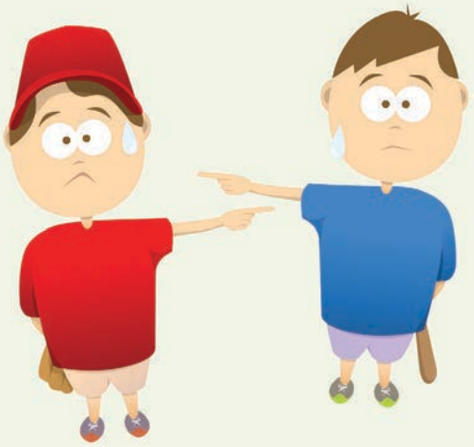
Thalela sediri ka bohibidu. Sediri ke motho kgotsa selo se se dirang tiro.

Thalela lediri ka botala jwa legodimo. Lediri ke lefoko le le dirang tiro.

Thalela sedirwa ka botala jwa tlhaga. Se se go bolelela gore ke mang kgotsa eng se se angwang ke lediri.

Katse e tebisa legotlo.
Boitumelo o rata Kagiso.
Mme o fisitse dijo.
Mosimane o thubile letlhabaphefo.
Mosetsana o fofisa khaete.
Re bakile kuku.

Batla o bo o thalela madiri mo go nngwe le nngwe ya dipolelo tse. Morago sekeletse sedirwa.

O thubile letlhabaphefo.	Ke tladitse galase ya me.
O tlhapa sefatlhego sa gagwe.	Bese ya sekolo e gorogile thari.
Tlelase ya Mophato wa 6 e jwetse setlhare.	Anna o kwadile imeile.

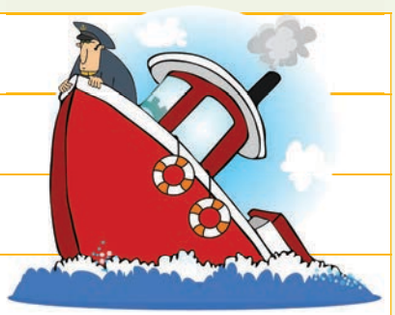
Jaanong leba dipolelo tse. Thalela sediri le lediri. Dipolelo tse ga di na didirwa.

Madirimafeledi ga a tlhoke sedirwa go nna le bokao.

O a buisa.	Ntšwa e a robala.
Re a ja.	Ba a dira.
O a lela.	Ba a taboga.
Katse e a ngaola.	Mokoro o a nwela.

Letlha:

A re kwaleng

Buisa dipolelo tse di latelang ka kelotlhoko. Thalela sediri ka bohibidu, lediri ka botala jwa legodimo le sedirwa ka botala jwa tlhaga.

Anna o arabile dipotso tse dintsi kwa tlelaseng gompieno.

Mandu o adimile phensele ya me.

Jabu o fofisitse sefofane sa pampiri ka letlhabaphefo!

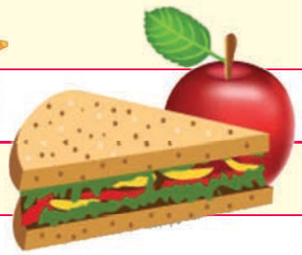
Ausi o buisa buka ya gagwe ya laeborari.

Mme o apeile setšhuu.

Ke utlweletse seyalemowa kana radio.

Ijoo! Ke timeditse selula!

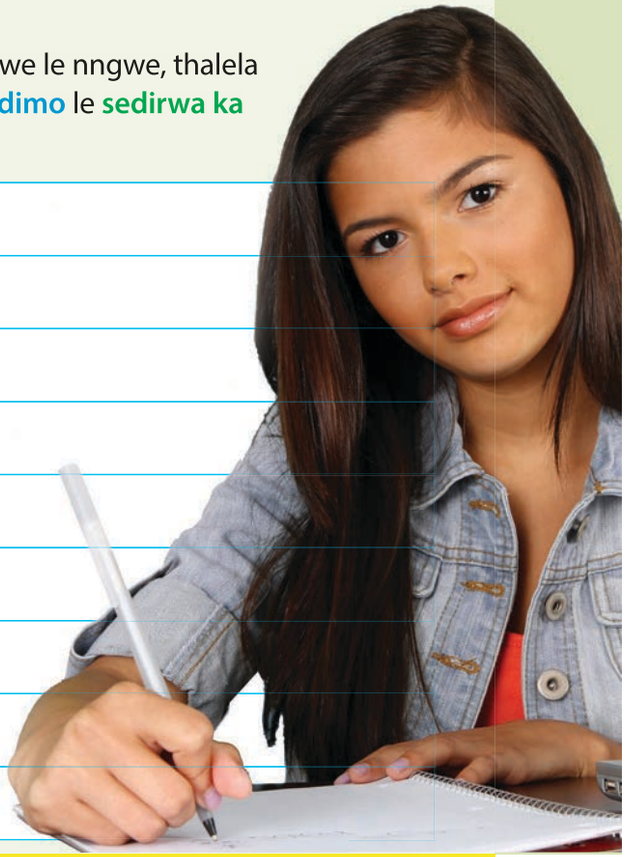
Sefako se thubile letlhabaphefo.

Ke na le R10 mo kgetsaneng ya me.

Ke jele borothopate ka dijotshegare.

A re kwaleng

Jaanong kwala dipolelo tsa gago. Mo go nngwe le nngwe, thalela **sediri ka bohibidu**, **lediri ka botala jwa legodimo** le **sedirwa ka botala jwa tlhaga**.

Se thanodi e re bolelelang sona

A re buiseng

Thanodi e go bolelela bokao jwa mafoko le gore o a kapodisa jang. Mafoko mo thanoding a rulagantswe ka tatelano ya dialefabete.

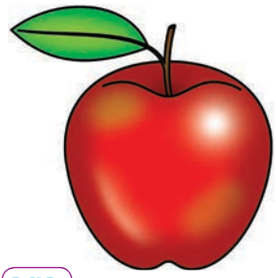
Mafoko a a kaelang kgotsa ditlhogo tsa mafoko kwa godimo ga tsebe di go bolelela gore mafoko a ntlha le a bofelo mo tsebeng ke afe.

Lefoko la ntlha le le ntshofaditsweng le bidiwa lefoko la ntlha. Lefoko la ntlha le kwadiwa ka ditlhaka tse di ntshofaditsweng.

Gaufi le lefoko la ntlha setlhangwa kana sekwalwa se sennye se se ntshofaditsweng se bontsha karolopuo le bontsi jwa lefoko. E re bolelela gore lefoko ke leina, lediri, lekopanyi kgotsa bontsi, jj.

apole

a **apole**
b
c
d
e
f
g
h **aga**
i **bolo**
j
k
l
m
n **bonolo**
o **dijo**
p **dikgomo**
q **epa**
r **ema**
s **folaga**
t **feela**
u **gopane**
v **gotsa**
w **hutshe**
x **hempe**
y **inama**
z **ikama**

jeke
jase
koloi
kota
legong
loga
monna
mosadi
nona
noga

opa opa

93

ZOZ

opa
ota
pitsa

poo

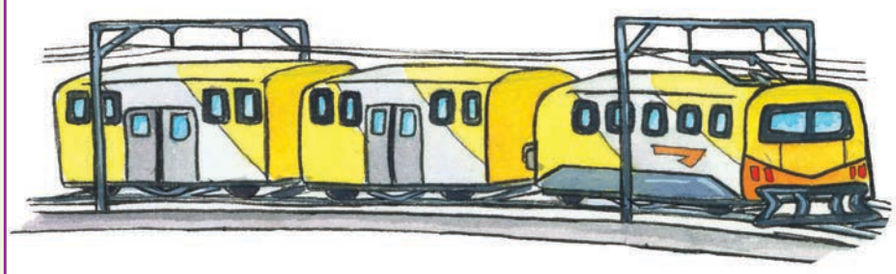
roka
rema
supa
sela
tonki
terena

upa
utlwa
video
vuvuzela

wulu
wena
yokate
yole
zipi
zoz

a b c d e f g i j k l n o p q r s t u v w x y z

94

Tlhaloso e bolela bokao jwa lefoko. Fa lefoko le na le bokao jo bo fetang nngwe, ditlhaloso di a nomoriwa.

Ditlhaloso tse dingwe di na le sekao sa polelo go bontsha gore lefoko le dirisiwa jang.

Bosigo jo ke se kitlang ke bo lebala

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

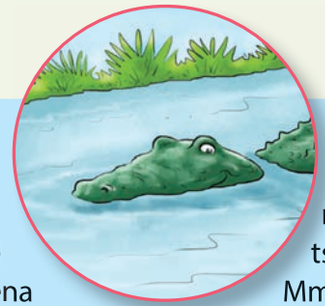

A re bueng

- A o setse o kile wa lora toro e e tshosang?
- O lorile eng?
- A o setse o kile wa lora ka ga buka e o neng o e buisa?

A re buiseng

Bosigo bongwe Lindiwe o ne a robala mo bolaong mme a buisa ka ga dikwena mo makasineng o a o ratang wa "*National Animal Magazine*".

Pele a ya go robala o ne a baya makasine mo rakeng ya dibuka, fela kwa ntle ga lebati la phaposibotlhapelo. Moragonyana bosigong joo, fa a ya kwa phaposibotlhapelong, a utlwa modumo wa go kgwa mowa o tswa mo rakeng ya dibuka.

O ne a robetsenyana ka jalo a se ka a o ela tlhoko thata. Mme ngatana ya makwalodikgang le makasine tse di mo rakeng tsa simolola go sutasuta.

Ngatana ya kgokologa mme makasini le makwalodikgang tsa gasagana gotlhe fa fatshe, mme go kgwa mowa ga utlwala thata. Lindiwe o ne a se ka a dumela se a se boneng: kwena e e neng e gona e bile e gotlhanya meno e ne ya tswela kwa ntle go tswa ka fa tlase ga raka ya dibuka. O ne a sosobana moriri ka yona nako eo. A bogela kwena e gagaba e bile e lebelela phaposi e iketlile. E ne e bonala e kete e sa tswa go tswa mo metsing.

Mmele wa yona otlhe o ne o tshologa metsi mo bodilong. Kwena e ne ya dira modumo wa go kgwa mowa mme ya thikitha tlhogo ya yona le go thimotsa mogatla wa yona, mme Lindiwe a metsa ka thata fa a bona meno a yona a maleele.

"*National Animal Magazine*" o ne o tlogetswe mo bodilong gaufi le kwena. Sengwe ka ga ona se ne se sa siama. Lindiwe a o simolola, mme morago a bona gore setshwantsho se se ka fa morago se ne se farologana. Go na le go nna ga kwena mo lebopong la noka! Jaanong go ne go na le lebopo la noka! A tsaya makasini. Ka yona nako eo kwena ya thimotsa mogatla wa yona thata gore o be o thube kgamelo ya mabolomo ya mmaagwe mme ya tshetsherebana gotlhe. Lindiwe o ne a tshabela kwa phaposiborobalong ya gagwe mme a otlaganya lebati. A dula mo godimo ga bolao jwa gagwe, a ikutlwa a bolokegesegile.

"Gongwe mokgwa o montle wa go e koba ke go e naya sengwe gore e je," a akanya. A lebelela "National Animal Magazine" mme a bua a le esi. "Fa e le gore kwena e kgona go gagabela go tswa mo setshwantshong go raya gore diphologolo tse dingwe di ka kgona ". A phutholola mme a bona setshwantsho sa difolaminko di le mmalwa." Di ka nna dijo tse dintle tsa kwena," a akanya. Go thubagana go go tshosang ga dira gore a tlole, mme a

Letlha:

bona bofelo jwa mogatla wa kwena fa e sutlha mo lebating le le phunyegileng. A kgarameletsa setshwantsho sa difolaminko mo phatlheng e e mo lebating go bontsha kwena dijo tsa yona. Ka bonako ga tla ditekete tsa difolaminko di ntse di relela mo bodilong di phutholotse diphuka jaaka di leka go ema ka kwa ntle ga lebati. Morago folaminko ya felela mo leganong la kwena mme morago ya nna e nngwe, e nngwe le e nngwe. E rile faale e lapile, ya nna fa fatshe mme ya tswala matlho ya palelwa ke go suta. Lindiwe a bula lebati ka tidimalo mme a baya makasine fa pele ga nko ya kwena. "Tsweetswee," a e sebela mo tsebeng,"tsweetswee boela kwa gaeno". A boela mo phaposing mme a lebelela ka phatlha e e mo lebating. Kwena le difolaminko tsa timatimelela mo makasining.

Mo mosong batsadi ba gagwe ba ne ba batla go itse gore go tlile jang gore bodilo bo nne metsi, gore go tlile jang gore lebati le phunyege le gore go tlile jang gore kgamelo ya mabolomo e e rategang e thubege. Lindiwe o ne a sa itse gore o tlaa reng.

Franz Hohler

(Ranotswe PIRLS).

A re direng

Dipolelo tse di bua ka ga se se diragetseng mo kgannyeng ya ga Lindiwe. Ga di a rulagana sentle. Di nomore gore di rulagane ka nepagalo. Re nomorile di le mmalwa go go thusa.

	Morago a ya kwa phaposibotlhapelong.
	O ne a bona kwena e kgwa mowa mme e tsokotsa tlhogo le mogatla wa yona.
2	O ne a ya go robala.
	O ne a inotlelela mo phaposiborobalong.
	O ne a bona setshwantsho sa difolaminko.
	Kwena e ne ya ja difolaminko.
9	Kwena e ne ya ya go robala.
	Difolaminko di ne tsa tlolela ka kwa ntle ga setshwantsho.
1	Lindiwe o ne a buisa makasine wa "*National Animal Magazine*", mme a o baya mo godimo ga raka ya dibuka.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Tse dingwe ka ga dikwena

A re kwaleng

Buisa kgang "Bosigo jo ke se kitlang ke bo lebala" gape, mme morago o arabe dipotso tse.

Ke letshwao lefe la ntlha gore sengwe se se sa tlwaelegang se a diragala?

a	Ngatana ya makwalodikgang e simolotse go kgokologa.
b	Lindiwe o bone gore setshwantsho sa letlharekapeso se ne se se teng.
c	Mojako wa phaposi ya gagwe o ne o robegile.
d	Lindiwe o ne a utlwa go kgwa mowa.

Go tlile jang gore lebati la phaposiborobalo le robege.

a	Mogatla wa kwena o le phuntse.
b	Le phuntswe ke kgamelo ya mabolomo.
c	Le phuntswe ke melomo e e metsu ya difolaminko.
d	Lindiwe o le betsagantse thata gore le robege.

Kwena e ne e tswa kae?

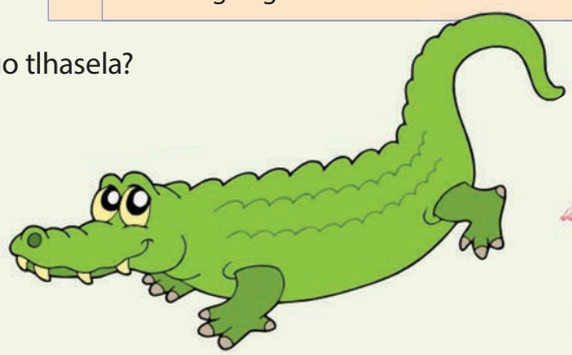
a	Phaposibotlhapelo.
b	Letlharekapeso la makasine.
c	Ka fa tlase ga bolao.
d	Gaufi le noka.

Ke lefoko lefe le le re bolelelang gore Lindiwe o ne a tshogile?

a	A gatsela.
b	A se ka a dumela matlho a gagwe.
c	A kgwa mowa.
d	A utlwa go kgwa mowa.

Goreng Lindiwe a ne a akanya gore kwena e tlile go tlhasela?

a	E ntshitse meno.
b	E ntshitse modumo o mogolo.
c	Ya simolola go kgwa mowa.
d	Ya tsokoletsa mogatla kwa pele le kwa morago.

Goreng Lindiwe a biditse difolaminko mo makasineng?

Naya ditsela tse pedi ka foo makasine o thusitseng Lindiwe ka teng?

Letlha:

Mafoko a maswa

A o akanya gore kgang ya kwena e ne e le karolo ya toro ya ga Lindiwe?

Naya bosupi bo le bongwe jwa gore e ne e le toro.

Madiritota

Madiritota ke mafoko a a nang le kgolagano le sediri kgotsa leina. Madiri a ka gale ke ona madiri tota a polelwana mme a ka fetoga go ya ka leina. A dirisiwa fela mo pakajaanong le pakapheti. Leba dikao

o ya gae
o ka bona gore lediritota ke **ya**.

O **ile** gae.
Fa lediri le fetoga go ya ka paka ya polelo.

A re kwaleng

Buisa dipolelo mme o be o thalela madiritota.
Sekeletsa motho kgotsa selo se se dirang tiro.
Mafoko otlhe a tlaa nna maina kgotsa maemedi.

Ke ya kwa lebenkeleng.	O nwa maswi.
O ya kwa nokeng.	Ba bogela motshameko.
Ba ile kwa setediamong.	Ke palama baesekele.
O tshameka kgwele ya dinao.	O kama moriri wa gagwe.
Ke buisitse buka.	O tabogela kwa sekolong letsatsi le letsatsi.

TEACHER: Sign Date

Letsatsi le le latelang

A re bueng

Diragatsa motshameko

- Dira motshameko o mo go ona o bontshang Lindiwe a bolelela batsadi ba gagwe gore go diragetse eng.
- A o akanya gore batsadi ba gagwe ba ka dumela kgang ya gagwe?
- Bontsha gore Lindiwe o kgonne jang go dira gore batsadi ba gagwe ba dumele se a se buang gore goreng bodilo bo ne bo le metsi, go tlile jang gore kgamelo ya malomo a mmaagwe e thubege le gore go tlile jang gore lebati la phaposiborabalo le nne le mosima kana phatlha. Tlhama bokhutlo jwa motshameko.

A re kwaleng

Leba kgang e gape. Tsepamisa matlho wa gago mo semelong sa ga Lindiwe. Akanya ka ga dilo tse a di dirileng go iphalotsa mo kweneng. Tlatsa matlhaodi go tlhalosa semelo sa gagwe.

Jaanong dirisa matlhaodi go kwala motshameko wa semelo sa ga Lindiwe

Letlha:

A re kwaleng

Rulaganya go kwala tlhaloso ya toro kgotsa toro e e boitshegang e o kileng wa e lora. Dirisa mmepe wa tlhaloganyo mo thulaganyong ya gago.

Setlhogo ke: "**Maabane ke lorile ...**" Tlatsa dikakanyokgolo tsa gago mo mmepeng wa tlhaloganyo. Bua gore o dirile eng pele o ya go robala, go diragatse eng mo torong ya gago le gore e khutlile jang. Bua gore o ikutlwile jang mo torong. A o ne o tshogile?
Fa o fetsa go dira se, kwala ditema di le tharo kgotsa di le nne ka ga toro ya gago. Kwala tlhaloso ya gago mo sekgemetšhaneng sa pampiri. Kopa tsala ya gago go tshwaya diphoso. Ka moso o tla kopololela tiro ya gago ka matsetseleko mo pampiring ya papetlanatiro e e latelang.

1 Se ke se dirileng pele ke tsoga.

2 Toro e simologile jang.

3 Ke ikutlwile jang ka nako ya toro.

4 Toro e khutlile jang.

5 Fa ke tsoga.

TEACHER: Sign Date

Go kwala kgang ya me

A re kwaleng

Kwalolola tlhamo ya gago ka matsetseleko mo phatlheng e o e neetsweng

Maabane ke lorile ...

Letlha:

TEACHER: Sign Date

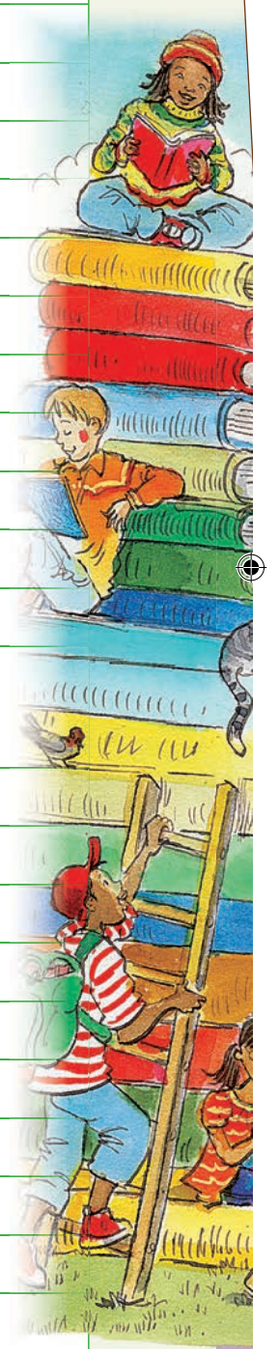
Tshekatsheko ya buka

A re kwaleng Kwala tshekatsheko ya "buka" Bosigo jo nka se kitlang ke bo lebala.

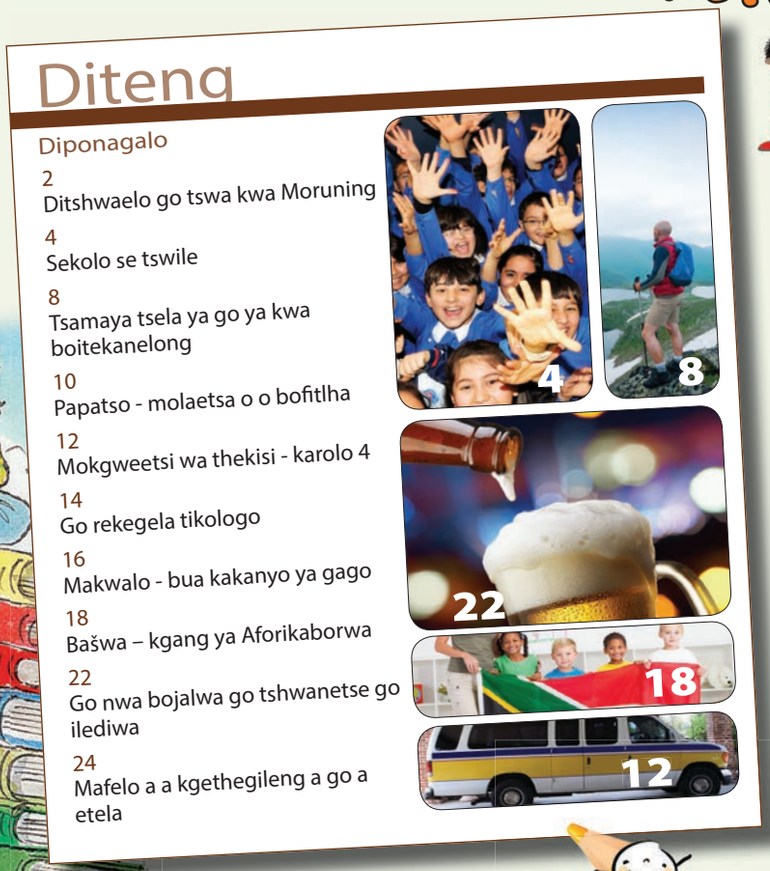
Setlhogo sa buka	
Mokwadi	
Poloto Go diragala eng mo kgannyeng	
Maitshetlego Kgang e diragala leng le kwa kae?	
Baanelwa Batho ba ba leng mo kgannyeng ke bomang?	
A buka ke nnete kgotsa ke maitlhamelo?	
Thitokgang Kgang e ka ga eng? Molaetsa wa kgang ke ofe?	
Se ke se ratileng Ke karolo efe ya kgang e e gaisang	
Katlanegiso Ke goreng o ka atlanegisa kgang e mo tsaleng ya gago?	

Letlha: _____

Nnete kgotsa maitlhamelo

A re kwaleng Lebelela lenaneo la diathikele mo makasineng. Kwala gore diathikele ke ntlha, maitlhamelo kgotsa kakanyo.

2
4
8
10
12
14
18
22
24

Madirimafeledi le madirimafeteledi ke eng?

Madirimafeteledi a na le sedirwa go amogela tiro.	**Madirimafeledi ga a tlhoke sedirwa go amogela tiragalo.**
Sekeletsa lediri mme morago o thalele sedirwa mo polelong nngwe le nngwe.	Sekeletsa lediri mo polelong nngwe le nngwe.
Ke bakile dikuku.	Dinonyane di opela pina
Re palame baesekele	Ke a tshega
O sutisitse tafole	Ka ne ke lela
O pentile setshwantsho	Buka e wele
Mosimane o ragile kgwele	Letsatsi le a wela

TEACHER: Sign _____ Date _____

Nelson Mandela yo mo□wa

A re bueng

- A o kile wa utlwa ka ga Nelson Mandela?
- Ke batho bafe ba bangwe ba ba tumileng ba o ba itseng?

Buka ya lephelo ke eng?
Buka ya lephelo ke kgang e e kwalwang ke motho yo buka e leng ka ga gagwe. Mokwadi ka gale ke ena moanelwamogolo mo bukeng ya botshelo jwa mokwadi. Buka ya lephelo e bua ka hisetori ya botshelo jwa mokwadi. Mo papetlanatirong e o tlaa buisa karolo ya botshelo ba mokwadi e e tserweng mo bukeng e e tumileng.
Mosepele o Moleele wa go ya Kgololosegong ka Nelson Mandela. Re e dirile bonolo gore dikolo di kgone go e buisa.

A re buiseng

Pele o buisa
- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa
- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Leina la me ke Nelson Mandela. Ke nna kwa Aforikaborwa, naga e ntle kwa tlase mo Aforika. Ke tsaletswe kwa motsaneng wa Mvezo kwa Kapabotlhaba ka la 18 Phukwi 1918.

Rre e ne e le kgosi. O ne a ntaya leina la Rolihlahla, le ka Sethosa le kayang "motho yo o tshwenyang". Ke ne ke sa le monnye, ke ka nna ngwaga kgotsa di le pedi, fa lelapa la gaetsho le fudugela kwa Qunu. Malatsi a me kwa Qunu a ne a itumedisa thata. Fa ke ntse ke gola, ke ne ke disa dinku le dipodi tsa kwa gae.

Ke ne ke tshameka le ditsala tsa me kwa masimong. Re ne re thuma mo dinokeng gape re ne re aga re ja tswina e e monate, e re neng re e ntsha mo phagong ya notshe. Ke ne ke aga ke tlhokomela gore ke se ka ka longwa ke dinotshe. Re ne ra dula mo matlapeng a a sephaphathi mme re relele go fitlha mekwatla ya rona e opa gore re palelwe le ke go dula fa fatshe.

Letsatsi lengwe ke ne ka ithuta go palama tonki, mme ke ne ke setse ke kgona fa letsatsi lengwe e ntatlhela mo ditlhareng tsa mebitlwa.

Re ne re kgona go lwa ka dithobane e bile re tshameka mo masimong le mo dinokeng, re itumelela tlhago ka botlalo.

Fa ke ne le dingwaga di le supa, ntate o ne a nthomela kwa sekolong sa baruti ba barongwa. Ke nna motho wa ntlha go tsena sekolo mo lelapeng la gaetsho. Ntate ga a ise a ke a tsene sekolo. Go fitlha ka nako eo, fela jaaka basimane ba bangwe kwa Qunu, ke ne ke apara kobo fela, mme ke ithata ka yona mo legetleng le le lengwe ke bo ke e kopela mo lethekeng. Re ne re apara diaparo tse dintle fela fa re ya kwa sekolong, mme lelapa la gaetsho le ne le humanegile thata go ka nthekela diaparo tsa sekolo. Ntate o ne a tsaya borokgwe jwa gagwe mme a bo kgaola mo mangoleng. A mpolelela gore ke bo apare, mme ka fitlhela e le jwa boleele jo bo nepagetseng, le fa letheka lona le ne le le sephara thata. O ne a tsaya mogala mme a a bo ngotla mo lethekeng. Ke tshwanetse ka bo ke ne ke tshegisa, mme gona ga ke ise ke nne le sutu e ke kileng ka nna motlotlo ka yona jaaka borokgwe jwa ga ntate jo bo kgaotsweng. Kwa sekolong morutabana wa me ka gore o ne a sa kgone go bua Sethosa, o ne a swetsa go mpitsa Nelson. Akanya fela o fiwa leina o setse o na le dingwaga di le supa.

Bongwana

Gona ke ne ka itumelela go tsena sekolo le go nna kwa gae. Mme o ne a aga a mpolelela dikgang tse dintsi tsa bogologolo. Ke ithutile go le gontsi ka dikgang tsa gagwe. O ne a nthuta go nna molemo mo bathong. Ntate ena o ne a nthuta go nna segatlhamelamasisi. Ke ne ke batla go nna pelokgale jaaka ena. Nako nngwe ke ne ke tshela molora mo moriring wa me gore e nne e kete o moputswa jaaka wa gagwe. Ke ne ke rata ntate. Bosigo bongwe fa ke ne ke le dingwaga di le lesomenngwe, ke ne ka utlwa tlhatlharuane mo jarateng. Ke ne ka fitlhela ntate mo mokgorong wa mme, a kaname mo bodilong a gotlhola a sa fetse. O ne a tshwerwe ke bolwetse jwa mafatlha. Morago fela ga foo, ntate o ne a tlhokafala mme botshelo jwa me bo ne jwa fetoga gotlhelele. Ke ne ka tshwanela go ya go nna le malome yo o neng a ka kgona go ntlhokomela le go nkisa sekolong. Ke ne ka paka dilo di le mmalwa mme ka tsamaya le mme go ya kwa legaeng la me le lentšhwa.

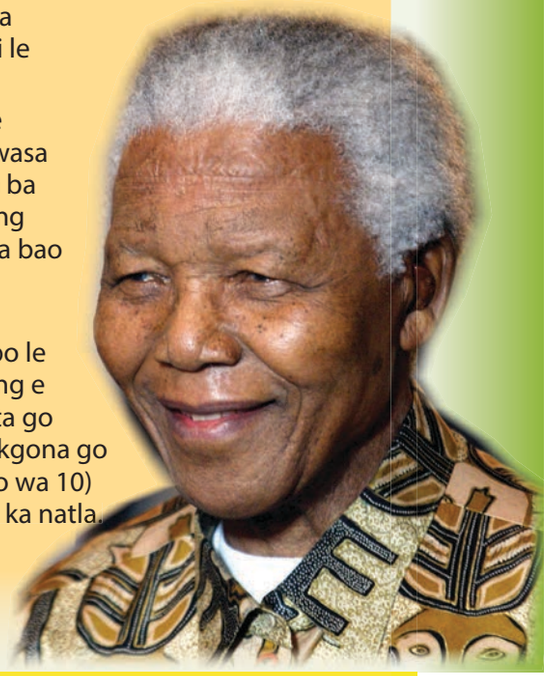
Go ne go le botlhoko mo go nna go fuduga mo Qunu. Ke ne ka retologa ka lebelela kwa gae le boitumelo jo ke neng ke bo tlogela. Ka lebelela mekgoro le batho ba tsweletse ka ditiro tsa bona tsa letsatsi. Ka bogela moedi o ke neng ke thuma mo go ona le basimane ba bangwe. Matlho a me a tlhoma mo mekgorong e meraro ya kwa gae. Ka tsamaya – mme ka palelwa ke go akanya ka ga bokamoso jwa me. Ke ne ka ya go nna le malome Jongi kwa motseng o o gaufi wa Mqhekezweni. E ne e le tsala e kgolo ya ntate. Ke ne ke tlhofalela Qunu le balelapa la gaetsho koo, mme ke ne ka tshela monate le malome Jongi. Ke ne ke tshameka le morwae, Justice, mme re ithabisa thata. Malome o ne a ntshola jaaka ngwana wa gagwe. Ke ne ke tsena sekolo se se gaufi sa phaposi e le nngwe mme ke ithuta Seesimane, Sethosa, Hisetori, le Thutafatshe. Ke ne ke bereka sentle kwa sekolong gonne ke ne ke ithuta thata mme mmangwane a sekaseka tirogae ya me bosigo. Fa ke ne ke le dingwaga di le 16, malome Jongi o ne a nthomela kwa sekolong sa Clarkebury. Fela jaaka ntate, malome o ne a dumela gore thuto e botlhokwa thata.

Clarkebury e ne e le ntlenyana go na le Mqhekezweni. Sekolo sa teng se ne se bopiwa ke setlhopha sa dikago tsa sekoloniale di le masomeamabedinne.

Ka letsatsi la ntlha la dithuto ke ne ka bona dibutshu tsa me tse dintšwa. Fa ke tsena mo tlelaseng dibutshe tsa me di ntse di gwasa mo bodilong jo bo phatsimang jwa legong, ka bona basetsana ba babedi ba ba dutseng fa pele ba bogetse motsamao o o lapileng wa me ba sule ka ditshego. Ke ne ke itse mongwe wa basetsana bao mme a nna tsala ya me ya botlhokwa kwa Clarkebury.

Ka bonako ke ne ka tlwaela botshelo jwa Clarkebury ke ne ke tshameka metshameko e mentsinyana,mme bokgoni jwa me bo le magareng. Bontsi jwa baithutikanna ba ne ntshia mo lepatlelong e bile ba mphala mo tlelaseng. Ke ne ke tshwanela go ithuta thata go lepalepana le bona. Morago ga go simolola ka bonya ke ne ka kgona go oketsa tswelopele ya me, mme ka falola Foromo ya 3 (Mophato wa 10) mo dingwageng di le pedi go na le di le tharo. Ke ne ke bereka ka natla.

Mme morago fa ke le dingwaga di le 21, ke ne ka ya go ithuta kwa Yunibesithing ya Fort Hare.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Tshekatsheko ya buka

A re kwaleng

Kwala tshekatsheko ya buka ka ga kgang ya boswa jwa ga Nelson Mandela go tswa mo go Mosepele o Moleele go ya Kgololosegong (*Long Walk to Freedom*).

Setlhogo sa buka	
Mokwadi	
Poloto Se se diragalang mo kgannyeng?	
Maitshetlego Kgang e diragala leng le kwa kae?	
Baanelwa Batho ba ba mo kgannyeng ke bomang?	
A buka ke ya nnete kgotsa ke maitlhamelo?	
Thitokgang Kgang e ka ga eng? Molaetsa wa kgang ke ofe?	
Se ke se ratileng? Ke karolo efe e ntle bogolo ya kgang	
Dikatlanegiso Goreng o ka atlanegisa kgang e mo tsaleng ya gago.	

Letlha:

Ke eng se o ratang go se buisa go gaisa?

A re bueng

Go fitlha ga jaana, mo bukatirong e, o setse o kopane le mefuta e e farologaneng ya ditemana tse o kopiwang go di buisa le go di kwala jaaka moithuti wa Kereite ya 6 Ke diponagalo dife tsa temana nngwe le nngwe le gape ke mefuta efe ya temana e o ratileng go e buisa go gaisa? Sekaseka diponagalo le setlhopha. Fa o dirile se, kwala ditlhopho tsa gago ka tatelano e o e ratang go tloga go1 – 12. Re go tlaleditse dipotso tse dingwe.

Mofuta wa setlhangwa/Setlhangwa	**Ke diponagalo dife tsa mofuta o wa setlhangwa?**	**Maemo**
Athikele ya lokwalodikgang Tirwanapapetla 1, 3	Melatlhogo, melathoko, pakapheti	
Dinaane	Melaetsa le baanelwa ba diphologolo tse di nang le diponagalo tsa setho	
Diphamfolete		
Dipapatso	Puo e e tlhotlheletsang	
Puo e e tlhotlheletsang		
Setlhangwa se se tlhotlheletsang		
Maboko	Puo e e tlhamaletseng, bokao jwa papiso, malepa a poko	
Setlhangwa sa ditaelo	Go dirisa madiri a a laelang, ditshwantsho	
Dibukatsatsi	Pakapheti	
Tshekatsheko ya buka		
Setlhangwa sa tshedimosetso	Ditsompelo le mokgwa	
Matshelo a batho Dipapetlanatiro 4, 6	Kgang ya botshelo e tlotliwa ke mokwadi	

TEACHER: Sign _____ Date _____

E tsweletse go diragala

Pakajaanongtsweledi

Re dirisa pakajaanong go supa gore tiragalo e diragala jaanong.

O bogetse thelebišene gona jaanong.

A re kwaleng

Feleletsa dipolelo tse di latelang o dirisa sebopego se se nepagetseng sa pakajaanong ya lediri le le mo masakaneng.

O _____ **(thumile)** mo nokeng jaanong.

O _____ **(tshamekile)** kgwele.

Ba _____ **(ile)** kwa sekolong gona jaanong.

Pakaphetitsweledi

Re dirisa pakaphetitsweledi go supa gore tiragalo e diragetse mo nakong e e fetileng.

Bana ba ne ba robetse fa ntlo e šwa.

A re kwaleng

Feleletsa ditemana tse o dirisa pakapheti ya madiri a a mo masakaneng.

Letsatsi le _____ **(tlhaba)** fa ke sena ke tsoga.

Pula e _____ **(na)** maabane.

Ke _____ **(ja)** dijo tsa ga rre.

Pakatlangtsweledi

Re dirisa pakatlangtsweledi fa re bontsha gore tiragalo e tlaa diragala mo nakong e e tlang.

Ke tlaa bo ke dira beke yotlhe e e tlang.

A re kwaleng

Feleletsa dipolelo o dirisa pakatlangtsweledi ya madiri a a mo masakaneng.

Re tlaa _____ **(tsamaile)** ka loeto lwa sekolo ka moso.

Ke tlaa _____ **(tsenetse)** dikgaisano tsa mmino ka Lamatlhatso.

Rre o tlaa _____ **(eta)** kwa Kapa ka moso.

Letlha:

Tshamekang motshameko pakatsweledi

- Dikolosang ledi.
- Tlhogo e raya gore o tsamae dikgato di le pedi go ya kwa pele.
- Mogatla o raya gore o tsamae kgato e le nngwe kwa pele.
- Bopa dipolelo tsa pakatsweledi o dirisa mafoko a a mo lebokosong lengwe le lengwe.
- Simolola dipolelo tsa gago o dirisa lengwe la mafoko a.

Ke ..... O .....

Re ..... Ba .....

Tsala ya me .....

FETSA

20 ...

19 Dira kwa tshingwaneng leng maabane

18 E ya di-boloko di le 4 kwa morago

17 Bogetse thelebišene ka nako e

16 Phepafatsa phaposi ya me leng maabane

15 Latlhegelwa ke nako ya go tshameka

14 Etela tsala ya me kwa Durban ka maikhutso a a tlang a dikolo

13 ya kwa serapeng sa diphologolo ka moso

12 tsamaya diboloko di le 4 kwa morago

11 palama baesekele Lamatlhatso o o tlang

10 dira tirogae jaanong

9 Ya kwa lebopong maabane

8 Bua mo mogaleng jaanong

7 Etela nkoko beke e e tlang

6 Ya diboloko di le 4 kwa morago

5 Robala maitseboa

4 Tlaa bo a le kwa ikatisong ya kgwele ya dinao beke yotlhe e e tlang

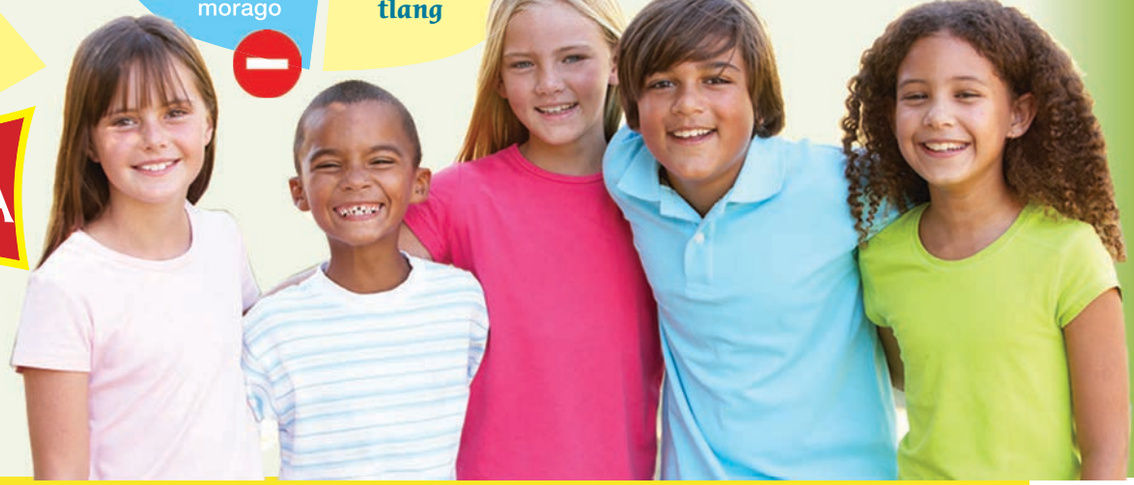
3 Buisa buka leng. maabane

2 Ja dijo tsa gago gona jaanong

1 Ya kwa laeborari gompieno

SIMOLOLA

TEACHER: Sign _____ Date _____

Itshekatsheke!

Itshekatsheke

Nka kgona		
Buisa resipi ya dikuku tsa kopi		
Batla tsela ya go lemoga setlhangwa sa ditaelo		
Araba dipotso tsa tekatlhaloganyo tse di ikaegileng ka resipi		
Kwala resipi ya dijo tse o di ratang		
Kwala ditaelo tsa go dira kopi ya tee ka tatelano		
Feleletsa tšhate e e elelang ya ditirwana tsa letsatsi		
Batla ditlhongwapele, ditlhongwamorago le dikutu		
Bokao jwa ditlhongwapele le ditlhongwamorago		
Kwala ditaelo o ikaegile ka setshwantsho		
Go kwala lekwalo le le nang le dikaelo		
Thala mmepe go tsamaya le dikaelo		
Thala mmepe go tsamaya le dikaelo		
Go kwala kaelo ya tsela.		
Batla sediri, lediri, le sedirwa mo polelong		
Batla madirimafeteledi		
Kwala dipolelo tse di na leng sediri, lediri le sedirwa		
Tlhaloganya tsela ya go dirisa thanodi		
Buisa kgankhutshwe		
Feleletsa tekatlhaloganyo o ikaegile ka temana		
Lemoga madiri		
Rekota mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.		
Tlhopha matlhaodi go tlhalosa moanelwamogolo		
Dirisa matlhaodi go kwala motshameko wa semelo sa moanelwamogolo		
Rulaganya go kwala tlhamo		
Kwala kgang		
Ponelopele ya kgang o ikaegile ka ditshwantsho le ditlhogo		
Sekaseka kgang: baanelwa, maitshetlego le poloto		
Lemoga tsa botshelo jwa mokwadi		
Kwala tshekatsheko ya buka		
Go lemoga le go dirisa madirimafeteledi le madirimafeledi		
Lemoga ditemana tse di farologaneng le mekgwa e e dumelesegang ya go dira dilo		
Dirisa pakajaanong,pakapheti le pakatlangtsweledi		

Thitokgang 4: Puiso ya dikgang

Go buisa kgang kgotsa setori
Kgweditharo 2: Dibeke 5 - 6

49 Go buisa kgang kana setori 102

Puisopele tshekatsheko e ikaegile ka ditshwantsho le ditlhogo.
Araba dipotso tsa tlhaloganyo tse di ka ga resipi ka molomo.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

50 Go akanya ka ga baanelwa 104

Batla matlhaodi go tlhalosa moanelwa mogolo.
Totobatsa tlhaloganyo ya gago mo dipopegong tsa botho.
Kwala tlholoso ya moanelwa.
Feleletsa lenaneo semelo sa moaenelwa wa madi le nama.
Kwala tlhaloso ya moanelwa wa madi le nama.

51 Go kwala kgang ka baanelwa ba ba dumelesegang 106

Setori/kgang e nne le tshimologo, mmele,le bokhutlo.
Bokao jwa ditlhogo le megatlana.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

52 Jakobo o a itlhoboga 108

Puisopele ya tirwana.
Go buisa setori sa sešweng.
Go araba dipotso tsa tlhaloganyo tse di ikaegileng ka temana.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

53 Ke eng gape se setori se re bolelelang sona? 110

Lebelela diane le dikapuo tse di leng mo kgannyeng/kgannyeng.
Go kwala bukatsatsi o sosobanya setori/ kgang.
Go kwala mekgwa ka ga moanelwamogolo.
Dirisa mathusamadiri/madirimathusi.

54 Rulaganya kgang kana setori 112

Dirisa mmepe wa dikakanyo go polana setori sa gago.
Baakanya diphoso tsa setori sa gago le sa tsala ya gago.
Kwala setori ka botswerere mo phatlheng e o e neetsweng.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

55 Go diragetse nako nngwe 114

O dirisa pakajaanong.
Tlhama dipolelo ka pakajaanong.

56 Potsolotso le naledi ya kgwele ya dinao 116

Go buisa dipuisano gape o dirisa malepa a pono.
Go tlhaloganya o ikaegile ka temana.
Go tsamaisa dipuisano le motho yo o atlegileng.

Go buisetsa tshedimosetso
Kgweditharo 2: Dibeke 7 - 8

57 Kgwele, kgwele gongwe le gongwe 118

Puisopele ya ditirwana o ikaegile ka diteng le malepa a pono.
Go buisa ditheibole tsa dipalopalo tsa kgwele.
Go buisa theibole ya liki.
Go araba dipotso tse di ikaegileng ka ditemana tsa dikerafo le ditheibole.

58 Hisitori ya kgwele ya dinao 120

Go buisa tsebe ya hisitori ya kgwele.
Go araba dipotso tse di ikaegileng ka temana ka molomo.

59 Go kwala temana ya tshedimosetso 122

Tshekatsheko ya metshameko kgotsa hibi/setsamaisanako.
Go rulaganya go kwala temana ya tshedimosetso o dirisa dikgato di le 6.
Go kwala temana ya tshedimosetso ka tatelano.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

60 Puotlhaloso 124

Ka ga matlhaodi.
Itemogele matlhaodi.
Dirisa matlhaodi go bopa dipolelo.
Tlhaola matlhaodi ka mofuta (palo, mmala le popego).

61 Tsotlhe ka ga maemo a bosa 126

Puisetsopele ya tirwana le tshekatsheko ka ga boemo jwa bosa.
Go buisa ditšhate tse tharo tse di tlhakatlhakaneng.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

62 Sekele ya metsi 128

Go buisa dibopego tse di tlhalosang.
Tlhalosetsa tsala ya gago dithalo.
Kwala dikgato tse di farologaneng tse di bontshitsweng mo sethalong.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.

63 Kwala temana ya tshedimosetso 130

Go rulaganya le go tsaya tshwetso ka ga setlhogo.
Go totobatsa tlhaloganyo mo matsenong, dipatlisisong, dintlha, dithalo le ditlhogo tse di ka dirisiwang.
Go kwala tshedimosetso ka matsetseleko.

64 Ke eng se se mo lebokosong? 132

Go buisa kaedi ya thelebiseene le go araba dipotso tse di ikaegileng ka yona.
Itebe kgatlhanong le dipoelo tsa pampiri ya ditirwana e e fetileng ya 16.
Kwala mafoko a maswa le bokao mo thanoding ya gago.
Kwala mafoko.

Go buisa kgang kana setori

A re buiseng

Gompieno re tlile go buisa setori sa segokgo sa Aforika se setumileng e bile se ratega se se bidiwang Anansi. Fa o buisa setori totobatsa tlhaloganyo mo bothong jwa sona.

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Ka moo segokgo se nnileng le maoto a masesane ka teng

Ka letsatsi lengwe, bogologolotala go kile ga bo go le segokgo se bidiwa Anansi. Le fa Anansi e ne e le seapei fela o ne a le motlapanyana ka jalo o ne a rata go ja dijo tse bangwe mo motseng ba neng ba ikapeetse tsona le ba losika.

Ka letsatsi lengwe, bogologolo tala go kile ga bo go le segokgo se bidiwa Anansi. Le fa Anansi e ne e le seapei fela o ne a le motlapanyana ka jalo o ne a rata go ja dijo tse bangwe mo motseng ba neng ba ikapeetse tsona le ba losika.

Letsatsi lengwe, a ema kwa ntlong ya ga Rabiti. Rabiti e ne e le tsala ya gagwe ya botlhokwa. "Go na le dilo tse ditala mo pitseng ya gago", ga goeletsa Anansi a itumetse. Anansi o rata dilo tse ditala.

"Ga di ise di butswe", ga bua Rabiti, mme di tlaa butswa mo nakong e e sa fediseng pelo. Dula o tle o je le nna.

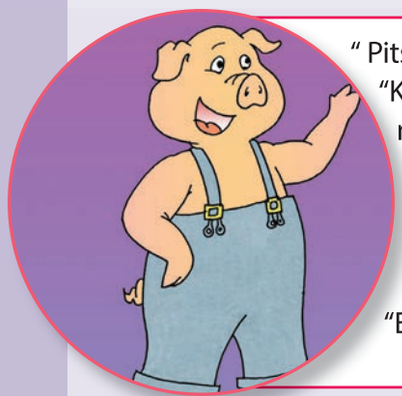
Ke ka rata go dula Rabiti mme ke na le sengwe se ke tshwanetseng go se dira, "Anansi a bua a itlhaganetse. O ne a nagana gore fa a ne a ka emanyana kwa ntlong ya ga Rabiti, Rabiti a ka mo fa meberekonyana e a ka e dirang. O ne a sa batle go feleletsa a tlhatswa dijana."

"A ke go bolelele sengwe", ga bua Anasi." Ke ya go dikolosa bobi. Ke tlaa thateletsa ntlha e nngwe mo leotong la me mme e nngwe mo pitseng ya gago. Fa dilo tse di tala di budule, wena o goge bobi mm eke tlaa tla ke tabogile!"

Rabiti o ne a akanya gore e ne e le kakanyo e ntle. Mme ba dira jalo.

"Ke nkgelwa ke dipotata," Anansi a nkgelela ka boitumelo a ntse a tsamayatsamaya."Dipotata le tswina. Go monate jang!""Anansi ", ga goeletsa tsala ya gagwe Kolobe.

" Pitsa ya me e tletse dipotata le tswina ! Tlaya o kgaogane dijo tsa me le nna."

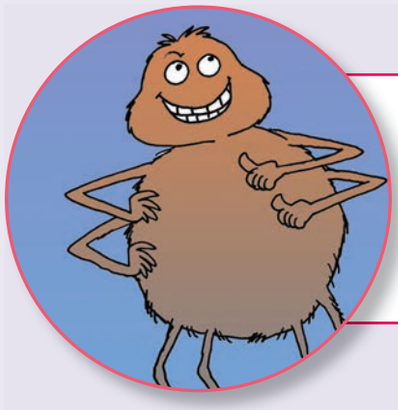
"Ke a rata," ga bua Anansi. Gapegape a tlhagisa gore a dikolose bobi, ka ntlhana e nngwe e thateleditswe mo leotong la gagwe, mme e nngwe e bofeletswe mo pitseng ya dipotata. Tsala ya gagwe Kolobe ya akanya gore ke kakanyo e ntle thata. Mme ga diragala jalo.

Ka nako e Anansi a gorogang kwa nokeng, o ne a na le bobi bo le bongwe bo bofeletswe mo go lengwe le lengwe la maoto a a robedi.

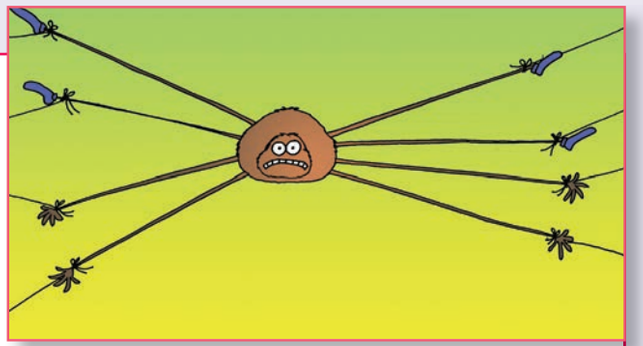
"E e ne e le kakanyo e ntle thata," Anansi a ipolelela a le motlotlo thata.

Letlha: _____

Mafoko a a maswa

"Ke ipotsa gore ke pitsa ya ga mang e e tlaa butswang pele? Ke ya go kgona go ja dijo ga robedi gompieno. Ija! Ke lesego jang." Fela ka yona nako eo, Anansi a utlwa a gogega mo leotong. "Aaah," ga bua Anansi. "Ke bobi jo bo bofeletsweng mo dilong tse ditala tsa ga Rabiti." A utlwa go gongwe. Ga gogega gape. Anansi o ne a gogegela matlhakore a mararo ka gangwe.

"Ijoo, nna weee," ga bua Anansi, fa a utlwa go gogega ga bobi jwa bone.
Ka yona nako eo, a utlwa go gogega ga bobi ga botlhano. Ga borataro. Gape ga tla ga bosupa. Ga borobedi gape! Anansi a gogegela kwa le kwa le kwa, fa mongwe le mongwe a goga bobi ka gangwe. Maoto a gagwe a sesafala a bo a sesafala. Anansi a dikologela kwa nokeng ka bonako. La bofelo, fa bobi jotlhe bo tlhatswegile, Anansi a ikgogaka ditlhabi mme a tswa mo nokeng. "Oooo nna wee, oooo nna," Anansi a hemela kwa godimo. " Gongwe e ne e se kakanyo e ntle thata." Le go fitlha gompieno Anansi wa segokgo o sa ntse a na le maoto a le robedi a masesane. Mme ga a a ka a bona dijo mo letsatsing leo.

A re bueng

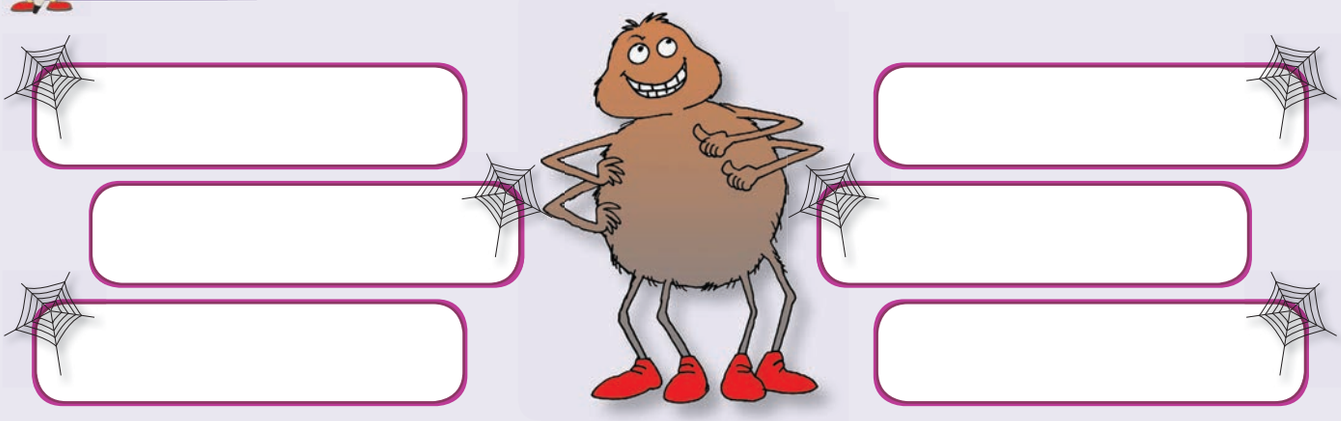
Ke goreng Anansi a ne a swetsa gore a se ka a ema kwa ntlong ya ga Rabiti go fitlha dilo tse ditala di apeiwa?
Go tlile jang gore a nne le maoto a masesane a le robedi?
Anansi o ipolokile jang mo go kgaoganngweng go nna manathwana?
Molaetsa wa kgang e ke eng? Re itse jang gore kgang e ga se sa nnete?
Leba ditshwantsho mme morago o bolelele tsala ya gago setori ka tatelano e e nepagetseng.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Go akanya ka ga baanelwa

A re kwaleng

Leba ka kelotlhoko se Anansi a se buang le go se dira mo kgannyeng.
Jaanong tlatsa matlhaodi a a tlhalosang semelo sa gagwe.

Dirisa matlhaodi go kwala tlhaloso ya semelo sa gagwe.

A re kwaleng

Jaanong tlhalosa semelo sa motho wa nnete.

- Tlhopha motho yo o ka kwalang ka ena. Motho yoo e ka nna mogaka , yo o tshelang kgotsa yo o tlhokafetseng.

Leina la moanelwa ka botlalo	
Bong	
Dingwaga	
Tshobotsi	
Tiro e a e dirang	
Bokgoni le talente	
Goreng o mo tlhophile.	

- Dira lenaneo la semelo. Bua ka lenaneo la gago le tsala. Dirisa matlhaodi ka moo o ka kgonang.
- Semelo sengwe le sengwe, kwala ka ga dilo tse ba di dirileng. kgotsa tse ba di buileng tse e leng dikao tsa semelo seo.

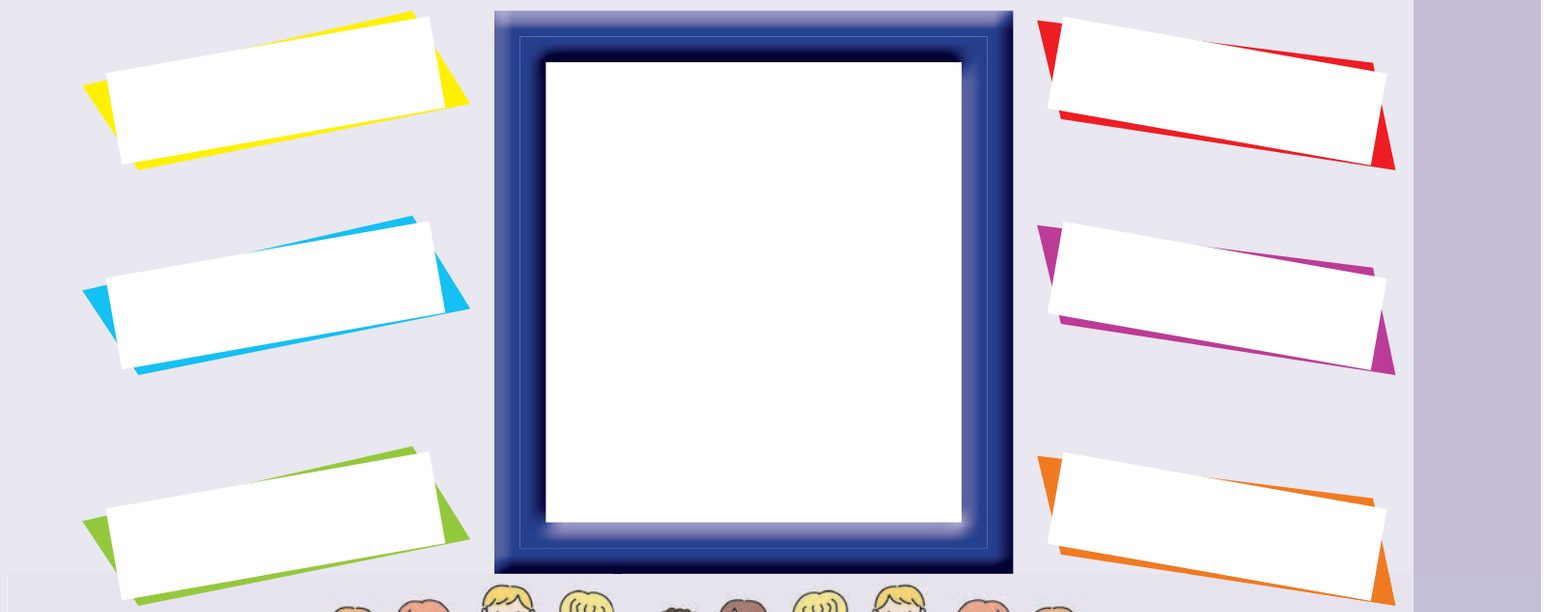

Letlha:

A re direng

Jaanong tlatsa matlhaodl a a tlhalosang semelo sa gago. Thala kana kgomaretsa setshwantsho mo phatlheng e e fa tlase.

Dirisa matlhaodi a gago go kwala setshwantsho sa moanelwa. Tlhopha motho yo o ka kwalang ka ga gagwe. Motho yo e ka nna mogaka yo o tshelang kgotsa yo o tlhokafetseng.

TEACHER: Sign Date

51 Go kwala kgang ka ga baanelwa ba ba dumelesegang

Rulaganya kgang ya gago.
Akanya ka poloto le moanelwa. Morago bontsha gore poloto le moanelwa ba tswelela jang ka dikgato tsa kgang.
Tlatsa matlhaodi go go thusa go godisa moanelwa wa gago.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

Tshimologo

Moanelwa

Poloto

Mmele/ Bogare

Moanelwa

Poloto

Bokhutlo

Moanelwa

Poloto

Letlha: _____

A re kwaleng

Setori sa me ka ga _____

Tshimologo

Mmele/ Bogare

Bokhutlo

TEACHER: Sign _____ Date _____

Jakobo o a itlhoboga

A re bueng

Leba ditshwantsho le setlhogo sa setori kana kgang mme o bone fa o ka kgona go bona se kgang e leng ka ga sona. O akanya fa baanelwa ba ka nna ba mofuta ofe? Buisa setori ka bonako o ntshe dintlha tse di botlhokwa mme o bone fa o ka se ka wa kgona go bonelapele se se tlaa diragalang.

A re buiseng

Jakobo e ne e le tokololo ya *Newville Soccer Club*. Ene le ditsala tsa gagwe ba ya go ikatisetsa kgwele ya dinao letsatsi le letsatsi morago ga sekolo. Jakobo o taboga le setlhopha le go ikatisetsa go tshameka kgwele ya dinao e kete la ka moso le ka se tlhabe gape.

O tlaa ikatisa go fitlhela mesifa ya gagwe e nna botlhoko. O ikatiseditse go laola kgwele le go e ragela kwa dinong le fa a tswaletse matlho a gagwe. Le fa go le jalo, mokatisi ga a a mo tlhopha go tshameka fa setlhopheng. Jakobo o ne a feleletsa a ntse fa pankeng e le yo go tla fetolwang motshameki ka ena mme o ne a tshameka ka sewelo.

Jakobo o ne a lora ka go tshameka. A lora ka go nosa dino tsa phenyo.

Jaanong letsatsi lengwe pele ga motshameko wa makgaolakgang Jakobo a itlhoboga." Ga go tlhokagale," a bolelela mmaagwe. " Ke ikatisa thata, Ga nke ke thinya ikatiso, mme mokatisi ga a nke a ntsenya mo setlhopheng. Ke ya go itlhoboga. " a bua."Ke hutsafetse thata".

"Ke akanya gore ke a **itlhoboga**". A bua,"Ke **hutsafetse**".

"O se ka wa dira jalo, Jakobo,"mmaagwe a rialo. "O tlaa bona tšhono ya gago tsatsi lengwe e se kgale."

"Mokatisi ga a nke a ntlhopha ," a bua,ka khutsafalo.

"Jaanong Lamatlhatso pele ga motshameko o mogolo, mokatisi a bitsa maina a setlhopha. Jakobo a okomela mme a bona leina la gagwe mo lenaneong " Jakobo, o ntse o ikatisa ka thata. O tlaa tshameka kwa maemong a kwa pele. Gakologelwa, ke motshameko wa makgaolakgang", a mo tsibosa.

Jakobo o ne a se **tshepe ditsebe tsa gagwe**.

Letsatsi le legolo le ne la tla mme balatedi ba goa le divuvuzela di **lela** go kgabaganya motse.

Motsotso pele nakana ya bofelo e lela, dino e ne e le 0 – 0. Newville Club e tshwanela go nosa!

"Tsaya kgwele, Jakobo," Jabu a goa, a mo ragela kgwele.

Letlha:

Jakobo a tshwanela go nosa. A betsega ka lobelo a feta batshamekamorago ba le babedi. A ya ka fa molemeng gape ka fa mojeng,a tlogela batshamekakgatlhanong ba tsielegile. O ne a lebane le dino. "Jakobo! Jakobo!" balatedi ba mo etleetsa. E ne e kete o a lora. Mme ka ponyo ya leitlho,ke fa setlhako se mo raga legwejana mme a ruthagana fa fatshe. "Phoso! Phoso!" mokatisi a goa.

Tsweeeee! Tsweeeee! Moletsaphala a letsa phala. Thago e e tlhamaletseng ya Newville Club! A goa. Jakobo tsaya thago.

Jakobo a baya kgwele mo lebaleng. A goga mowa kwa tennyanateng, a tsaya dikgato tse ditona tse pedi kwa morago jaaka a ne a dira makgetlo a a sekete fa a ntse a ikatisa. A tsepamisa mogopolo kwa godimo ga sekhutlo sa moja sa dino mme a raga ka maatla a gagwe otlhe. Kgwele ya fofa fa godimo ga motshwaradino, mme ya tsena ka fa letloeng.

Balatedi ba itumela thata. Newville e fentse bosimega. "Ke go boleletse," mmaagwe a rialo a mo tlamparela.

"Go ikatisa go dira gore o nne le bokgoni!

A re kwaleng

Ke bomang baanelwa ba ba mo kgannyeng?

Baanelwabagolo	**Baanelwa ba bangwe**

Goreng fa Jakobo a ne a itlhoboga? Nopola polelo e e re bolelelang gore o ne a feletswe ke tshepo.

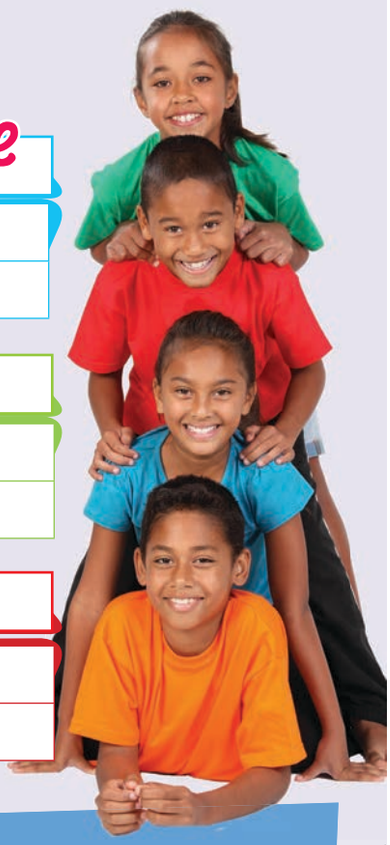
Nopola polelo e le nngwe mo kgannyeng e e supang gore Jakobo o ne a itshoka.

TEACHER: Sign Date

Ke eng gape se kgang e re bolelelang sona?

A re kwaleng Maele a, a kaya eng?

Maele

A se tshepe ditsebe tsa gagwe.

Pelo ya ga Jakobo e ne e rotha madi.

Go ikatisa go tsala bokgoni.

Dikapuo

Ke dikapuo dife tse?

divuvuzela tsa lela.

tsweeeee! tsweeeee!

kgwele ya fofa

Batla mafoko a mangwe mo kgannyeng a mafoko a. A kwale mo thanoding ya gago.

thutafaditse		tlhodumela	

A re kwaleng Tsaya gore o Jakobo. Kwala bukatsatsi ya letsatsi o sosobanya se se diragetseng le gore o ikutlwa jang. Dirisa mafoko Pele Ke, morago Ke mme kwa bokhutlong.

Bukatsatsi e e rategang

Letlha:

A re kwaleng

Jaanong kwala setshwantsho sa moanelwa ka ga Jakobo. Sekaseka le go ntsha dintlha le ditsala tsa gago go bona mafoko a a tlhalosang.
Tlatsa matlhaodi a a tlhalosang semelo sa gagwe.

Dirisa matlhaodi a gago go kwala setshwantsho sa moanelwa. Kwala sekwalwatlhomo sa gago mo pampitshaneng. Kopa tsala ya gago go baakanya diphoso tsa sekwalwatlhomo sa gago. O ka nna wa baakanya sekwalwatlhomo sa gagwe. Morago o kwale semelo sentle mo phatlheng e e filweng.

Thalela lediri mme o sekeletse ledirilethusi.
Jaanong kwala dipolelo mo kganetsong.

Batla madirimathusi go thusa lediri.

Ke nagana gore ke tlaa ya kwa sekolong.
Jakobo o nnile thari kwa ikatisong.
Re ratile go taboga mo lebaleng la kgwele ya dinao.
Jakobo o ne a tlhola a tlhophiwa mo setlhopheng.

TEACHER: Sign Date

Rulaganya kgang kana setori

A re kwaleng

Bua le tsala ya gago ka ga kgang e o batlang go se kwala.
Tlatsa dikakanyo tsa gago mo tsebeng e.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

Baanelwa ba me ke bomang?

Kgang e diragala kwa kae?

Setlhogo sa kgang kana setori

Go diragala eng mo kgannyeng?

Kgang e khutla jang?

A re kwaleng

Buisanya le tsala ya gago ka ga thulagano ya gago. Morago o kgwaritsekgwaritse mo pampitshaneng. Kopa tsala ya gago go, siamisa tiro ya gago, o ka nna wa siamisa
tiro ya gagwe. Kwala setori ka botswerere mo tsebeng e e bapileng.

Letlha:

Go kwala setori sa me

Bokhutlo

Go diragetse nako nngwe

Pakajaanong

Go diragetse ka nako e e sa totobalang pele ga jaanong

Re dirisa pakajaanong go bontsha gore tiragalo e diragetse ka nako e e sa totobalang mo nakong e e fetileng. Nako e e totobetseng ga e botlhokwa. Fa re dirisa pakajaanong re dirisa nako e e sa totobalang jaaka ka dinako dingwe, pele ga se gangwe.

A re kwaleng Sekeletsa lediri. Thalela setlhongwa se se mo pakapheting.

1.	O bone setshwantsho seo ga masomeamabedi.
2.	Ke mmone makgetlo a a mmalwa.
3.	Go nnile le merwalela e mentsi kwa KwaZulu-Natala.
4.	Batho ba etetse kwa lefaufaung.
5.	O buisitse buka?
6.	Ke setse ke bone setswantsho seo.
7.	Ke setse ke buile le ena makgetlo a a mmalwa ka maitsholo a gagwe.
8.	Re etetse kwa Kapa makgetlo a a mmalwa.
9.	Ke tshoga gore ke timeditse buka ya gago.
10.	O re etetse makgetlo a a mmalwa.

Jaanong feleletsa go kwala dipolelo tse ka pakajaanong.

Rre o reka sejanaga.

Mpho o ka lobelo fa a ya sekolong.

Nkoko o bana.

Re pina e e monate.

Letlha: _____

Pakajaanong

A re kwaleng

Kwala madiri a a mo masakaneng ka pakapheti.

Pule o tabogile (taboga) maabane.

Ke _____ (bona) malome mo mosong.

O _____ (bogela) setshwantsho gararo.

O _____ (busa) buka ya me maabane.

Ba _____ (dira) phoso e gantsi.

Ba _____ (tlhatswa) dijana.

Re _____ (buisa) ditori tse dintsi mo bukeng e.

Re _____ (fetsa) ditirogae tsotlhe tsa rona.

O _____ (utlwa) setori pele.

Re _____ (ya) Polokwane

Jaanong feleletsa dipolelo tse.

O busitse

Ba bone

Re ne re le

Ke ithutile

TEACHER: Sign _____ Date _____

Potsolotso le naledi ya kgwele ya dinao

Ke dinaletsana dife tsa metshameko tsa Aforikaborwa tse o akanyang gore ba tota ba na le bokgoni?
Goreng o akanya gore ba na le bokgoni?
Ke eng se se ba dirileng gore ba atlege?
O akanya eng ka semelo sa bona?

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

A re batlisise ka ga naletsana ya kgwele ya dinao e e atlegileng tota.

Noko Alice Matlou

Fa batho ba bua ka kgwele ya dinao, dinaletsana tse ba buang ka tsona ka gale ke banna. Fela setshameki se se tlhwatlhwa sa kgwele ya dinao ke mosadi. Noko Alice Matlou. Matlou o ne a bidiwa mogaka wa setshameki sa Aforika sa ngwaga ka 2009 ke *Confederation of African Football*. E nnile moaforikaborwa wa ntlha go ikgapela kabo e.

Buisa puisano e e ka ga Matlou go utlwa bontsi ka ga gagwe.

O tsaletswe kwa kae, gona jaanong o nna kwa kae?

Ke tsaletswe kwa Moletjie, Gaphaudi kwa Limpopo. Ke kwa teng kwa ke nnang teng le ga jaana.

O simolotse go kgatlhegela metshameko leng?

Ke simolotse go tshameka kgwele ya dinao kwa sekolong sa poraemari. Ke ne ke setse ke rata metshameko mme ke ne ke kgona dikgaisano tsa mabelo le kgwele ya dinao. Ke ne ke aga ke tabogile mme ke le lebelo thata, bogolosegolo mabelo a dimetara di le 100 le di le 200.

Ka moo ke itsholang ke itekanetse ka teng?

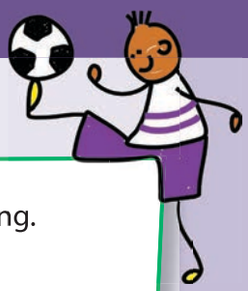
Ke ikatisa gabedi ka letsatsi. Ke tsoga mo mosong mme ke taboge metsotso e le 30. mme ka ura ya 3 ke ikatisa diura di le tharo. Ka nako eo ke ikatisa ka kgwele ya dinao.

Ke kgakololo efe e o ka e nayang baswa?

Ikatise thata mme o tlaa tshameka bonolo.

Letlha:

A re kwaleng

Morago ga go buisa athikele e e ka ga Matlou le dipotsolotso, araba dipotso tse di latelang.
Dikatlego tsa ga Matlou ke dife?

O ikatisa gakae?

Go tshameka kgwele ya dinao ga gagwe go simolotse jang?

A re bueng

A tsala ya gago e itire naledi ya metshameko. Morago botsolotsa tsala ya gago go itse go le gontsi ka ga dikatlego tsa gagwe. Jaanong kwala setshwantsho ka ga motho mo pampitshaneng.

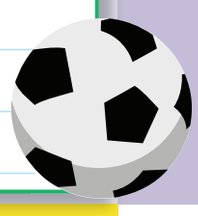
- O nnile le kgatlhego leng kgotsa jang mo metshamekong.
- Dikatlego tsa gagwe tsa mo metshamekong.
- Ke molaetsa ofe o a nang le ona mabapi le baša.

A re kwaleng

Jaanong tlhopha mongwe mo sekolong sa gago kgotsa mo motseng yo o akanyang gore o na le talente. Kopa motho yoo gore o mmotsolotse. Mo potsolotsong, leka go bona dikarabo tsa dipotso tse di fa tlase.
Mme morago kwala setshwantsho sa semelo sa motho.

- Dingwaga tsa gago tsa bongwana di ne di ntse jang?
  O simolotse leng go nna le dikgatlhego mo metshamekong?
- Dikatlego tsa gago tse dikgolo ke dife?
- Ke molaetsa ofe o o nang le ona go bašwa ba Aforikaborwa?

TEACHER: Sign Date

Kgwele, Kgwele gongwe le gongwe

A re bueng

- Ke motshameko ofe o o ratang go o tshameka kgotsa go o bogela?
- Ke setshameki sefe se o se ratang? Goreng?
- O akanya gore go tlhokagala eng gore o nne mogaka wa metshameko?
- Ke bomang bagaka ba Aforikaborwa ba kgwele ya dinao, diatleletiki, bathumi le ba bangwe?

A re buiseng

Ka 2010 Aforikaborwa e amogetse thonamente ya FIFA ya Sekgele sa Kgwele ya Dinao sa lefatshe. Babogedi ba le diketekete ba etetse mabala a metshameko a le lesome go bogela metshameko.

Ditlhopha tsa kgwele ya dinao go tswa mafatsheng otlhe di ne di thologetse mono go gaisanela sekgele.

Ke dintlha dife tse o di itseng ka ga thonamente ya kgwele ya dinao ya 2010?

Letlhomeso 1: ditediamo tsa Sekgele sa Lefatshe sa kgwele sa dinao ya 2010

Toropo	Setediamo	Palo ya ditilo tsa babogedi
Cape Town	Green Point	40 000
Bloemfontein	Free State	70 000
Durban	Moses Mabhida	60 000
Johannesburg	Ellis Park	95 000
Johannesburg	Soccer City	40 000
Nelspruit	Mbombela	40 000
Polokwane	Peter Mokaba	40 000
Rustenburg	Royal Bafokeng	45 000
Pretoria	Loftus Versveld	45 000
Port Elizabeth	Nelson Mandela Bay	50 000

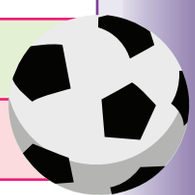
Theibole 2: Dipoelo tsa thonamente ya Sekgele sa Kgwele ya Dinao sa lefatshe sa FIFA 2010				
Dikotafaenale				
Letlha	Setediamo	Naga 1	Naga 2	Dino
02 Phukwi 2010	Nelson Mandela Bay/ Port Elizabeth	Netherlands	Brazil	2:1
02 Phukwi 2010	Johannesburg	Uruguay	Ghana	1:1
03 Phukwi 2010	Cape Town	Argentina	Germany	0:4
03 Phukwi 2010	Johannesburg	Paraguay	Spain	0:1
Dikamakgaolakgang				
06 Phukwi 2010	Cape Town	Uruguay	Netherlands	2:3
07 Phukwi 2010	Durban	Germany	Spain	0:1
Makgaolakgang				
11 Phukwi 2010	Johannesburg Soccer City	Netherlands	Spain	0:1

A re kwaleng

Dirisa tshedimosetso e e mo letlhomesong ya 1 le ya 2 go araba dipotso tse di latelang. Kwala dikarabo tsa gago mo phatlheng e o e filweng.

Ke setediamo sefe se segolo thata?	
Se tshola batho ba le bakae?	
Motshameko wa bofelo o tshamekilwe leng?	
O tshameketswe kwa toropong efe?	
O tshameketswe kwa setediamong sefe?	
Ke dinaga dife tse di tshamekileng mo dikotafaenaleng?	
Ghana e tshamekile leng?	
Ghana e tshamekile kgatlhanong le naga efe?	
Dino tsa motshameko wa Ghana di ne di eme jang?	
Ghana e tshameketse kwa kae?	
Ke setlhopha sefe se se fentseng makgaolakgang?	
Dino di ne di eme jang?	

TEACHER: Sign _____ Date _____

Hisitori ya kgwele ya dinao

A re buiseng

Matlhaena

Dingwaga di le lekgolo tse di fetileng ka 400 BC, masole a kwa China a ne a tshameka motshameko o o bidiwang "Tsu Chu", fa batshamekapele ba kgwele ya dinao ba neng ba raga kgwele e e ka nnete e tladitsweng ka mafofa, e bogolo jwa 40cm, ka fa gare ga dkhoune tsa bamboo.

Majapane

Morago, ka 600AD,Japane e ne e na le tsela e e farologaneng ya kgwele ya dinao, e bidiwa "Kemari". Batshameki ba dira sediko mme ba ragelana kgwele mme ga e a tshwanela go kgoma fa fatshe. Se se tlwaelegile mo go rona, a ga go a nna jalo?

Magerika

Magerika le bona ba na le kgwele ya bona e e itsegeng ka Episkyros", e e tshamakiwang ka go raga le go tshwara kgwele. O ne o tshamekiwa ke ditlhopha tse pedi tse di ka nnang le batshameki ba ka nna 27 setlhopha. O ne o tshwana le motshameko wa rakibii.

Pele o buisa

- Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng.
- Buisa tsebe ka bofefo go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

- Bapisa kakanyetso ya gago le se o se buisang.
- Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Maroma

Kgwele ya dinao ya Maroma e ne e bidiwa "Harpastum". Le ona o na le ditlhopha di le pedi tsa batshameki ba le 27 setlhopha sengwe le sengwe.
Batho ba ne ba rata go o tshameka le go o bogela. Babogedi ba bantsi ba ne ba ya go bogela metshameko ya Harpastum e e neng e tshwarelwa kwa meagong e e tshwanang le ditediamo tse re di itseng gompieno.
E ne e le nako gape ya bagwebipotlana go dira kgwebo ya go rekisa pizza le makaroni kwa babogeding ba ba itumedisang.

A re bueng

- Kgwele ya dinao e simologile kwa dinageng dife?
- Re itse jang gore batho ba rata kgwele ya dinao go tswa mo tsebeng ya webe?
- Goreng metshameko e ne e se mo molaong?

Kwa Engelane

Kwa Engelane batho fela ba ba tswang kwa magaeng ba ne ba kopana mmogo go raga kgwele kwa mebileng le kwa mabaleng.
Motshameko o ne o le makgwakgwa, ba ne ba kgarametsana mme go na l e dikgobalo di le dintsi. Motshameko o ne o se na melawana mme o le kotsi go o tshameka. Ba ne ba bitsa motshameko "Shrovetide". Metsesetoropo le metseselegae e ne e tshameka kgatlhanong makgolokgolo a batho a gaisana motshegare otlhe. Kgwele e ne e ragiwa kwa mebileng, ka fa metsing,kwa mebarakeng, mo godimo ga dithulelo, gongwe le gongwe. Go ne go se na baletsaphala, go se na diofosaete,dithago tsa sekhutlo, thago ya motshwaradino, ga go na maemo a batshameki.
Ga go makatse ka moo batho ba bantsi ba feleleditseng ba robegile maoto, mabogo le ditlhogo!

Kgwele ya dinao motshameko o o seng mo molaong

Ka 1314, Kgosi Edward II o ne a laela Ratoropo go dira molao wa go tshameka kgwele ya dinao mo toropong.
Se ke ka ntlha ya modumo mo toropong le dikgobalo tsa batshameki. Morago kgosigadi Elizabeth I o ne a tshwara batshameki ba kgwele ya dinao lobaka lwa beke.
Fela se ga se a thibela metshameko.
Batho ba ne ba bona ba ka mpe ba ya kgolegelong go na le go tlogela motshameko o ba o ratang

Melao ya ntlha

Melao ya ntlha ya kgwele e itsesitswe ka 1815
Sekolo sa Maesemane se se tumileng, Eon College e e tlhamileng melawana go fokotsa go tlhoka maikarabelo mo motshamekong. Se e nnile tshimologo ya kgwele ya dinao e re e itseng gompieno.

Mokgwa o o sa tlwaelegang ka bophara

Go tlhamiwa ga melao ya semmuso go thusitse go oketsa go tuma ga kgwele ya dinao.
Metshameko e ne ya gola ka bonako go kgabaganya Borithane mme morago ya fitlha kwa Yuropa le lefatshe ka bophara.
Kgaisano ya ntlha ya Sejana sa Lefatshe e nnile ka 1930.
Kgaisano e e ne e nna teng morago ga dingwaga di le nne mme se ke sesupo sa go tuma ga metshameko lefatshe ka bophara. Kgwele ya dinao ke motshameko o o tumileng mo lefatsheng gompieno.

A re bueng

- Ke melao efe e e leng teng gompieno e e tlisang pabalesego ya batshameki mo lebaleng?
- Bua le tsala ya gago ka ga dikgato tse di farologaneng tsa hisitori ya kgwele. Sekasekang gore kgwele e kaya eng mo sekolong, masikeng, morafeng le mo setsong.

TEACHER: Sign _____ Date _____

Go kwala temana ya tshedimosetso

A re kwaleng

Kwala ka ga motshameko(kgotsa sengwe fela sa boiketlo se o se ratang)

- Rulaganya mokwalo le go sekaseka setlhogo le tsala ya gago mme morago o feleletse mmapa wa dikakanyo
- Kwala mo pampitshaneng pele mme o kope tsala go baakanya tiro ya gago
- Kwala temana ya gago ka botswerere mo pampiring e e bapileng.

1. Motshameko kgotsa hobi ke eng?

2. Baeteledipele ke bomang mo lebaleng?

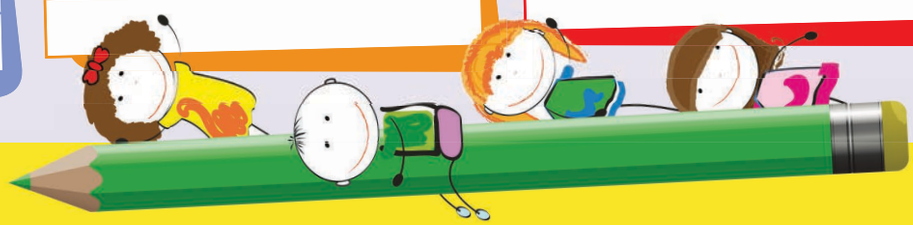
3. Hisetori ya motshameko/hobi ke efe?

4. Melao ya motshameko ke efe?

5. O tumile go le kae?

6. O tshamekelwa kwa kae?

Motshameko kgotsa hobi ke eng? _____

Motshameko kgotsa hobi ke eng?	
Baeteledipele ke bomang mo lebaleng?	
Hisetori ya motshameko/ hobi ke efe?	
Melao ya motshameko ke efe?	
O tumile go le kae?	
O tshamekelwa kwa kae?	

TEACHER: Sign _____ Date _____

Puotlhaloso

Ka ga matlhaodi

Letlhaodi ke lefoko le le tlhaolang leina kgotsa leemedi.
Matlhaodi
Matlhaodi a go bolelela gore motho,lefelo kgotsa selo se tshwana le.
Sekao:" Ntšwa" ke leina, fela , Ntšwa e e ntseng jang?" E kgolo, e ntsho, e bogale" e re bolelela thata ka ntšwa e e bogale.

Matlhaodi a ka re bolelela gape ka palo.
" Go na le barutwana ba le lesomesupa ka fa tlelaseng."
"Lesomesupa" ke letlhaodi.

A araba dipotso tsa "Dife?" sekao:

- **Ditlhapi tse di tshela jang?**
- **Kubu e e dira eng?**
- **Dikgokong tseo di tswa kwa kae?**

A re kwaleng

Tshwaya mafoko a e seng matlhaodi.

Kgolo	Ka pele	Pampiri	gautsega
Bopame	Bonya	Phatsima	Balola
Khibidu	Taboga	Boleta	Leswana
Ka bonako	Ntšhwa	Bothitho	Botala

Jaanong dirisa matlhaodi a le 5 go tlhama dipolelo.

A re kwaleng

Thalela letlhaodi/matlhaodi mo polelong nngwe le nngwe.

Go tlaa nna le ditilo tse ditala le tse dikhibidu kwa setediamo.
Go na le mesamo e e boleta le dikobo tse di bothito mo bolaong jwa kgale.
Motaki yo o tumileng o takile ditshwantsho tse dintle mo bukeng ya gago.
Ke ya kwa ntlong ya ga Dudu go bona baesekele e khibidu ya gagwe e ntšhwa.
Jabu yo o botlhale o bakile kuku ya tšhokolete e e monate.
Ke nonyane ya me e nnye, e thokwa, e e modumo.
Didolofini di dinnye go na le maruarua.
Katse e nnye,e tshetlha e ngapa tafole e kgolo e e phatsimang.

Jaanong tlhaola matlhaodi a o a thaletseng mo dikarateng.

Palo	Mmala	Tatso kgota monko
Mofuta	Bogolo	Modumo

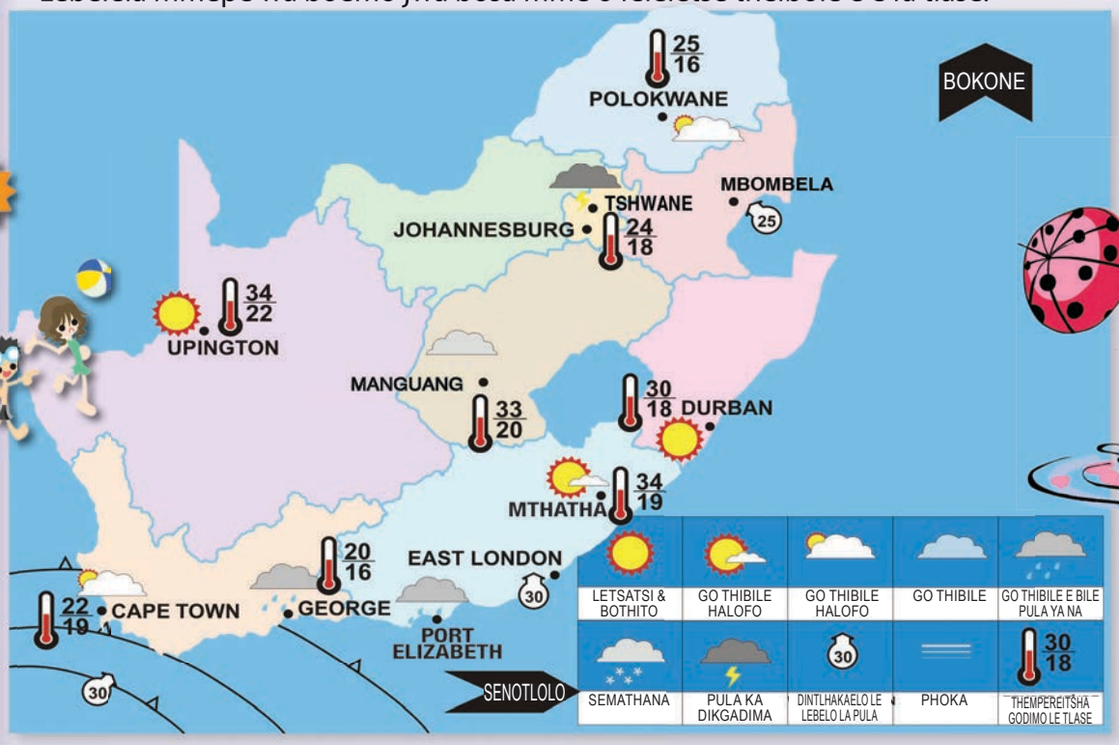
TEACHER: Sign _____ Date _____

Tsotlhe ka ga maemo a bosa

- Ke maemo afe a bosa a o a ratang bobe? Goreng?
- Goreng go le botlhokwa mo go rona go itse gore go tlaa tsoga go ntse jang ka moso kgotsa beke e e tlang?
- O a tle o utlwelele tsa maemo a bosa? Goreng?
- Maemo a bosa a ntse jang gompieno?
- Tlhalosa gore maemo a bosa a jang mo ditlheng tse di farologaneng kwa o nnang teng.
- O ka fudugela kwa lefelong le le fisang thata kgotsa le le maruru thata? Goreng?

Lebelela mmepe wa boemo jwa bosa mme o feleletse theibole e e fa tlase.

Kwala maemo a bosa le dithemphereitšhara tsa ditoropo tse di latelang.

Toropo	Bonnye jwa themphereitšhara	Bogolo jwa themphereitšhara	Tlhalosa maemo a bosa
Polokwane			
Johannesburg			
Bloemfontein			
Durban			
Upington			
Umtata			
George			

Kwala dikarabo tsa dipotso tse. Ke mafelo afe a mabedi a a fisang thata mo Aforikaborwa?

Naya maina a ona le dithemphereitšhara.

Pula e na kwa toropong efe?

Ke toropo efe e e nang le lekhubu le le maruru?

Naya leina la toropo kana motse o go thibileng maru mo go yona. _____

Dithemphereitšhara tse di kwa tlasetlase di kwa kae? Yona ke efe _____

Lebelo la phefo le tsela ya phefo ke lefe? _____

O ka solofela pula ya matlakadibe kwa kae? _____

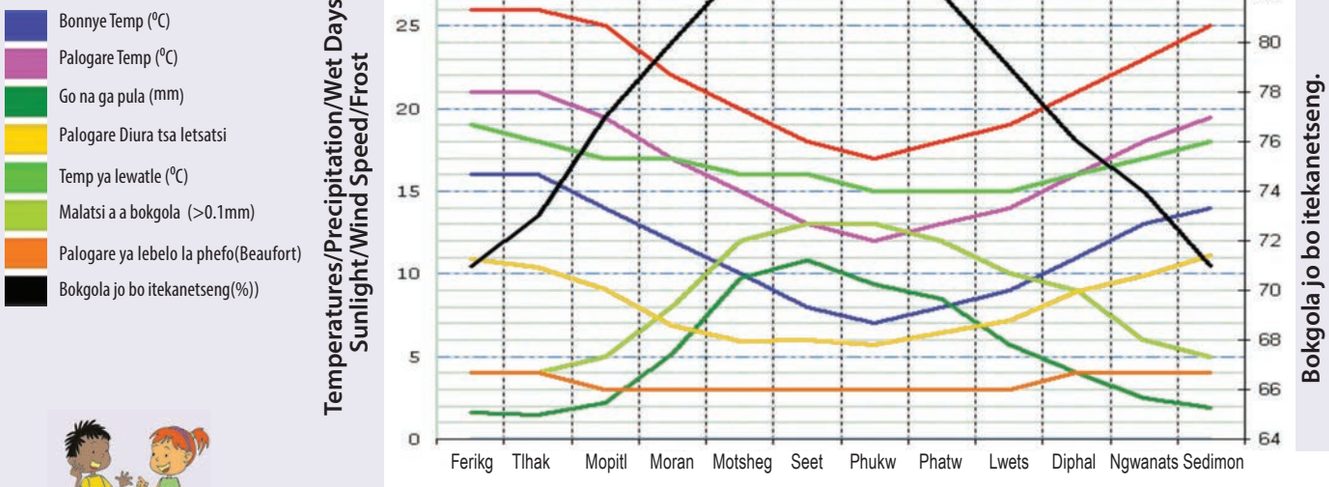
Ke toropo efe e maru a thibileng ka bontlhabongwe? _____

A re kwaleng

Lebelela setshwantsho se se fa tlase. Setshwantsho sa mofuta o se bidiwa kerafo ya mela. Ela tlhoko gore mola mongwe le mongwe ke wa mmala o o farologaneng. Mela e re bolelela eng? O tlaa bona dikarabo kwa tlase ga kerafo.

Motsekapa , kerafo ya Tlelaemete ya Aforikaborwa (Bogodimo: 42m)

A re bueng

Mo theiboleng, kwala mebala ya mela e e bontshang tse di latelang:

Palogare ya themphereitšhara		Thempereitšhara ya lewatle.	
Palogare ya diura tsa letsatsi letsatsi lengwe le lengwe.		Bokgola	
Palo ya matsatsi a segagane		Lobelo lwa phefo	

Dira le tsala. Lebelela tšhate gape mme o arabe dipotso tse di latelang.

Bonnye jwa themphereitšhara mo bokhutlong jwa Lwetse e ne e le bokae?

Palogare ya diura tsa letsatsi kwa bokhutlong jwa Tlhakole e ne e le bokae?

Bokgola bo ne bo le kwa godimo mo kgweding efe?

Ke ka kgwedi efe mo dithempereitšhara tsa lewatle di neng di le maruru thata?

Ke kgwedi efeng e e nang le dithempereitšhara tse di kwa godimo thata?

Pula e na thata ka kgwedi efe?

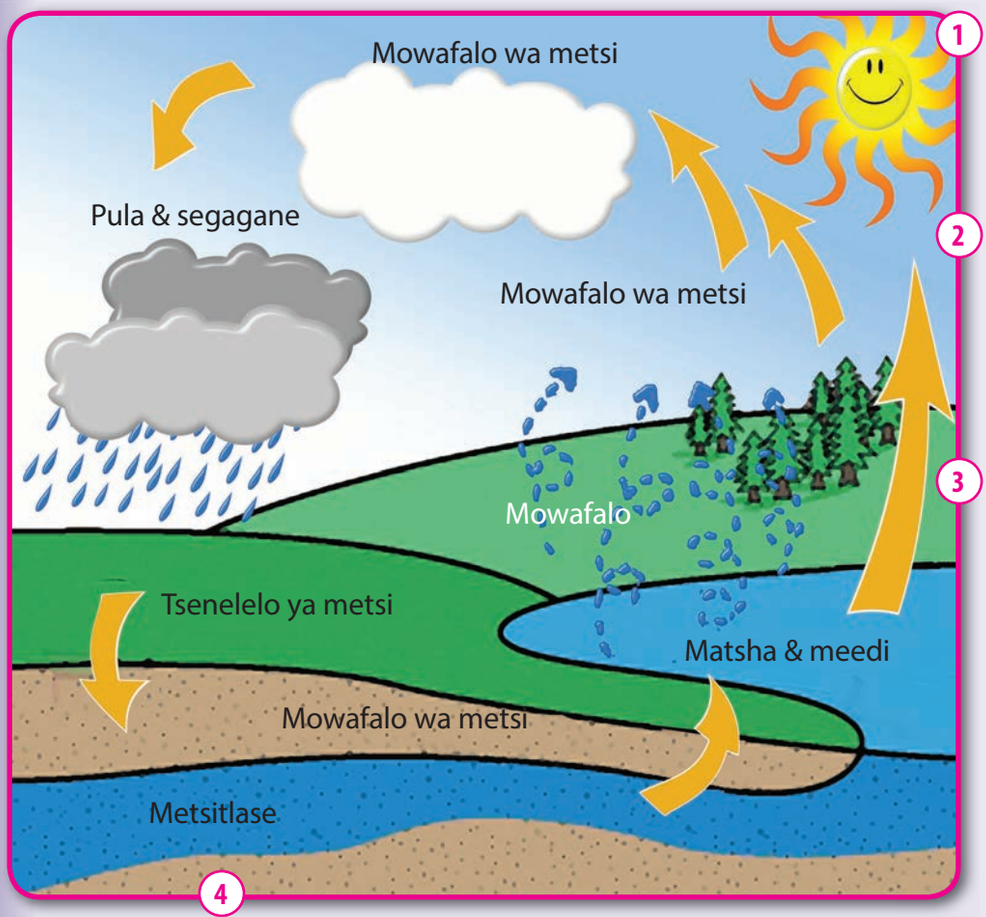
TEACHER: Sign Date

Sekele ya metsi

Botshelo jotlhe mo lefatsheng bo ikaegile ka metsi. Kwa ntle ga mowa o re o hemang, metsi ke selo sa botlhokwa thata sa dilo tsotlhe tse di tshelang. Ntle le ona, ditshedi ga di ka ke tsa tshela. Fa re se na metsi a a lekaneng mo mebeleng ya rona, maswe a mmele a ka se ka a ntshiwa kana a latlhiwa. Se se ka ama dikarolo tse dintsi tsa mebele ya rona mme sa re bakela malwetse.

Re tshwanetse go tlhaloganya sekele kana sediko sa metsi. Gore re tlhaloganye kwa metsi a tswang teng. Sekele kana sediko sa metsi ke mosepele wa metsi o o sa feleng fa gare ga lewatle le mowa. Setshwantsho se se fa tlase se tlhalosa le go go bontsha gore go diragala eng mo sekeleng kana sedikong sa metsi.

1 Moafalo
Letsatsi le thutafatsa metsi mo dinokeng kgotsa mo mawatleng mme a fetoge moafalo wa metsi.

2 Kitlano ya metsi
Fa metsi a a mowafetseng a a mo moweng a tsidifala,a a kitlana mme a fetoge maru.

3 Go na ga pula
Fa metsi a mantsi a kitlane, mowa ga o kgone go a tshegetsa. Maru a nna bokete mme metsi a tshologela gape mo lefatsheng a le mo sebopegong sa sefako, segagane, seliti, pula.

4
Fa metsi a fitlha mo lefatsheng a tsena mo mmung mme a dirisiwa ke dimela le diphologolo. Gape a ka elelela kwa dinokeng, matsheng le mawatleng,mme sediko se simolole gape.

A re bueng

Lebelela setshwantsho sa sediko sa metsi gape.

Tlhalosetsanang ka moo sekele kana sediko sa metsi se dirang ka teng mo tlhalosong ya lona dirisang mafoko a latelang: **mowafalo, kitlano ya metsi, go na ga pula**.

- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kgwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

Setshwantsho se bontsha sediko (dilo tse di diragalang ka tatelano e e rileng.)

Jaanong kwala polelo go tlhalosa gore go diragala eng mo ponagalong nngwe le nngwe ya sediko.

Ponagalo 1:

Ponagalo 2:

Ponagalo 3:

TEACHER: Sign Date

Kwala temana ya tshedimosetso

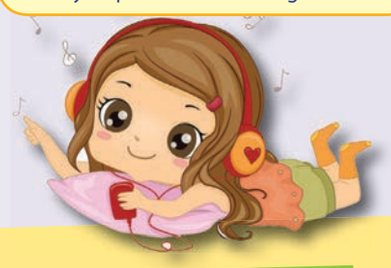
- Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya go kwala sekwalwa sa gago.
- Kwaritsakgwaritsa sekwalwatlhomo sa gago.
- Kopa tsala go runa sekwalwatlhomo sa gago.
- Boeletsa sekwalwa sa gago o bo o baakanya diphoso tse di setseng.

Mo dibekeng tse pedi tse di fetileng o buisitse mothamo wa mefuta e e farologaneng ya ditemana tsa tshedimosetso.

Rulaganya go kwala temana ya tshedimosetso ya gago

O tlhoka go tlhopha setlhogo lmme morago o tlaa tlhoka go dira dipatlisiso o dirisa buka kgotsa inthanete.

Feleletsa mmepe wa dikakanyo o go thusa ka thulaganyo ya gago.

Setlhogo sa me

1 Go tlisa tshedimosetso ya me

2 Se ke se ithutileng mo dipatlisisong tsa me.

3 Baitseanape ba reng ka ditlhogo

4 Ke ditshwantsho le dobopego dife tse nka di tsenyang.

5 Ke ditlhogo dife tse ke tlaa di dirisang.

A re kwaleng

Kgwaritsakgwaritsa setlhogo sa gago mo pampitshaneng, kopa tsala ya gago go baakanya tiro ya gago. O tshwanetse go baakanya mopeleto, matshwao a puiso,kelelo ya ditiragalo le tatelano. Netefatsa gore o na le ditlhogo le gore dithalo kgotsa ditšhate di tlhalosa se o se kayang.

1

2

3

4

TEACHER: Sign Date

Ke eng se se mo lebokosong?

A o a tle o dirise kaedi ya TV? Lebelela kaedi e ka kelotlhoko. Bolelela tsala ya gago gore ke mananeo afe a o ratang go a bogela. Bua gore a mo kanaleng efe le gore a nako mang?

A re bueng

Kanale ya SABC 1		Kanale ya SABC 2		Kanale ya SABC 3		Kanale ya Magic World	
17:00	Captain Planet (Kids)	17:00	Gragon Ball (bana)	17:30	Oprah Winfrey	06:00	Channel O
17:28	Utlwelela ka nakwana	17:30	Dikgang	18:30	Isidingo	12:00	Tshedimosetso ya tsa kgwebo
17:30	Ditlhogo tsa dikgang	18:00	Takalani Sesame	19:00	Dikgang ka 7	13:00	Koowee (bana)
18:00	The Bold and the Beautiful	18:30	7de Laan	19:30	Kanale ya sekolo	18:00	Channel O
10:30	Dintlha tsa metshameko	19:00	Dikgang	20:29	Dikgang mo disekonteng di le 60.	19:00	Mmino wa setidio
19:00	Dikgang	10:30	Pasella	20:30	Prison Break	20:00	A Brother with Perfect Timing
20:00	Maemo a bosa ka boripana	20:30	Tshedimosetso e ntšhwa ya tsa metshameko	21:15	Maemo a bosa a beke	20:30	A pula e tlaa na kgotsa letsatsi le tlaa tlhaba?

A re kwaleng

Jaanong buisa kaedi ya thelebišene ka kelotlhoko mme o arabe dipotso tse.

O ka bogela *Takalani Sesame* nako mang?	
Ke mananeo afe a metshameko?	
Ke mananeo afe a a go fang dikgang mo motsotsong?	
O batla go kwala tshosobanyo ya dikgang ka fa tlelaseng. Ke lenaneo lefe le le tlaa go fang tshedimosetso e o e tlhokang go dira se?	
Ke mananeo afe a a tlaa go fang tshedimosetso ka ga boemo jwa bosa.	

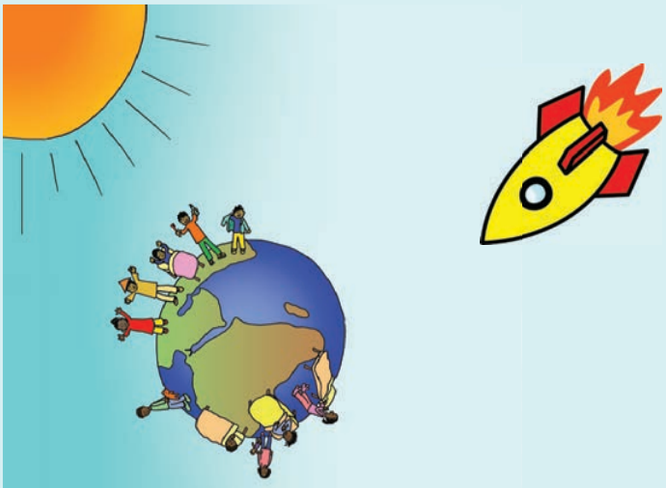
Mothshameko wa paka

Ke kgona go		
Ke kgona go		
bolelela pele kgang ke ikaegile ka		
ditshwantsho le ditlhogo;		
araba dipotso tsa tekatlhaloganyo ka molomo;		
dirisa matlhaodi go tlhalosa moanelwa;		
kwala tlhaloso ya moanelwa wa madi le nama;		
go rulaganya le go kwala kgang ya baanelwa ba ba dumelesegang;		
naya bokao jwa ditlhongwapele le ditlhongwamorago;		
lemoga maele le dikapuo mo kgannyeng;		
kwala setsenywa sa bukatsatsi go sosobanya kgang;		
dirisa mmepe wa tlhaloganyo go rulaganya kgang ke tlhokometse baanelwa, maitshetlego le poloto;		
siamisa kgang ya me le ya tsala ya me;		
kwala kgang e e siamisitsweng diphoso;		
dirisa pakapheti;		
lemoga madiri mo dipolelong;		
bopa dipolelo tse di mo pakapheting;		
lemoga le go dirisa madirimathusi;		
lemoga matlhaodi;		
dirisa matlhaodi go bopa dipolelo;		
buisa sekwalwa go bona tshedimosetso;		
kwala sekwalwa sa tshedimosetso;		
bolelela pele sekwalwa o dirisa tshedimosetso ya ditshwantsho le ya tiriso;		
buisa theibole ya liga kana lliki kgwele ya dinao;		
araba dipotso tse di ikaegileng ka ga sekwalwa sa kerafo le ditheibole;		
rulaganya go kwala sekwalwa sa tshedimosetso;		
kwala sekwalwa sa tshedimosetso ka tatelano e e tlhabosang;		
dirisa puo e e tlhalosang;		
ranola ditshwantsho mme morago ke kwale ka ga tsona;		
buisa kaedi ya TV le go araba dipotso tse di ikaegileng ka ga yona		

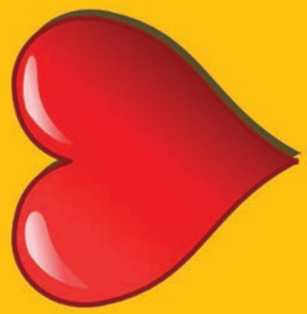

TEACHER: Sign _____ Date _____

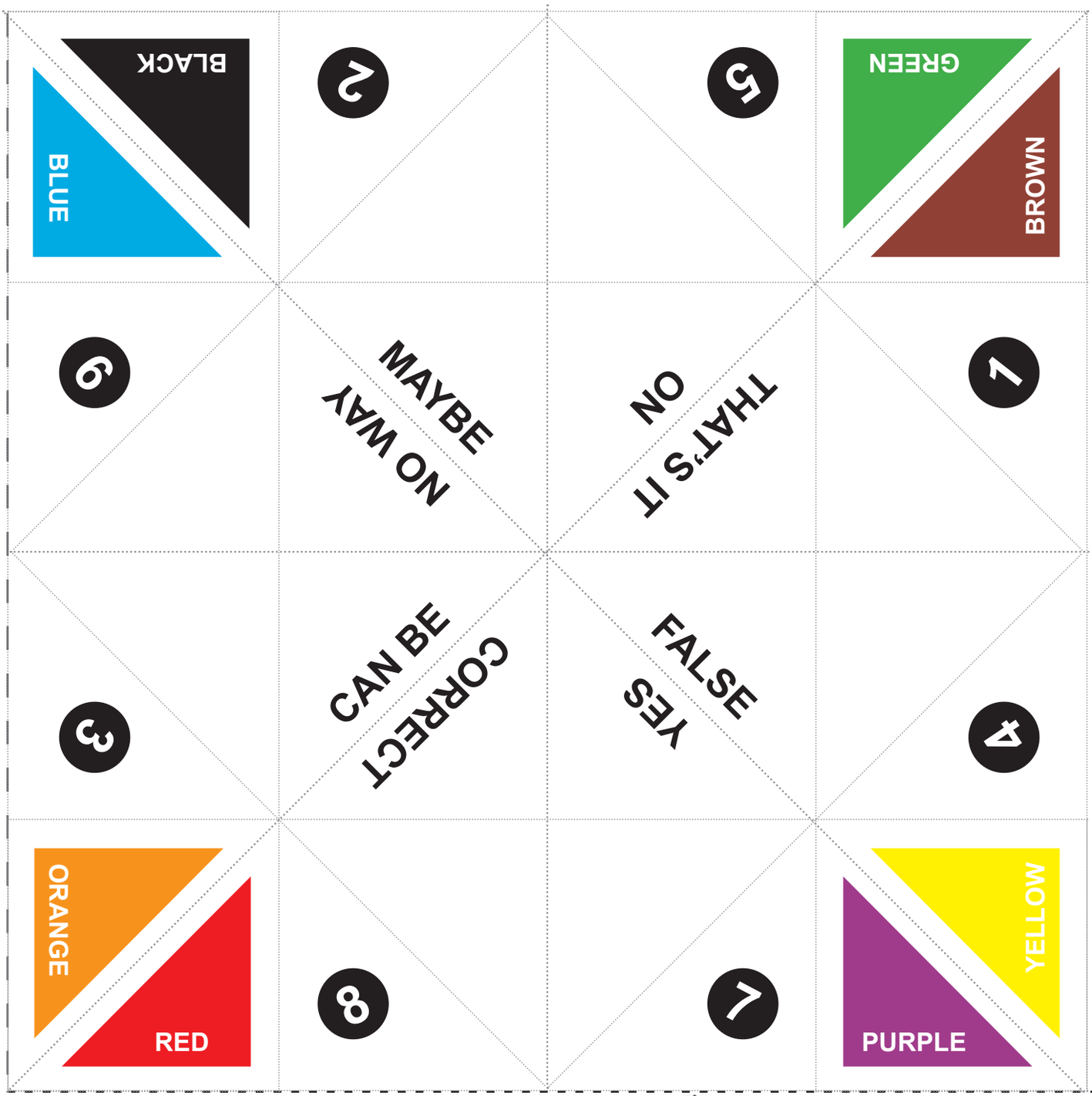

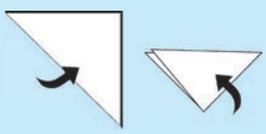

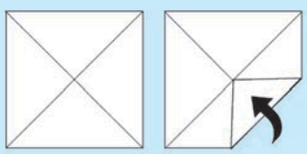
Instructions:

1. Cut off the instructions.

2. Fold the paper in half and in half again.

3. Unfold it and place it printed side down.
4. Fold up all 4 corners so that the points meet in the middle.

5. It should now look like this.

6. Flip it over.
7. Fold up all 4 corners so that the points meet in the middle.

8. It should now look like this.

9. Fold it in half.

10. Work your fingers into the corners so that the creases form the four points.

How to use the Fun Finger Fortune:

1. Have a friend ask a "Yes or No" question. (like "am I pretty?" or "Does Sam like me?")
2. Ask them to pick a color. Spell out the color "R" - "E" - "D" while opening and closing the Fun Finger Fortune Teller in opposite directions with each letter.
3. Then ask them to pick a number from where the Fortune Teller was left open after the last letter.
4. Now open and close the Fortune Teller in opposite direction that number of times.
5. Now have them pick one of the numbers showing. Pull up the flap with that number on it…
and your answer will be revealed.

GEN HL G6 B1 CUTOUTS.indb 1 2014/05/05 11:11 AM

